

tepav

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

istikrar enstitüsü

Mali İzleme Raporu

- 2009 Yılı Temmuz-Ağustos-Eylül Ayları Bütçe Sonuçları
 - Orta Vadeli Program ve Mali Planın Satır araları
 - 2010 Mali Yılı Bütçesi ve Makro Çerçeve Üzerine Bazı Değerlendirmeler
-

I. 2009 Yılı Temmuz-Ağustos-Eylül Ayları Bütçe Uygulama Sonuçları

A. Merkezi Yönetim 2009 Yılı Temmuz-Ağustos-Eylül Ayları Bütçe Sonuçlarına Kısa Bakış-Yönetici Özeti

Merkezi yönetim bütçesi Eylül ayında kümülatif olarak 40,8 milyar TL açık vermiştir. Önceki dönemlerde yayınladığımız mali izleme raporlarımızda belirttiğimiz gibi; başlangıç bütçesinin gerçekçi ve samimi yapılmamasının bir sonucu olarak da ortaya çıkan bu durum, nihayet Hükümet tarafından da kabul edilmiş ve bütçe açığı yılsonu için 62,8 milyar TL düzeyine revize edilmiştir. Ekonomik büyümenin öngörülenden düşük gerçekleşeceğinin görülmesi ve vergi gelirleri tahsilatında yaşanan zorluklar, sosyal güvenlik ve sağlık harcamalarının beklenenin üzerinde gerçekleşmesi gibi gelişmelerin belirleyici olduğu bir bütçe yapısında, yıl sonuna doğru revize varsayımlar ile açığın 60 milyar TL civarına çıkarılması söz konusu olmuştur ve bu da daha önceden bütçe için yapmış bulunduğumuz tahminler ile uyumlu görünmektedir. Ancak, bütün bunlara rağmen; yılsonu bütçe açığının bu miktarın da üzerine çıkıp çıkmayacağı, revize edilen büyüme hedefinin gerisinde kalınıp kalınmayacağı ile de yakından ilişkili olacaktır.

Söz konusu açığın finansmanı borçlanmanın arttırılmasını gerektirmekle beraber, bunun faizler üzerinde fazla bir baskı yaratmaması TCMB'nin Hazine'ye dost faiz indirimleri ve likidite politikası ile de yakından ilişkilidir. Ancak böyle bir finansman modelinin sürdürülmesinin orta vadede mümkün olamayacağına önceki raporumuzda değinmiş bulunmaktayız. Nitekim son gelişmeler bu öngörümüzü doğrular niteliktedir.

2009 yılı içinde bütçe dengesi iki defa önemli revizyon geçirmiş, revizyon esas olarak kendisini bütçe gelirlerinde göstermiştir. Bütçe'de 248,8 milyar TL düzeyinde hedeflenen toplam bütçe geliri; Nisan ayında açıklanan Katılım Öncesi Ekonomik

Programda (KEP) 211,7 milyar TL, Eylül ayında açıklanan OVP ve OVMP ile 203,9 milyar TL, 2010 yılı bütçe gerekçesinde ise 203,4 milyar TL düzeyine aşağı yönlü revize edilmiştir. Bütçe gelirlerinde yaşanan bu revizyon sonuçta bütçe açığıının 10,4 milyar TL’den 62,8 milyar TL’ye çıkmasına neden olmuştur. Başlangıçta öngörölen program tanımlı fazla ise, KEP ve OVP ile program tanımlı açığıa dönüşmüştür. Bu tahminler 2009 yılının ilk çeyreğinde TEPAV Mali İzleme Ekibi olarak yapmış olduğumuz tahmin ile (ekonominin % 6 daraldığı varsayımına göre) hemen hemen aynı düzeyde çıkmıştır.

GSYİH'ya Or. (%)										
	2009					2009				
	Bütçe	KEP	OVP	GT	TEPAV	Bütçe	KEP	OVP	GT	TEPAV
Bütçe Giderleri	259.156	282.384	266.800	266.752	266.266	23,3	25,0	28,2	28,2	28,1
Faiz Dışı Giderler	201.656	202.947		211.252	210.266	18,1	18,0		22,3	22,2
Bütçe Gelirleri	248.758	211.645	203.900	203.928	203.446	22,4	18,7	21,5	21,5	21,5
Vergi Gelirleri	202.089	170.089		163.561	164.877	18,2	15,0		17,3	17,4
Özelleştirme Gelirleri	13.141	8.601	4.300	2.761	4.300	1,2	0,8	0,5	0,3	0,5
Bütçe Dengesi	-10.398	-48.321	-62.800	-62.824	-62.820	-0,9	-4,3	-6,6	-6,6	-6,6
Faiz Dışı Denge	47.102	8.698		-7.324	-6.820	4,2	0,8	0,0	-0,8	-0,7
Prg. Tanımlı Denge	29.728	-4.382	-20.800	-20.838	-21.300	2,7	-0,4	-2,2	-2,2	-2,2

henüz açıklanmamış olması, vergi gelirlerinin gerçekçiliği konusu, daha önceki muhtelif OVP'lerde yer alan bazı politika öneri ve temennilerinin (yerel yönetimler, sağlık harcamaları vb) tersine gerçekleştirmelerin geçmişte yaşanmış olması; OVP'nin bir ekonomik program olma özelliğinin, gerçekçiliğinin, dolayısı ile her ekonomik programda olması gereken beklentileri şekillendirme gücünün önünde duran engeller gibi görünmektedir. Özellikle bir erken seçim olasılığının da dillendirilmeye başladığı günümüzde, bu belgelerde yer alan taahhütlere ne kadar uyulacağı, dikkatle izlenmesi gereken bir husus olarak not edilmelidir.

Aynı şekilde, 2010 Bütçesi için yaptığımız değerlendirmelerde de, OVP'deki taahhütlere uyulmasının önündeki en önemli risk unsurunun vergi gelirleri tahmini olduğunu düşünmekteyiz. Türk Vergi Sistemi'nin esnekliği dikkate alındığında, 2010 vergi tahminlerinin bu esneklik ile uyumlu olmadığını, dolayısı ile vergi gelirlerindeki artışın ekonomide öngörülen büyüme ile açıklanmasının zor olacağını değerlendirmekteyiz. Bunun bir sonucu olarak iradi kararlarla vergi ve fiyat artışlarına gidilmesi şeklinde bir politika uygulanması kuvvetle muhtemel bulunmaktadır.

Bu politikaların karşılaşılabileceği sınırlamaları da dikkate alarak yaptığımız hesaplamalar 2010 yılında bütçe açığının beklentilerin de üzerine çıkılabileceği konusunda işaretler vermektedir.

Tablo 2. Merkezi Yönetim Bütçesi 2009 Temmuz-Ağustos-Eylül Ayları Gerçekleşmeleri (2008 Yılı ile Karşılaştırmalı)

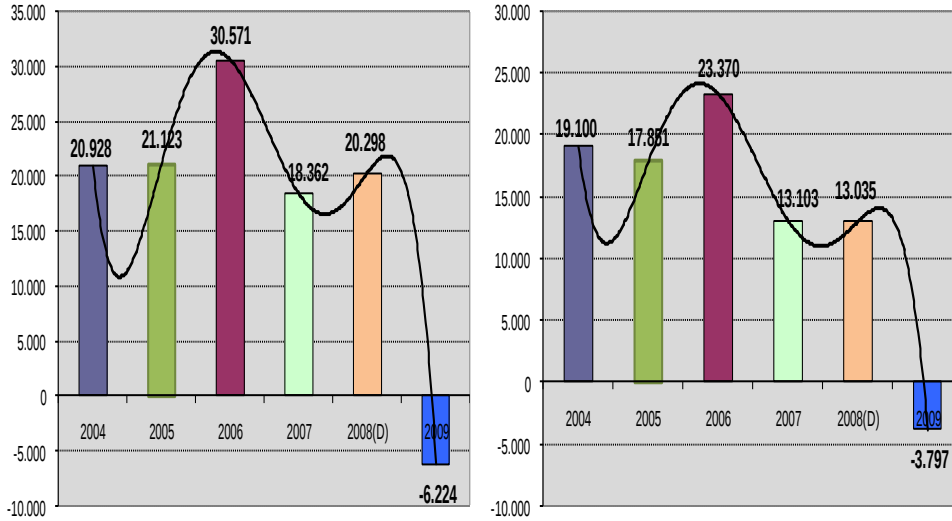
milyon YTL	2008 Yıl			2009 Öde.			2008 Yıl			2009 Öde.			2008 Yıl			2009 Öde.		
	Tem.08	Tem.09	Değişim (%)	Son. Göre	Göre Gerç.	Ağu.08	Ağu.09	Değişim (%)	Son. Göre	Göre Gerç.	Eyl.08	Eyl.09	Değişim (%)	Son. Göre	Göre Gerç.	Eyl.08	Eyl.09	Değişim (%)
Harcamalar	121.826	148.223	21,67	53,91	57,19	142.263	171.741	20,72	62,96	66,27	165.478	197.169	19,15	73,23	76,08			
1-Faiz Hariç Harcama	93.650	115.755	23,60	53,42	57,40	105.947	131.215	23,85	60,44	65,07	124.140	151.657	22,17	70,81	75,21			
Personel Giderleri	28.677	33.340	16,26	58,73	58,28	32.263	37.747	17,00	66,08	65,98	37.147	42.597	14,67	76,08	74,46			
Sosyal G.üv.Kur. Devlet Primi	3.548	4.009	13,00	55,43	55,36	4.027	4.554	13,09	62,91	62,88	4.534	5.139	13,34	70,83	70,96			
Mal ve Hizmet Alımları	11.226	13.132	16,97	46,89	51,59	13.150	15.409	17,18	54,93	60,54	15.068	17.325	14,98	62,94	68,07			
Cari Transferler	39.876	53.735	34,75	56,87	61,09	44.333	60.182	35,75	63,23	68,42	52.507	70.205	33,71	74,89	79,82			
Sermaye Giderleri	6.334	6.699	5,75	34,35	45,14	7.775	7.996	2,84	42,16	53,88	9.825	10.292	4,75	53,28	69,36			
Sermaye Transferleri	1.542	1.554	0,77	48,61	55,01	1.813	1.774	-2,17	57,16	62,80	2.053	2.194	6,86	64,70	77,65			
Borç Verme	2.447	3.286	34,31	55,48	70,51	2.586	3.553	37,41	58,63	76,23	3.006	3.904	29,90	68,14	83,77			
Yedek Ödenekler	0	0				0	0				0	0						
2-Faiz Harcamaları	28.176	32.468	15,24	55,62	56,47	36.316	40.526	11,59	71,68	70,48	41.338	45.512	10,10	81,60	79,15			
Gelirler	120.426	118.411	-1,67	57,76	47,60	146.873	140.405	-4,40	70,45	56,44	160.662	156.358	-2,68	77,06	62,86			
1-Genel Bütçe Gelirleri	116.931	114.610	-1,98	57,78	47,17	142.999	136.323	-4,67	70,66	56,11	156.361	151.880	-2,87	77,26	62,51			
Vergi Gelirleri	96.530	93.518	-3,12	57,43	46,28	115.450	112.815	-2,28	68,68	55,82	127.277	125.332	-1,53	75,72	62,02			
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	5.560	7.682	38,16	76,19	104,34	6.056	8.043	32,80	82,99	109,24	6.363	8.520	33,89	87,20	115,72			
Faizler, Paylar ve Cezalar	12.086	11.250	-6,92	70,99	57,92	12.581	13.246	5,28	73,89	68,19	13.532	15.643	15,60	79,48	80,53			
Sermaye Gelirleri	2.073	1.413	-31,84	22,77	10,75	8.073	1.438	-82,19	88,66	10,94	8.257	1.450	-82,44	90,69	11,03			
Alınan Bağış ve Yardımlar	448	551	22,98	51,54	58,51	560	577	3,14	64,41	61,31	646	713	10,46	74,28	75,73			
Alacaklardan Tahsilat	233	195				279	205				286	222						
2-Özel Bütçe Gelirleri	2.196	2.397	9,16	50,27	61,83	2.508	2.611	4,10	57,41	67,34	2.863	2.938	2,63	65,54	75,77			
3-Düzen. ve Denet. Kurul.Gel.	1.299	1.404	8,09	74,65	72,97	1.367	1.471	7,62	78,56	76,46	1.438	1.540	7,15	82,64	80,08			
Bütçe Dengesi	-1.400	-29.812	-2029,69	8,01	286,72	4.610	-31.336	779,72	-26,38	301,38	-4.816	-40.811	-747,40	27,56	392,50			
Faiz Dışı Denge	26.776	2.656	-90,08	80,68	5,64	40.926	9.189	-77,55	123,32	19,51	36.522	4.702	-87,13	110,05	9,98			
Program Tanımlı Faiz Dışı Denge	19.162	-6.015		108,01		26.828	-297		151,23		22.198	-6.224		125,13				

Eylül sonu itibarı ile program tanımlı faiz dışı denge 6,2 milyar TL açık vermiştir. Bir önceki yılın dengesinin 20,3 milyar TL (düzeltilmiş) fazla şeklinde olduğu dikkate alındığında, mali performanstaki düşme çok daha belirgin olmaktadır. Bu nokta geçen raporlarda altını çizdiğimiz maliye politikasının ikilemini başka bir boyutta göstermek açısından önemlidir. Global nitelikte yaşanan kriz ortamı ve son iki yılın gelir ve harcama yönlü politikaları mali dengenin hızla bozulmasına ve borç stokunun artmasına yol açmıştır.

Grafik 1. Merkezi Yönetim Bütçesi Program Tanımlı Faiz Dışı Fazla Gerçekleşmeleri (2004-2009 Eylül ayı Sonu Karşılaştırmaları Milyon TL)

Cari fiyatlarla

2003=100 fiyatlarıyla

2008 (D), KEY ödemelerinin faiz dışı dengeye katıldığını ifade etmektedir.

B. Bütçe Giderleri

Eylül ayı sonunda, geçen yılın aynı dönemine göre, bütçe giderleri % 19,2 oranında, faiz dışı giderler ise % 22,2 oranında artmıştır. Giderlerin bütçeye göre gerçekleşme oranı, geçen yılın aynı döneminin yaklaşık 3 puan üzerinde, % 76,1 seviyesindedir.

Faiz dışı harcamalarda ise, bu oran geçen yılın aynı döneminin yaklaşık 4,5 puan üzerinde, % 75,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2010 yılı bütçe paketi çerçevesinde TBMM'ne sunulan bütçe gerekçesinde revize edilen 2009 yılı ödenekleri içindeki payı açısından bakıldığında, revize ödenek kullanımı toplamda % 73,9, faiz dışı giderlerde ise % 71,8 olmaktadır.

Eylül ayı sonunda; personel giderlerindeki artış % 14,7; mal ve hizmet alım giderlerindeki artış ise % 15 olmuştur. Mal ve hizmet alım giderlerinde görece olarak öne çıkan alt kalemler savunma ve güvenlik harcamaları ile yeşil kart için yapılan harcamalardan kaynaklı sağlık harcamalarıdır. Mal ve hizmet kalemi içinde yer alan savunma ve güvenlik harcamaları bu dönemde % 20 gibi yüksek bir oranda artmıştır. Sermaye giderlerindeki artış sadece % 4,8 düzeyinde iken, sermaye transferleri, Eylül ayı içinde görülen artışla % 6,9 oranında gerçekleşmiştir.

Harcamalardaki artışı bu dönemde de belirleyen kalem cari transferler olmuştur. Eylül ayı sonunda cari transferlerdeki artış oranı % 33,7'dir. Görev zararları % 110 oranında artarken, bütçeye göre gerçekleşme oranı % 91,3 seviyesine çıkmıştır. Yapılan cari transferlerin en önemli kısmı Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK) aktarılan sağlık, emeklilik ve sosyal yardım transferleridir. Geçen yılın aynı dönemine göre % 57,1 oranında artan bu harcamaların bütçeye göre gerçekleşme oranı ise % 88,4 seviyesindedir. Sosyal güvenlik sistemine bütçeden yapılan diğer transferlerin yanında, sosyal güvenlik açık finansmanı için yapılan transferdeki artış, özellikle Ağustos ayındaki artış nedeni ile, % 15,8 seviyesine yükselmiştir. Sosyal güvenlik açığı için bütçeden ayrılan ödeneğin % 110,9'nun gerçekleştiği göz önüne alınırsa, sistemin yaşanan ekonomik koşullardan ne düzeyde etkilendiği ve/veya yeni sosyal güvenlik ve sağlık sisteminin mali sonuçlarının başlangıçta karar alıcılar ve uygulayıcılar tarafından ne düzeyde iyimser görüldüğü sonuçlarını çıkarmak mümkündür.

Tablo 3. 2008-2009 Eylül Ayı Sonu Karşılaştırmalı Bütçe Harcamaları

(milyon YTL)	Eylül				
	2008	2009	Artış Oranı (%)	2008 Gerç. Oranı (%)	2009 Gerç. Oranı (%)
Merkezi Yönetim Bütçe Harc. Top.	165.478	197.169	19,2	73,2	76,1
Faiz Dışı Giderler	124.140	151.657	22,2	70,8	75,2
I. Per. Giderleri	37.147	42.597	14,7	76,1	74,5
II.Sos. GÜv. Kur. Devlet Primi Giderleri	4.534	5.139	13,3	70,8	71,0
III. Mal ve Hizmet Alım Giderleri	15.068	17.325	15,0	62,9	68,1
Sağlık Harcamaları	4.832	5.147	6,5	71,4	72,7
İlaç Harcamaları	622	672	8,1	65,7	58,7
Tedavi ve Sağlık Malzemesi Harc.	1.218	1.140	-6,4	68,1	62,3
Yeşil Kart	2.992	3.334	11,4	74,2	81,1
Savunma ve Güvenlik (Sağlık Harç)	4.723	5.693	20,5	57,7	62,5
Diğer Mal ve Hizmet Harcamaları	5.512	6.486	17,7	74,3	79,3
IV. Cari Transferler	52.507	70.205	33,7	74,9	79,8
Görev Zararları	1.336	2.814	110,6	65,5	91,3
Hazine Yardımları	28.952	44.128	52,4	74,7	87,4
Sosyal GÜv. Kuruluş. Hazine Yard.	749	746	-0,4	73,3	71,2
Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Yardım Giderleri	26.255	41.255	57,1	74,7	88,4
Sosyal Güvenlik Açık Finansmanı	20.481	23.716	15,8	79,2	110,9
Kar Amacı GÜt. Kur. Yap. Trans.	255	593	133,1	57,4	71,4
Hane Halkına Yapılan Transferler	746	883	18,3	68,3	66,8
Tarımsal Amaçlı Transferler	5.177	3.844	-25,7	89,1	77,6
Hane Halkına Yapılan Diğ. Trans.	468	570	21,8	52,9	67,3
Sosyal Amaçlı Transferler	278	715	156,8	63,0	84,3
Yurtdışına Yapılan Transferler	409	531	29,7	67,2	62,6
Gelirden Ayrılan Paylar	14.886	16.127	8,3	74,3	65,2
V. Sermaye Giderleri	9.825	10.292	4,8	53,3	69,4
VI. Sermaye Transferleri	2.053	2.194	6,9	64,7	77,7
Yurtiçi Sermaye Transferi	2.026	2.173	7,3	66,6	82,1
Yurtdışı Sermaye Transferi	27	20	-25,7	20,8	11,4
VII. Borç Verme	3.006	3.904	29,9	68,1	83,8
Yurtiçi Borç Verme	2.774	3.537	27,5	69,7	81,6
Yurtdışı Borç Verme	231	367	58,6	53,6	112,6
VIII. Yedek Ödenekler	0	0			
Faiz Giderleri	41.338	45.512	10,1	81,6	79,2

Geçen raporda SGK'nın mali dengesindeki bozulma ele alınmıştı. Cari transferlerdeki artışı belirleyen en önemli kalem olan SGK'ya olan transferlerdeki artış nedeni ile SGK dengesine bakmayı bu raporda da devam ettireceğiz. SGK'nın bütçe dengesindeki bozulmanın nedenlerinin başında, ekonomideki kayıtlı istihdam düzeyinin hızla azalması gelmektedir. İzleyen Tablo'da görüleceği üzere, Ocak-Ağustos döneminde kayıtlı aktif sigortalı sayısı % 4,2 oranında azalarak yaklaşık 600 bin kişi düşmüştür. Yılın ilk yarısına göre sigortalı sayısındaki düşmede

bir iyileşme görülmekle birlikte, kayıtlı sigortalı sayısının geçen yılın altında kalması ilk sekiz ay sonunda da devam etmiştir.

Bu durumun doğal yansıması olarak prim gelirlerindeki artış % 6 ile sınırlı kalmıştır. Ağustos ayında prim gelirlerindeki artış ise % 4 civarında olmuştur. Prim gelirleri % 6'lar civarında artarken giderlerdeki artışın % 15'ler düzeyine ulaşması ve yeni SGK yasasının uygulaması ile birlikte bütçeden SGK'ya yapılan transferlerdeki artış oranı % 60'ın üzerine çıkmıştır. Ancak burada SGK'nın kendi sisteminden kaynaklanan açık için devletin yaptığı bütçe katkısı özellikle dikkat çekicidir. Toplam devlet katkısının yarısından fazlası bu açığın finansmanına ayrılmıştır.

Tablo 4. Sosyal Güvenlik Kurumu Dengesi (milyon TL)

BÜTÇE KALEMLERİ	Ağustos			Ocak-Ağustos		
	2008	2009	Değişim (%)	2008	2009	Değişim (%)
I- GELİRLER	6.547	5.809	-11,27	43.507	50.006	14,94
1- PRIM GELİRLERİ	4.090	4.252	3,97	31.334	33.228	6,04
2- YENİDEN YAPILANDIRMA	1.933	127	-93,44	4.456	1.525	-65,77
3- DEVLET KATKISI		537			7.308	
4- EK ÖDEME	229	242	5,44	1.710	1.919	12,22
5- FATURALI ÖDEMELER	147	490	233,33	3.194	3.796	18,83
6- DİĞER GELİRLER	148	161	8,78	2.812	2.230	-20,72
II- GİDERLER	7.783	8.614	10,67	60.680	69.577	14,66
1- EMEKLİ AYLIKLARI	4.928	5.433	10,25	38.390	44.470	15,84
2- 5510 S.K. KAPSAMINDAKİ ÖD.	28	49	73,42	223	387	73,71
3- EK ÖDEME	213	241	13,34	1.708	1.941	13,62
4- SAĞLIK HARCAMALARI(yolluk dahil)	2.165	2.456	13,46	16.944	19.166	13,12
SAĞLIK HARCAMALARI(Yolluk hariç)	2.160	2.451	13,52	16.907	19.131	13,16
4.1- İLAÇ HARCAMALARI	919	1.132	23,29	7.081	8.659	22,28
4.2- TEDAVİ HARCAMALARI	1.189	1.279	7,59	9.386	10.104	7,65
4.2.1- DEVLET HASTANELERİ	600	661	10,21	5.035	5.370	6,66
4.2.2- ÜNİVERSİTE HASTANELERİ	217	222	2,38	1.447	1.665	15,04
4.2.3- ÖZEL HASTANLER	372	395	6,39	2.904	3.069	5,68
4.3- YOLLUK	5	4	-10,00	37	35	-5,68
4.4- DİĞER HARCAMALAR	52	40	-23,40	439	368	-16,22
5- FATURALI ÖDEMELER	255	320	25,26	1.822	2.360	29,52
6- YÖNETİM		87		598	680	13,64
7- YATIRIM		1		5	8	63,12
8- DİĞER GİDERLER	194	27	-86,34	990	566	-42,85
III- DENGİ	-1.236	-2.805	126,86	-17.173	-19.571	13,96
IV- BÜTÇE TRANSFERİ	1.476	3.977	169,37	21.473	34.900	62,53
1- AÇIK İÇİN	1.100	2.405	118,64	16.569	19.544	17,96
2- DEVLET KATKISI		537			7.308	
3- EK ÖDEME İÇİN	229	242	5,44	1.710	1.919	12,22
4- FATURALI ÖDEMELER İÇİN	147	490	233,33	3.194	3.796	18,83
5- TEŞVİKLER		303			2.333	

1- Ekim 2008 tarihinden itibaren SYZ emekli aylıklarının içerisinde yer almaktadır.

Kaynak: SGK Mali İstatistikler Bülteni (erişim tarihi Ekim 2009)

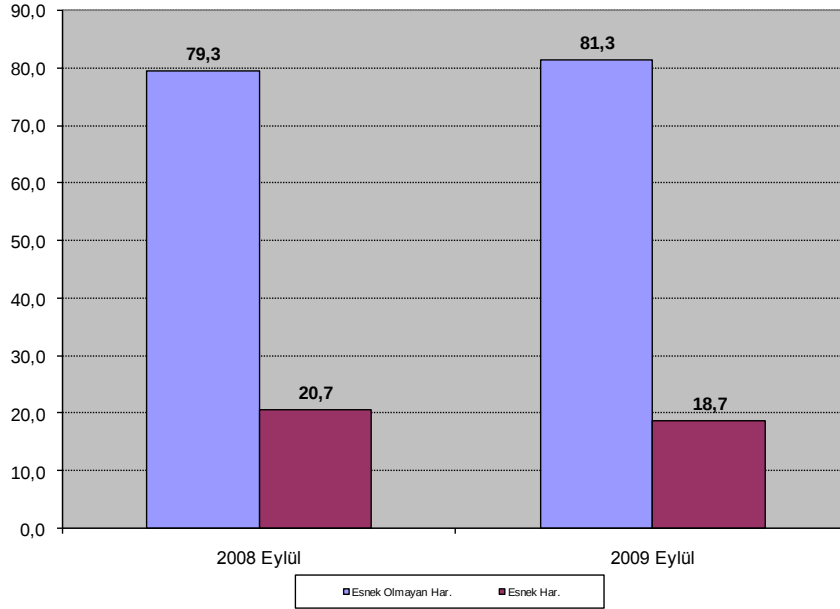
Eylül ayı sonu itibarı ile faiz dışı harcamalardaki artışa en önemli katkı, izleyen Tablo'dan da görüleceği üzere, sosyal güvenlik ve sağlık odaklı olmak üzere cari transferlerden gelmiştir. Faiz dışı harcamalardaki artışın yarısından fazlası, toplamda ise % 64,3'ü cari transferden kaynaklanmıştır. Cari transferler kalemini % 19,8 katkı ile personel giderleri izlemiştir. Dolayısı ile cari harcamaların katkısı uzun bir dönem sonunda % 30'ların altına düşmüştür. Geçen yılın aynı döneminde cari harcamaların oranının % 42'ler düzeyinde olduğu dikkate alındığında, buradaki yapısal değişme çok daha dikkat çekici bir noktaya gelmiştir.

Tablo 5. Eylül Ayı Sonu Merkezi Yönetim Bütçe Faiz Dışı Harcamalarının Faiz Dışı Harcamalardaki Artışa Katkısı

	Artış Oranına Katkı	(%) Dağılım
Faiz Dışı Harcamalar	22,2	100,0
Cari Harcamalar	6,2	28,0
Personel	4,4	19,8
Mal ve Hizmet Alımları	1,8	8,2
Sağlık	0,3	1,1
Savunma ve Güvenlik	0,8	3,5
Cari Transferler	14,3	64,3
Sosyal Güvenlik Kuruluş.Hazine Yard.	0,0	0,0
Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Yardım Giderleri	12,1	54,5
Tarımsal Amaçlı Transferler	-1,1	-4,8
Gelirden Ayrılan Paylar	1,0	4,5
Sermaye Giderleri	0,4	1,7
Sermaye Transferleri	0,1	0,5
Diğer	0,7	3,3

Cari transferler kalemi ile personel giderlerindeki bu ağırlık, esnek olmayan harcamaların faiz dışı harcamalar içindeki payının da artmasına yol açmıştır. Esnek olmayan harcamaların oranının geçen yılın aynı dönemine göre iki puan artarak % 81,3 oranında gerçekleşmesi, sosyal güvenlik sisteminin kriz döneminde artan sorunlarının bütçeye yansması ve bunların zorunlu olarak iradi olmayan artışlara yol açması olarak karşımıza çıkmıştır.

Grafik 2. Esnek Olan ve Olmayan Harcamaların Bütçe Harcamaları İçindeki % Paylarının Gelişimi (2008 - 2009 Eylül)

C. Bütçe Gelirleri

Eylül ayı sonunda merkezi yönetim bütçe gelirleri 156,4 milyar TL ile geçen yılın % 2,7 altında gerçekleşmiştir. Vergi gelirlerindeki düşme bu dönemde % 1,5 olmakla birlikte, önceki aylara göre vergi gelirleri tahsilâtındaki düşme Eylül ayındaki artışın etkisi ile yavaşlamıştır. Aynı dönemde teşebbüs ve mülkiyet gelirleri % 33,9 oranında artarken; sermaye gelirleri, geçen yıl bütçeye aktarılan özelleştirme gelirlerinden kaynaklı olarak, % 82,4 oranında azalmıştır.

Vergi gelirleri tahsilâtı Ağustos ayında yaklaşık % 6 oranında artmakla birlikte, yılın ilk sekiz ayı sonunda 125,3 milyar TL ile geçen yılki düzeyin % 1,5 oranında altında gerçekleşmiştir.

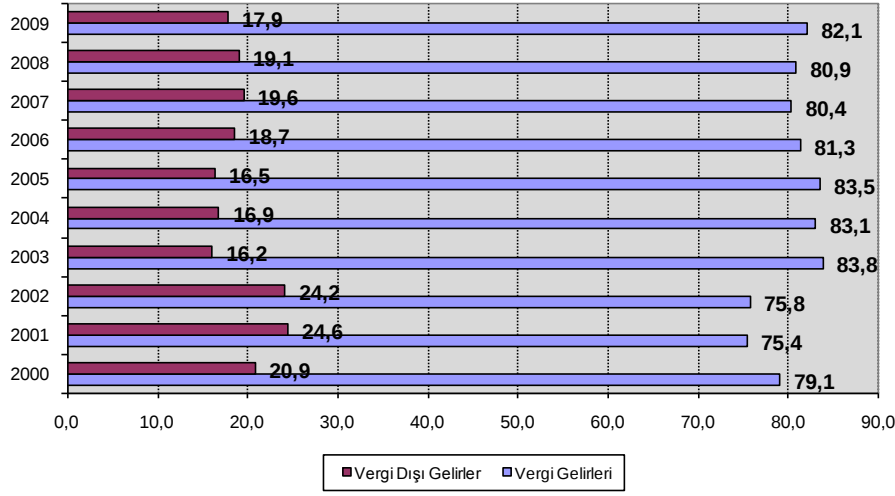
Geçtiğimiz yıl sonuna doğru vergi gelirleri tahsilatında görülen yavaşlamanın yarattığı baz etkisi, yıl sonuna doğru vergi gelirlerinin geçen yıla göre düşme hızını yavaşlatmıştır.

Tablo 6. Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri (Eylül)

(milyon YTL)	Eylül 08	Eylül 09	Artış Or. (%)
Merkezi Yönetim Gelirleri	160.662	156.358	-2,68
Genel Bütçe Gelirleri	156.361	151.880	-2,87
I-Vergi Gelirleri	127.277	125.332	-1,53
1. Gelir ve Kazanç Üz. Al.Vergiler	40.374	40.549	0,44
a) Gelir Vergisi	27.991	28.497	1,81
Gelir Vergisi Tevkifatı	25.199	25.631	1,72
b) Kurumlar Vergisi	12.383	12.053	-2,67
Kurumlar Geçici Vergisi	11.694	11.507	-1,60
2. Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	3.687	4.094	11,05
b) Motorlu Taşıtlar Vergisi	3.597	3.985	10,77
3. Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	50.858	53.510	5,22
a) Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	12.723	15.202	19,48
b) Özel Tüketim Vergisi	31.746	31.664	-0,26
c) Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	2.683	3.130	16,66
d) Şans Oyunları Vergisi	280	299	6,75
e) Özel İletişim Vergisi	3.426	3.216	-6,14
4. Uluslararası Tic. ve Mua. Al. Verg.	25.514	20.435	-19,91
b) İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	23.317	18.595	-20,25
5. Damga Vergisi	2.946	3.022	2,55
6. Harçlar	3.862	3.436	-11,02
7. Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer Vergiler	37	285	681,14
II-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	6.363	8.520	33,89
III-Alınan Bağışlar ve Yard. ile Özel Gel.	646	713	10,46
IV-Faizler, Paylar ve Cezalar	13.532	15.643	15,60
1.Faiz Gelirleri	3.539	4.095	15,69
V-Sermaye Gelirleri	8.257	1.450	-82,44
VI-Alacaklardan Tahsilat	286	222	-21,33
Özel Bütçeli İdarelerin Gelirleri	2.863	2.938	2,63
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Gel.	1.438	1.540	7,15

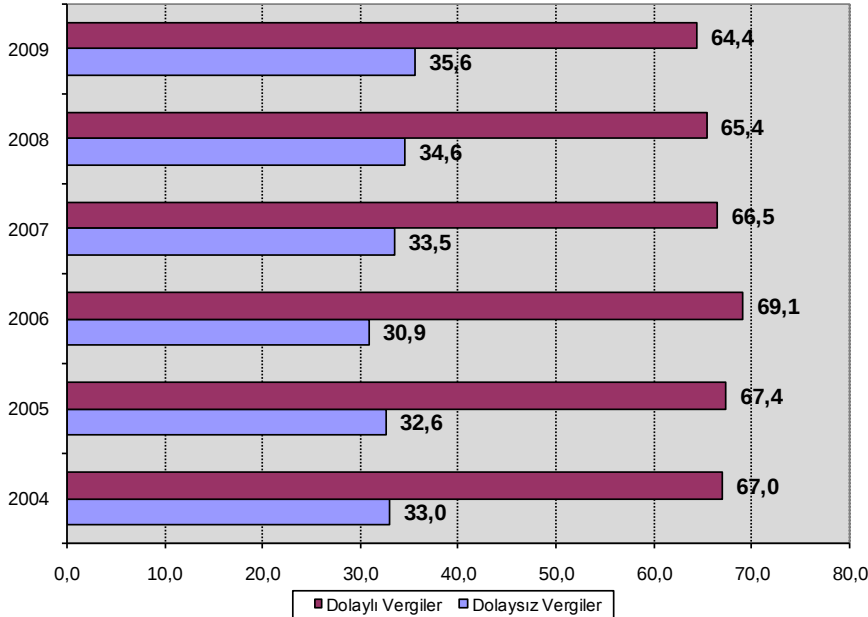
Yılın sonuna doğru vergi gelirlerinde görülen toparlanma, toplam bütçe gelirleri içindeki vergi gelirlerinin payının artmasına neden olmuştur. Genel bütçe gelirleri içinde vergi gelirlerinin payı 1,2 puan artarak % 82,1'e çıkmıştır. 2005 yılından sonra bu toplam gelirler içinde vergi gelirlerinin dönemsel olarak çıktığı en yüksek düzey olmuştur.

Grafik 3. Toplam Genel Bütçe Gelirleri Tahsilâtı İçinde Vergi Gelirleri ve Vergi Dışı Gelir Paylarındaki Gelişme (Eylül Sonu)(%)

Ekonomilerin daralma dönemlerinde beklendiği şekilde, dolaylı vergilerin ÖTV ve ithalde alınan KDV kaynaklı olarak düşmesi dolaysız vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payının artmasına yol açmıştır. Dolaysız vergilerin payı bu dönemde % 35,6'ya çıkmıştır.

Grafik 4. 2004 - 2009 Eylül Sonu Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilâtının Dolaylı ve Dolaysız Vergi Paylarının Gelişimi

Dış ticaretin daralması ile birlikte içerde özel tüketim ve yatırımların daralması vergi gelirleri tahsilâtını düşürmüştür. Ekonomik yavaşlama öncesi ve yavaşlama ortaya çıktıktan sonra alınan vergi kararları buradaki düşmenin hızlanmasına katkı vermiştir. Toplam vergi gelirlerindeki reel düşme Eylül sonu itibarı ile % 6,5 oranında hesaplanmıştır. Reel olarak en yüksek gerileme ithalde alınan KDV ile motorlu taşıt araçlarına ilişkin ÖTV tahsilâtında olduğu gibi, ÖTV'nin alt kalemlerinde ortaya çıkmıştır.

Tablo 7. Genel Bütçe Vergi Gelirleri Reel (Enflasyondan Arındırılmış) Artış Oranları (2009/2008)

	2009 Ocak-Eylül (Bin YTL)	2008 Ocak-Eylül (Bin YTL)	Değişim (%)	Reel Değişim (%)
Merkezi Yönetim Gelirleri	156.358.086	160.661.674	-2,68	-7,55
Genel Bütçe Gelirleri	151.879.529	156.361.064	-2,87	-7,73
I-Vergi Gelirleri	125.332.103	127.277.063	-1,53	-6,46
Gelir, Kar ve Sermaye Kazanç. Üz. Al. Ver.	40.549.365	40.373.566	0,44	-4,59
Gelir Vergisi	28.496.787	27.990.635	1,81	-3,29
Beyana Dayanan Gelir Vergisi	1.853.600	1.715.742	8,03	2,63
Basit Usulde Gelir Vergisi	213.489	198.861	7,36	1,98
Gelir Vergisi Tevkifatı	25.631.370	25.198.661	1,72	-3,37
Gelir Geçici Vergisi	798.328	877.371	-9,01	-13,56
Kurumlar Vergisi	12.052.578	12.382.931	-2,67	-7,54
Beyana Dayanan Kurumlar Vergisi	375.509	550.901	-31,84	-35,25
Kurumlar Vergisi Tevkifatı	170.250	138.071	23,31	17,13
Kurumlar Geçici Vergisi	11.506.819	11.693.959	-1,60	-6,53
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	4.094.207	3.686.809	11,05	5,49
Veraset ve İntikal Vergisi	109.548	89.573	22,30	16,18
Motorlu Taşıtlar Vergisi	3.984.659	3.597.236	10,77	5,22
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	53.510.431	50.858.024	5,22	-0,05
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	15.201.646	12.723.132	19,48	13,50
Özel Tüketim Vergisi	31.664.443	31.746.013	-0,26	-5,25
Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin ÖTV	18.532.323	18.087.940	2,46	-2,67
Motorlu Taşıt Araçlarına İlişkin ÖTV	2.256.682	3.046.081	-25,92	-29,62
Kolalı Gazoz, Alkollü İç. Ve Tüt Mam.	10.331.361	9.866.698	4,71	-0,53
Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin ÖTV	544.077	745.294	-27,00	-30,65
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	3.129.548	2.682.569	16,66	10,82
Mal ve Hizmetlerden Alınan Diğer V.	3.514.794	3.706.310	-5,17	-9,91
Uluslararası Ticaret ve Muame. Al. Ver.	20.434.900	25.513.891	-19,91	-23,92
Gümrük Vergileri	1.803.752	2.168.275	-16,81	-20,98
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	18.595.038	23.316.809	-20,25	-24,24
Diğer Dış Ticaret Gelirleri	36.110	28.807	25,35	19,08
Damga Vergisi	3.021.587	2.946.319	2,55	-2,58
Harçlar	3.436.356	3.861.936	-11,02	-15,47
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer Ver.	285.257	36.518	681,14	642,04

Nitekim izleyen Tablo'ya bakıldığında, vergi tahsilâtındaki düşmeye katkının esas olarak bu iki kalemden geldiği görülmektedir.

Tablo 8. 2008-2009 Eylül Ayı Sonu Bütçe Vergi Gelirleri Gerçekleşmesi ve Artış Oranına Katkısı

<i>milyon YTL</i>	Eylül		Artış Oranı (%)	Artış Oranına Katkı (%)
	2009	2008		
Vergi Gelirleri	125.332	127.277	-1,5	100,0
Gelir ve Kur.Kaz. Üz.Elde Edilen Ver.	40.549	40.374	0,4	-9,0
Gelir Vergisi Tevkifatı	25.631	25.199	1,7	-22,2
Kurumlar Geçici Vergisi	11.507	11.694	-1,6	9,6
Özel Tüketim Vergisi	31.664	31.746	-0,3	4,2
Petrol ve Doğalgaz Ür. İlişkin ÖTV	18.532	18.088	2,5	-22,8
Kolalı Gazoz, Alkollü İç. Ve Tüt Mam.	10.331	9.867	4,7	-23,9
KDV Tahsilatı	33.797	36.040	-6,2	115,3
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	18.595	23.317	-20,3	242,8
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	15.202	12.723	19,5	-127,4
Diğer Vergiler	19.322	19.118	1,1	-10,5
Damga Vergisi	3.022	2.946	2,6	-3,9
Harçlar	3.436	3.862	-11,0	21,9
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	3.130	2.683	16,7	-23,0

Negatif işaret artışı, pozitif işaret azalışı göstermektedir. Genel olarak vergi gelirlerinin düşmesi nedeni ile pozitif işaret, vergi gelirlerindeki azalışa pozitif katkı anlamındadır.

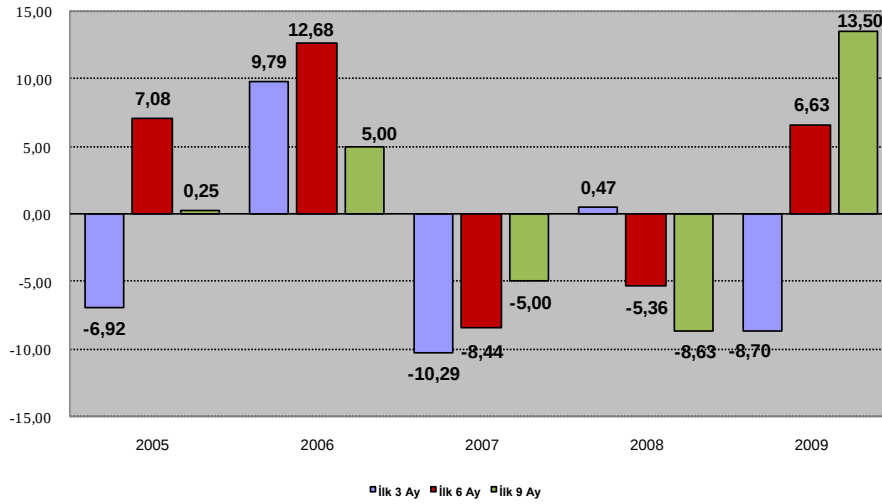
2009 yılı için açıklanan genel bütçe vergi gelirleri tahmini, yılın başında mali izleme grubu olarak geliştirdiğimiz bütçe tahmin modeli kapsamında yaptığımız hesaplamalar ile oldukça benzer bir sonuç ortaya koymuştur. Maliye Bakanlığı'nın açıkladığı tahminde, 2009 programı kapsamında öngörülen vergi gelirleri hedefinin yaklaşık % 20 altında bir gerçekleşme beklendiği ortaya konmuştur. Bu ise hem 2009 bütçe açığının hedeflerin oldukça üzerine çıkmasına hem de orta vadeli mali planlarda öngörülen izleyen yıl vergi gelirleri tahminlerinin oldukça altında kalınmasına yol açmıştır. Bu nokta program ve planların kredibilitesi açısından önemli görülmektedir.

2009 yılı vergi gelirleri tahakkuk ve tahsilâtındaki gelişmelere KDV ve ÖTV kalemleri çerçevesinde bakarsak:

GSM 900 frekans tahsis ücreti, bazı kamu kurumlarının dönemsel niteliği olan ödemeleri, akaryakıt fiyatlarında ve ÖTV tutarında yaşanan artışlar ile ihracatta

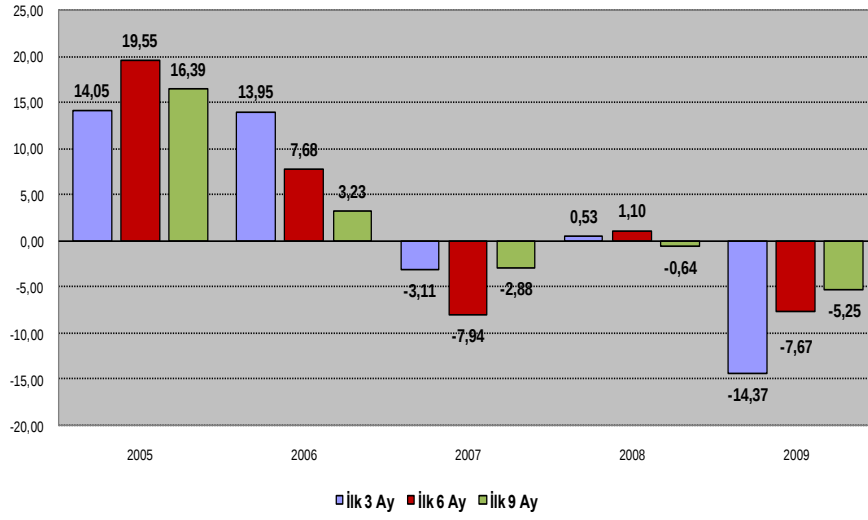
KDV iadesindeki azalmadan kaynaklı olarak KDV tahsilâtı üçüncü çeyrek sonunda % 13,5 gibi oldukça yüksek oranlı artış içinde olmuştur. Son dönemde gerek KDV oranlarında gerekse ÖTV oranlarında yapılan düzenlemelerin, KDV tahsilâtlarına olumlu yansıdığı söylenebilir.

Grafik 5. Dâhilde Alınan KDV Tahsilâtında Reel Artış (%)

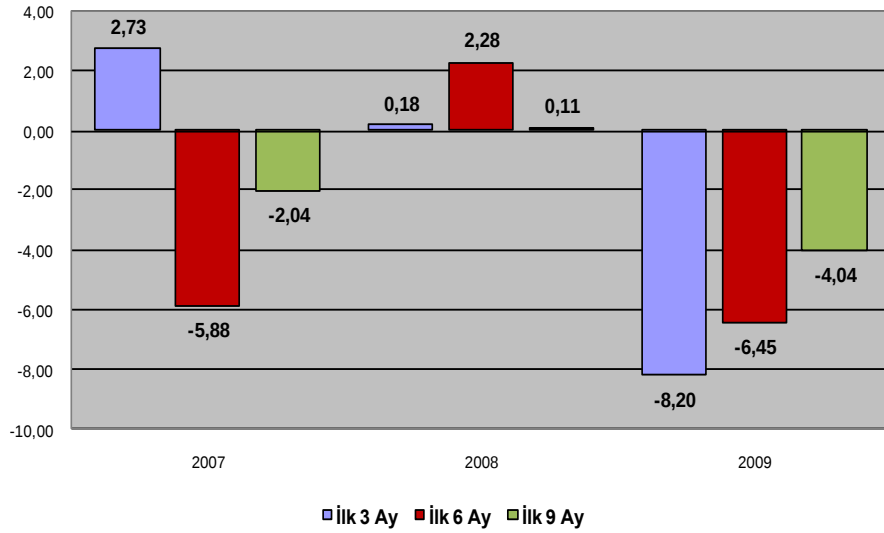

Toplam ÖTV tahsilâtı ve tahakkukundaki gelişmeye baktığımızda; önceki raporlarımızda belirttiğimiz gibi, akaryakıt ve sigara üzerinden alınan ÖTV tutarlarının artırılması ile yılın ikinci yarısında azalma hızının yavaşladığı görülmektedir. Yılın üçüncü çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre tahsilâtta ve tahakkukta görülen reel azalış sırası ile % 5,3 ve % 4 oranlarında çıkmıştır.

Grafik 6. Özel Tüketim Vergisi Tahsilâtında Reel Artış (%)

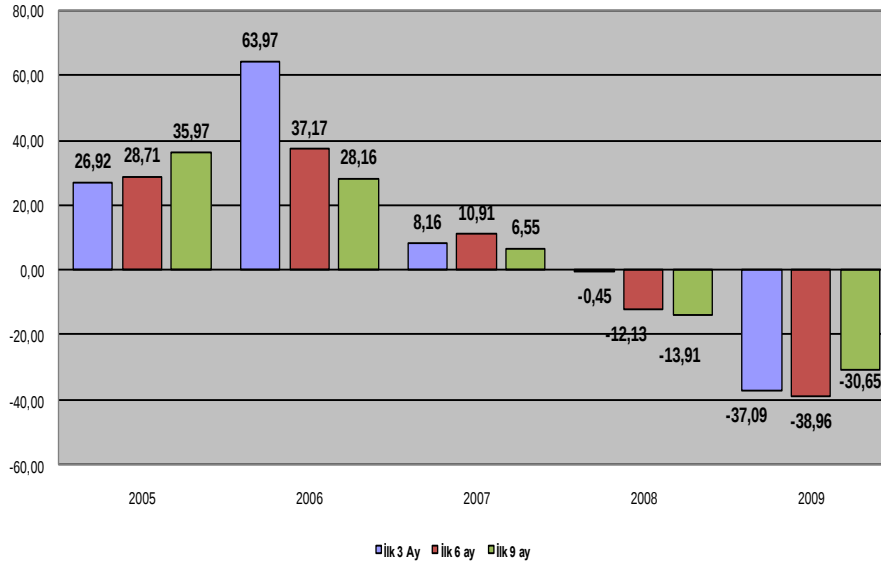

Grafik 7. Özel Tüketim Vergisi Tahakkukunda Reel Artış (%)

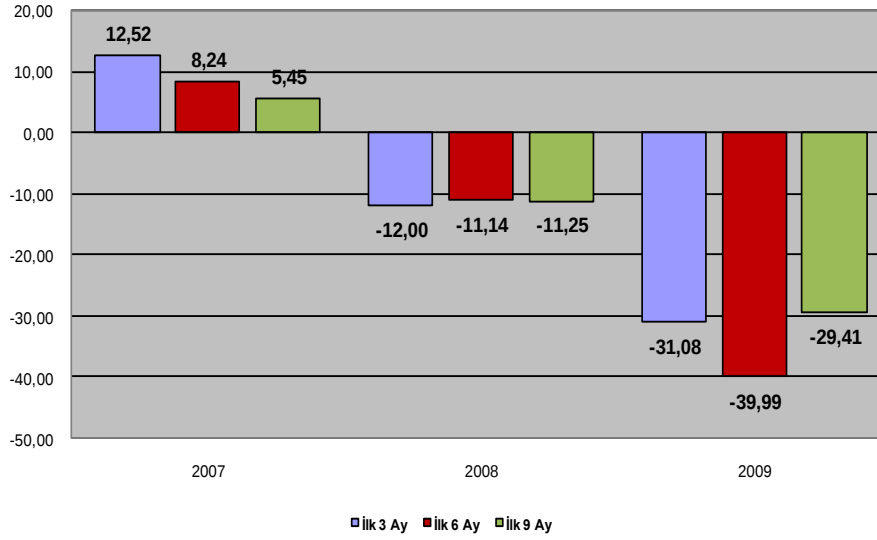

Ekonomideki daralmanın etkisini daha iyi yansıtan, dayanıklı tüketim malları üzerinden alınan ÖTV tahsilât ve tahakkukundaki gelişmeye baktığımızda; üçüncü çeyrekte artan azalma eğiliminin yavaşlama içinde olduğu görülmektedir. Buna rağmen tahsilâtta reel düşme %30'ların üzerindedir.

Grafik 8. Dayanıklı Tüketim Malları Üzerinden Tahsil Edilen Özel Tüketim Vergisi Tahsilâtında Reel Artış (% , Kümülatif)

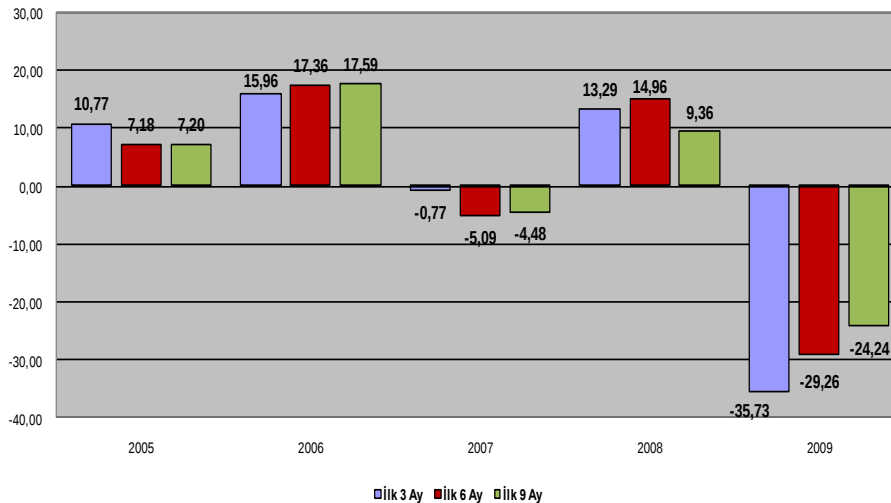

Grafik 9. Dayanıklı Tüketim Malları Üzerinden Tahsil Edilen Özel Tüketim Vergisi Tahakkukunda Reel Artış (% , Kümülatif)

İthalde alınan KDV tahsilâtında görülen çarpıcı düşüş eğilimi üçüncü çeyrek sonunda yavaşlamış görünmektedir. İkinci çeyrek sonunda reel olarak % 29,3 oranında görülen azalma, üçüncü çeyrek sonunda % 24,2 seviyesine gerilemiştir. Bununla birlikte, izleyen dönemde dış ticaret düzeyinde beklenen daralmanın KDV tahsilâtında reel düşmeyi artırma riski bulunmaktadır.

Grafik 10. İthalde Alınan KDV Tahsilâtında Reel Artış (%)

II. Orta Vadeli Program ve Mali Planın Satır Araları:

A.OVP ve OVMP Neden Önemsenmeye Başladı?

Hükümet nihayet Eylül ayının ortasında Orta Vadeli Program (OVP) ve Orta Vadeli Mali Planı (OVMP) açıklamış bulunmaktadır. Oldukça gecikmeli açıklanan bu iki belgenin kamuoyunda eskisine oranla, hala yetersiz de olsa, daha fazla ilgi çektiği ve tartışıldığı görülmektedir. Bir anlamda olumlu olarak değerlendirilmesi gereken bu durumun hangi nedenlerden kaynaklandığına bakmak gerekir. OVP ve OVMP ilk olarak 2005 yılında yayınlanmaya başladığında, yürürlükte olan IMF stand by düzenlemesi ve bu düzenlemeye ilişkin belgeler (niyet mektupları, IMF uzman raporları) OVP ve OVMP'nin önüne geçmekte ve OVP ve OVMP'nin parametre önermeleri IMF ile yürütülen ekonomik program süresince pek dikkate alınmamaktaydı. Bu durum IMF ile stand by düzenlemesinin sona erdiği Mayıs 2008 sonrasında o günün koşulları içinde bir müddet daha IMF ile yeniden anlaşılabilceği beklentisi ile sürdürüldü. 2008 yılında, bu yıl olduğu kadar geç olmasa da yine gecikme ile yayınlanan (Ağustos 2008) OVP ve OVMP'de öngörülen hedefler ise küresel kriz ortamında gerçekçi bulunmadığı halde bu durum büyük ölçüde IMF ile bir şekilde anlaşılacağı beklentisi ile fazla gündeme getirilmedi. Ancak 2009 yılı içinde, büyümenin alınan bir kısım önlemlere ve paketlere rağmen beklenenin çok altında gerçekleşeceğinin ortaya çıkması, işsizliğin katlanılmaz boyutlara ulaşması, kamu açıklarının tahminlerin çok üzerinde gerçekleşmeye başlaması ile birlikte; 2009 yılı ve sonrası için krizin ülke ekonomisine yansımalarına karşı Hükümet'in giderek zayıflayan IMF beklentisi dışında nasıl bir tavır alacağı piyasalarda daha çok tartışılmaya ve OVP ile OVMP'ye eskisine oranla daha fazla önem atfedilmeye başlandı. Bu doğrultuda da, açıklanan OVP ve OVMP'nin varsayım ve tahminleri kamuoyunun dikkatini daha çok çekmeye başladı.

B.OVP ve OVMP Ekonomik Program Özellikleri Taşıyor mu?

Bu iki belgeye son zamanlarda bir çeşit ekonomik program özelliği atfetmeye yönelik süreci kısaca özetledikten sonra, bu belgelerin bir ekonomik programda yer alması gereken özellikleri ne ölçüde taşıdığı sorusunun tartışılması gerekmektedir. Bir ekonomik program, makro ekonomik hedef ve varsayımlarını (büyüme, enflasyon, ödemeler dengesi, istihdam) belirledikten sonra, bu hedeflere ulaşılması için kısa ve orta-uzun vadede neler yapılacağını açıklıkla ve bir eylem planına bağlı olarak belirten (zamana bağlı olarak, kurumsal sorumlulukların belirlendiği, gerek duyulan yasal ve idari düzenlemelerin yapılma dönemlerinin açıklandığı, programın finansman kaynaklarının gösterildiği) özelliklere sahip olmalıdır. Bu bir ekonomik programın güvenilirliği ve gerçekçiliği açısından oldukça gerekli bir ön şarttır. Buna karşılık, daha önceki mali izleme raporlarımızda da belirttiğimiz gibi; OVP ve OVMP ilk çıktıkları andan bu yana çok genel önermeler ve önceliklerin tekrarlandığı, temenni niteliğindeki görüşlerin ve zaten uygulanıyor olması gereken yasa maddelerinin içinde sıkça yer aldığı DPT'nin klasik planlama yaklaşımının etkilerini taşıyan belgeler olma özelliklerini taşımış ve daha çok bütçe hazırlanmasında kamu kuruluşlarınca esas alınacak bir rehber görevi görme özellikleri ile algılandıkları için, ekonominin tümü için rehber olma algısını baştan beri çok fazla yaratamamışlardır. Nitekim yeni OVP de biraz daha dikkatli incelendiğinde “Temel Amaç ve Reform alanları “ başlığı altında bazı ilkelerin altı çizilmekte ancak bunların yerine getirilme ayrıntıları ve sorumluluklar belgede açıkça yer almamakta, dolayısı ile daha önceki OVP’ler de yer alan temenni niteliğindeki birçok unsur tekrarlanmaktadır. OVMP ise, özellikle bütçe politikaları açısından herhangi bir ayrıntıyı içermeyen genel ifadelerle yetinen beş sayfalık bir belge olma özelliğini devam ettirmektedir. Her iki belgede ve konu ile ilgili olarak yetkililerin yaptıkları açıklamalarda uygulanacak politikalar ve alınacak tedbirlerin zamanı ve yeri geldiğinde açıklanacağına yönelik “erteleyici” söylemlerin egemen olduğuna dikkat çekmek gerekmektedir.

Sonuç olarak, OVP ve OVMP içerdikleri özellikler nedeni ile tam anlamı ile bir ekonomik program belgeleri olma özelliğini göstermemektedirler. Gelecek yıllarda OVP ve OVMP'nin uygulanana gelen standart formattan çıkarılıp ve içinde alınan tedbirlerin uygulama sonuçlarının da yer aldığı birer ekonomik program belgesi, hatta topluma verilen bir niyet mektubu haline getirilmesi gerektiğini değerlendirmekteyiz.

Aşağıdaki bölümlerde bu konu ile de ilgili olmak üzere OVP ve OVMP'den bazı satır aralarını ele almaktayız.

C. OVP ve OVMP'den Bazı Satır Araları

1. Makro Verilerin ve Bütçe Rakamlarının Gerçekçiliği Üzerine

OVP ilk açıklandığı zaman genelde makro verilerin “gerçekçi” olduğu konusunda kamuoyunda bir fikir birliği oluşmuştur. Kanımızca bu fikir birliği esas olarak piyasanın beklentileri ile yetkililerin açıkladığı rakamların geniş ölçüde örtüşmesinden kaynaklanmaktadır. Bu yıla ait olarak geçen yıl açıklanan OVP'deki tahminler ile bu yıl içindeki gerçekleşme sonuçları arasında ortaya çıkan büyük farklılıkların, daha doğru deyimle “gerçeklerin”, sonuçta Hükümet tarafından çok geç de olsa kabul edilmesinin bu algılamada etkisi olduğunu belirtmemiz gerekmektedir.

Tablo 9. OVP'lerde Öngörülen Makro Parametreler ve Revizyonlar

Dönem	Büyüme(%)		İşsizlik(%)		Cari Denge / GSYH (%)		Enflasyon (TÜFE Yıl Sonu) (%)	
	P	GT	P	GT	P	GT	P	GT
2009-2011								
2009	5,0		9,8		-6,8		7,5	
2010	5,5		9,7		-6,8		6,5	
2011	6,0		9,7		-6,5		5,5	
2010-2012								
2009		-6,0		14,8		-1,8		5,9
2010	3,5		14,6		-2,8		5,3	
2011	4,0		14,2		-3,3		4,9	
2012	5,0		13,3		-3,9		4,8	

Buna karşılık, söz konusu rakamların gerçekçiliği konusu bütçe açısından daha da sorunlu görülmektedir. Aşağıdaki Tablo'dan da görüleceği gibi, özellikle 2010 yılında bütçe vergi gelirlerinin % 18,2 artacağı şeklindeki tahminin aynı belgedeki büyüme ve enflasyon tahminleri karşısında çok fazla gerçekçi olmadığı kanısındayız. Gerek OVP'de gerek OVMP'de buna yönelik olarak genel söylemlerin dışında spesifik olarak ne gibi önlemler alındığı açıkça belirtilmediği için, TBMM'ye sunulan 2010 Mali Yılı Bütçesi belgelerinde bu durumun açıklığa kavuşturulup kavuşturulmadığını izlemek gerekmektedir.

Tablo 10. 2010 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Gelir ve Gider Tahminleri ve Artış Oranları

	milyon TL						Artış Or. (%)	
	2009			2010			2010	
	Bütçe	OVP	GT	OVP	Bütçe	TEPAV	GT	TEPAV
Bütçe Giderleri	259.156	266.800	266.752	286.828	286.928	287.428	7,6	7,9
Faiz Dışı Giderler	201.656		211.252	230.078	230.178	230.678	9,0	9,7
Bütçe Gelirleri	248.758	203.900	203.928	236.794	236.794	224.065	16,1	10,1
Vergi Gelirleri	202.089		163.561	193.324	193.324	177.558	18,2	7,7
Özelleştirme Gelirleri	13.141	4.300	2.761	10.400	10.649	10.400	285,7	141,9
Bütçe Dengesi	-10.398	-62.800	-62.824	-50.034	-50.134	-63.363	-20,2	0,9
Faiz Dışı Denge	47.102		-7.324	6.716	6.616	-6.613	-190,3	-3,0
Prg. Tanımlı Denge	29.728	-20.800	-20.838	-8.400	-8.547	-20.400	-59,0	-4,2

OVP'de büyümenin finansmanının hangi kaynaklardan (iç veya dış tasarruflar) yapılacağı konusunda bir netliğin bulunmaması da ilk bakışta gerçekçi görülen bazı göstergelerin ulaşılabilirliği konusunda fikir edinilmesini güçleştirmektedir. Bu açıdan OVP'de yer alan 10 milyar YTL tutarındaki özelleştirme gelirin batı ekonomilerindeki düzelmelerin boyutu konusunda halen belirsizliklerin olduğu bir dönemde nereden ve ne şekilde elde edileceğinin de açıklığa kavuşturulması gerektiği düşünülmektedir.

OVP açısından temel sorunların başında, 2009 yılı büyümesi ve toplam talebin bileşenlerine ilişkin büyüklüklerin, ne ölçüde beklendiği şekilde gerçekleşecekleri gelmektedir. Buradaki sapma 2010 yılı program hedeflerini de doğrudan etkileyecektir. Son iki yıl (özellikle 2009 yılı) deneyiminde, ekonomik göstergelerde en önemli sapma özel sektör tahminleri ile dış ticarete ilişkin tahminlerde yaşanmıştır. 2010 yılı bütçe değerlendirmesinde daha ayrıntılı olarak ele alacağımız bu konuda OVP açısından söylenecek olan, program hedeflerinin özel sektör davranışlarını öngörme açısından pek de iyi bir performans ortaya koymadığıdır.

2. Satır Aralarındaki Diğer Bazı OVP Politika Önerileri ve Gerçekçiliği

Yukarıdaki saptamalarımıza ek olarak, OVP belgesinin satır aralarında dikkatimiz çeken bazı politika önerilerine de değinmek istiyoruz.

Mali kural uygulaması: OVP'nin en dikkati çeken özelliği olarak sunulan Mali Kural uygulamasının 2011'de hayata geçirileceği ifade edilmektedir. OVP belgesinde bir dip not (5 numaralı dip not) olarak mali kurala ilişkin bir formül verilmektedir. Anlaşıldığı kadarı ile bu formül ile, kamu açığının orta vadeli kamu açığına yakınsaması ve bu yakınsamada orta vadeli büyüme oranı ile fiili büyüme oranı arasındaki farkın katkısını (döngüsel) da dikkate alarak belirlemeye ve böylece orta vadede olması gereken kamu açığına ulaşılması açısından yıl içinde bir önceki yıl açığına göre ne büyüklükte bir düzeltme yapılması gerektiği hesaplanmaya çalışılacaktır. Mali kuralın bu formülünün hem uzun dönem kamu açığı ve büyüme, hem de fiili gerçekleştirmelerin bu büyüklüklere yakınsaması için gerekli katsayılar açısından hesap tarzının (ekonometrisinin) nasıl ve ne şekilde belirleneceği, bu veriler ve yöntemler üzerinde ne şekilde bir mutabakat sağlanacağı ve en önemlisi bu türden bir teknik hesabın denetiminin hangi kurumsal ortamda yapılacağı gibi konular OVP de açıklanmamakta ve bu konudaki çalışmaların 2010 yılının ilk çeyreğinde tamamlanarak uygulamaya 2011'de geçileceği ifade edilmekle yetinilmektedir.

Mali kural uygulama yönteminin daha geniş bir katılımıla tartışılması bu durumda önemli hale gelmektedir.

KİT’lerde yönetim: KİT’lerde yönetişimin saydamlık ve hesap verilebilirliğin güçlendirilmesi sorunu 2001 Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı’ndan bu yana gündemde olan, yasa taslakları tamamlandığı halde bu zamana kadar gündeme bir türlü getirilmeyen ve her OVP’de yer alan bir temennidir.

Sağlık hizmetleri ve harcamalarının etkinleştirilmesi: Hemen hemen her OVP’de bu duruma dikkat çekilmekte ve sonuçta sağlık harcamaları ve öncelikleri giderek olumsuzla dönmektedir. Yeni OVP de de buna ilişkin ayrıntılar ve uygulama sorunlarının nasıl çözüleceği yer almamaktadır.

Gelir Vergisi Yasası’nın 2010 yılı içinde yenilenmesi: Bu yenilemenin ne yönde yapılacağı, vergi idaresinin bağımsızlığı gibi ilintili konular OVP’de gündeme getirilmemektedir. Topluma salınacak her yükümlülüğün kamu otoritesinin mali planlarında ve bütçesinde açıklıkla belirtilmesi gerektiği halde bunlara ait politikaların genel ifadelerle geçirilmesi bütçe hakkı açısından sorunlu kabul edilebilecek yaklaşımlardır.

Yerel yönetimlerin öz gelirlerinin arttırılması ve genel bütçe vergi paylarından kamuya olan borçlarına mahsuben kesinti yapılması uygulaması: Yerel yönetimlerin en önemli sorunlarından birisi öz gelir toplamadaki isteksizlikleridir. Bu önemli bir siyasi risktir. Onun yerine merkezden gelen paylara güvenmek ise daha az risk taşımaktadır. Merkezden belediyelere giden payların bu kuruluşların biriktirdikleri kamu borçlarına mahsuben kesilmesi yolu ile yerel yönetim harcamalarına disiplin getirilmesi ise, yakın geçmişte bu tür kesintilerin sıfırlandığı Bakanlar Kurulu kararları dikkate alındığında, gerçekçiliği sorgulanabilir bir önlem olarak değerlendirilebilecektir.

Sayıştay ile ilgili yasal düzenleme yapılması: Kamu mali yönetimine ilişkin OVP önermeleri ise; iç kontrol, iç denetim ve Sayıştay denetiminin etkinleştirilmesine odaklanmıştır. Yeni Sayıştay yasasının çıkartılacağı ifade

edilmektedir. Bu yasa taslağı aslında beş yılı aşkın bir süre boyunca Hükümet'in gündeminde olmuş ancak çıkarılmamıştır.

Sonuç olarak, OVP'nin satır aralarında yer alan bu tür taahhütlerin ne şekilde gerçekleştirileceği konusu açıkça belirtilmediği için, bu konuların uygulamasının daha yakından izlenmesi giderek önem taşımaya başlamış bulunmaktadır. Özellikle 2010 yılında bir erken seçim ortamına girilebileceği beklentileri, bu ve diğer alanlardaki uygulamalara ilişkin samimiyetin ileride daha fazla sorgulanmasını gerektirebilecektir.

III. Bütçe Finansmanı ve Borç Stokundaki Gelişmeler

Eylül ayı içinde Hazine nakit dengesi, İşsizlik Fonu'ndan yapılan aktarmaya rağmen, bütçe açığından daha fazla açık vermiştir. Bu da borçlanma ihtiyacını arttıran bir unsur olmuştur. Nitekim, Hazine Müsteşarlığı'nın Ekim 2009 Kamu Borç Yönetimi Raporu'ndaki verilere göre, toplam iç borç çevirme oranı yılın tümü için öngörülen % 78'lik oranın üzerinde seyretmektedir (% 102).

Tablo 11. Hazine Nakit Dengesi (Eylül)

(milyon YTL)	Ocak*	Şubat*	Mart*	Nisan*	Mayıs*	Haziran*	Temmuz*	Ağustos*	Eylül*	Toplam*
GELİRLER	16.268	13.081	15.663	18.323	18.545	14.951	13.076	25.047	10.433	145.388
ÖZELEŞTİRME ve FON GELİRLERİ	1	1.371	223	1.813	75	244	4	119	1.001	4.850
GİDERLER	18.215	26.611	20.543	20.680	19.796	17.735	22.658	22.657	24.303	193.198
Faiz Dışı Giderler	14.440	16.785	16.122	17.572	14.894	16.779	17.508	14.769	19.583	148.453
Faiz Ödemeleri	3.774	9.826	4.421	3.108	4.902	956	5.150	7.888	4.720	44.746
FAİZ DIŞI DENGİ	1.828	-3.705	-458	751	3.651	-1.827	-4.432	10.278	-9.150	-3.065
NAKİT DENGESİ	-1.945	-12.160	-4.657	-544	-1.176	-2.540	-9.578	2.509	-12.869	-42.960
FINANSMAN	1.945	12.160	4.657	544	1.176	2.540	9.578	-2.509	12.869	42.960
BORÇLANMA (NET)	4.326	9.061	1.240	6.014	6.669	-2.275	7.087	7.718	5.962	45.802
DIŞ BORÇLANMA NET	1.156	115	-914	-635	2.157	-2.020	3.002	418	771	4.050
Kullanım	1.632	721	45	11	2.348	55	3.089	810	2.398	11.108
Ödeme	475	606	958	646	192	2.075	86	392	1.627	7.058
İÇ BORÇLANMA NET	3.170	8.947	2.154	6.649	4.513	-255	4.085	7.299	5.191	41.753
Kullanım	6.840	23.315	3.748	12.300	17.911	3.396	10.395	23.017	7.159	108.081
Ödeme	3.670	14.368	1.594	5.651	13.399	3.651	6.310	15.718	1.968	66.328
ÖZELEŞTİRME GELİRİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TMSF'DEN AKTARIMLAR	60	197	1	10	300	73	30	41	1	714
DEVİRLİ-GARANTİLİ BORÇ GERİ DÖNÜŞÜMLERİ	50	53	98	82	148	185	135	36	74	859
BANKA KULLANIMI	-2.490	2.848	3.319	-5.562	-5.940	4.556	2.326	-10.304	6.832	-4.415
KUR FARKLARI	250	348	264	-204	59	-117	-300	195	-6	487
BANKA KULLANIMI NET	-2.740	2.500	3.055	-5.357	-5.999	4.674	2.626	-10.499	6.838	-4.902

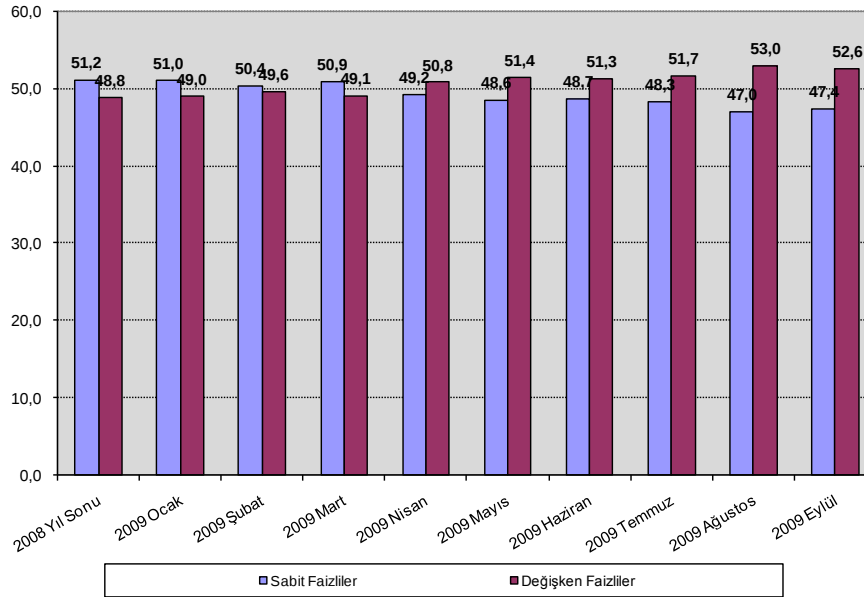
Yılın tümü için programlanan ve bir önceki yıl borç stokundaki beklenen net artış olarak değerlendirebileceğimiz tutar olan 20,4 milyar TL ise Eylül sonu itibarı ile 40,6 milyar TL 'ye yükselmiştir. Yurtdışında ekonomilerin kırılgan bir biçimde durgunluktan çıkma işaretleri verdiği, destek paketlerinin finansman ihtiyaçlarının ve gelişmiş ülkelerde faiz artırımlarının tartışılmaya başladığı bir ortamda, Hazine'nin dış piyasalar yerine iç piyasadan ağırlıklı olarak yaptığı borçlanmaların yılın sonlarına doğru bu rasyoları daha da fazla bozabileceğini tahmin etmekteyiz.

Tablo 12. Genel Bütçe Dengesi ve Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi Karşılaştırmalı Tablosu (Eylül)

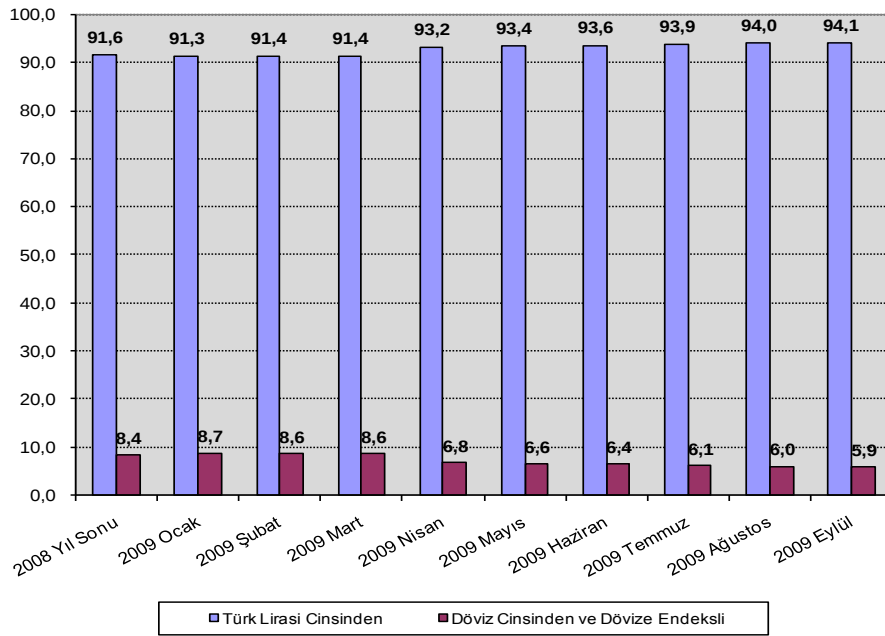
Genel Bütçe Dengesi		Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi	
(milyon YTL)	Eylül Sonu	(milyon YTL)	Eylül Sonu
Bütçe Dengesi	-40.615	Bütçe Dengesi	-40.811
Emanetler	-4.620	Emanetler	-4.516
Avanslar	1.147	Avanslar	1.195
Nakit Dengesi	-44.088	Nakit Dengesi	-44.132
Finansman	44.088	Finansman	44.132
Toplam Net Borçlanma	51.465	Toplam Net Borçlanma	51.465
Net Borç Verme (-)	-37	Net Borç Verme (-)	-46
Özelleştirme Geliri	0	Özelleştirme Geliri	0
Kasa ve Diğer Kalemler		Kasa ve Diğer Kalemler	
Değişimi (-) Giriş (+) Çıkış	-7.415	Değişimi (-) Giriş (+) Çıkış	-7.379

Aşağıdaki tablolardan da görüleceği üzere, bu dönemde artan kamu borçluluğu aşağı yukarı daha evvelki faiz ve döviz kompozisyonundan yapıldığı için stok verilerindeki eğilim fazla değişmemektedir.

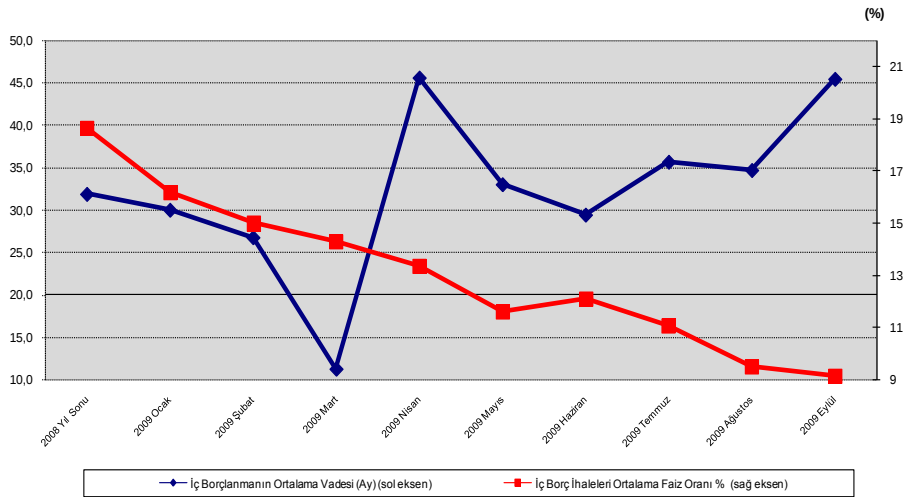
Grafik 11. Merkezi Yönetim İç Borç Stoku Faiz Yapısı

Grafik 12. Merkezi Yönetim İç Borç Stoku YTL-Döviz Yapısı

Grafik 13. İç Borçlanmanın Ortalama Vadesi ve Faiz Oranı

Yukarıdaki Tablo'da, Eylül ayı sonunda gözlemlenen ve daha önceki açıklamalarımızda değindiğimiz aşağı yönlü faiz hareketinin, yönünü önümüzdeki aylarda yukarı doğru çevirebileceği konusundaki işaretler Ekim ayı içinde gözlemlenmeye başlamıştır.

IV. 2010 Mali Yılı Bütçesi ve Makro Çerçeve Üzerine Bazı Değerlendirmeler-Nasıl Bir Maliye Politikası?

Bu bölümde açıklanan verilerin sınırlayıcılığında 2010 yılı Merkezi Yönetim Bütçe tasarısı ve ona temel teşkil eden makroekonomik çerçeve ve kamu kesimi genel dengesi hakkında değerlendirmeler yer almaktadır.

A. Makro Ekonomik Çerçeve

2009 yılı Merkezi Yönetim Bütçesi'nin (MYB) makro çerçevesi, 16 Eylül tarihinde oldukça gecikmeli açıklanan 2010-2012 Orta Vadeli Programı (OVP) ve bu programı Ekim'in ikinci haftasında Yüksek Planlama Kurulu toplantısı sonucunda revize eden 2010 yılı Genel Ekonomik Hedefler ve Kamu Yatırımları Raporu'na dayanmaktadır.

Bu iki temel plan ve program belgesi çerçevesinde; 2010 yılı için büyüme % 3,5, yılsonu enflasyonu % 7,5, cari işlemler açığı ise GSYH'ya oran olarak % 2,8 oranında öngörülmüştür.

Tablo 13. Temel Ekonomik Parametreler

	2007			2008			2009			2010
	Prog	Gerç	Sapma (%)	Prog	Gerç	Sapma (%)	Prog	Gerç. Tah.	Sapma (%)	Prog
GSYH Büyümesi (%)	5,0	4,7		5,5	0,9		4,0	-6,0		3,5
GSYH (Cari Fiy. Milyon YTL)	811.459	843.178	3,9	898.894	950.098	5,7	1.111.418	946.678	-14,8	1.028.802
GSYH (Cari Fiy. Milyon \$)	526.922	647.851	23,0	651.373	731.070	12,2	788.365	607.936	-22,9	641.278
GSYH Deflatörü (%)	7,0	6,2	-11,4	5,0	11,7	134,0	7,5	6,0	-20,0	5,0
TÜFE (Yıl Sonu, %)	4,0	8,4	110,0	4,0	10,1	152,5	7,5	5,9	-21,3	5,3
Dolar Kuru (\$/ YTL) (Ort.)	1,54	1,3	-15,5	1,38	1,3	-5,8	1,41	1,6	10,5	1,6
Cari İşlemler Dengesi (Milyar \$)	-30,4	-38,2	25,6	-39,2	-41,7	6,2	-50,4	-11,0	-78,2	-18,0
Cari İşlemler Dengesi/GSYH (%)	-5,8	-5,9	2,1	-6,0	-5,7	-5,4	-6,4	-1,8	-71,7	-2,8
Dış Ticaret Dengesi	-54,7	-46,7	-14,7	-65,0	-53,0	-18,4	-83,5	-21,4	-74,4	-31,0
İhracat (FOB, Milyar \$)	95,0	107,3	12,9	117,0	132,0	12,8	149,0	98,5	-33,9	107,5
İthalat (CIF, Milyar \$)	149,7	170,1	13,6	182,0	202,0	11,0	232,5	134,0	-42,4	153,0

2010 yılı program hedeflerine küresel krizin geldiği nokta itibarı ile ekonomik ve mali gelişmeler çevresinde bakmadan önce, kısaca 2009 yılına ilişkin makro hedeflerde yapılan ve önemli boyutlara ulaşan revizyonlara değinmek gerekmektedir. Bunlara kısaca bakarsak:

- En önemli revizyon kendisini büyüme, dış ticaret ve kamu açığı hedeflerinde göstermiştir. Büyüme % 4 olan hedeften % 6 oranındaki daralmaya revize edilmiştir. Bununla birlikte, Eylül sonu itibarı ile reel ekonomi, dünya ekonomisi ve kamu maliyesine ilişkin çeşitli göstergeler ekonomideki daralmanın % 6'nın üzerinde gerçekleşme riskini ortaya koymaktadır. Büyümenin 2009 yılı için % 4 oranında öngörülmesinin önemli bir risk alanı olduğu, 2008 yılında 2009 yılı bütçesinin makro çerçevesinin değerlendirildiği mali izleme raporunda, aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

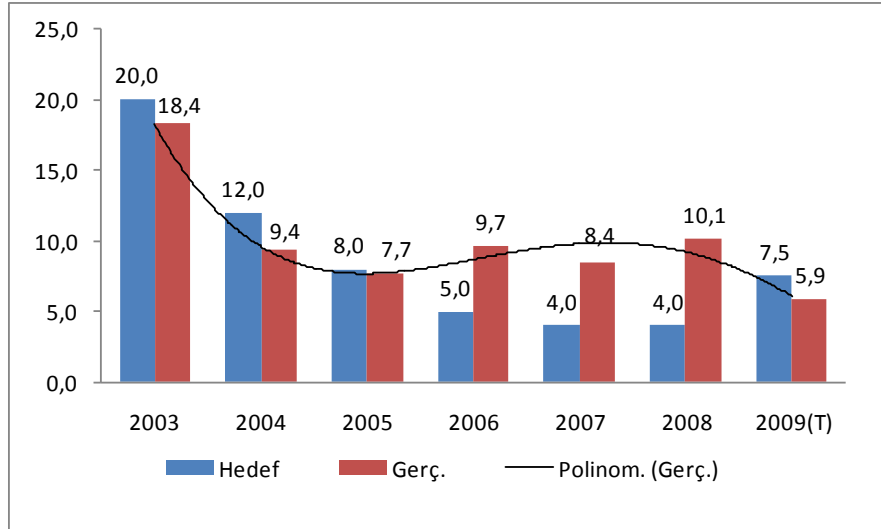
“2009 yılı büyümesi dünya ekonomisinde beklentilerin bozulduğu kriz koşullarının yaşandığı bir dönemde oldukça iddialı bir senaryoya dayanmaktadır. Dünya ekonomisinde büyüme oranlarının % 3'lere düştüğü, Türkiye'nin ihracatının yarısından fazlasını yaptığı AB ülkelerinin birçoğunda büyümenin negatif beklendiği, körfez ülkelerinde geçmiş yıl büyüme performansının altında kalınacağına anlaşıldığı bir dönemde büyümenin 0'ın üzerinde tutulması bile (2008 öngörüsü olan % 4 büyüme performansına göre) oldukça risklidir.”

- Dış ticaret ve cari işlemler dengesi hedefleri ithalat ve ihracatta % 40'lara ulaşan aşağı yönlü revizyonlar ile önemli düzeyde değiştirilmiştir. Cari işlemler ve dış ticaret dengesindeki revizyon oranları her ikisinde de % 70'in üzerinde olmuştur.
- Büyümenin sınırlı istihdam yaratması 2008 yılına kadar olan dönemde devam etmiştir. Ekonomi 2003-2008 döneminde sabit fiyatlarla kümülatif olarak yaklaşık % 45 oranında büyürken, istihdam oranındaki artış % 7'ler düzeyinde kalmıştır. Bunun anlamı, ekonomide bu dönemde yaşanan büyümenin sadece % 15-20'sinin istihdama yansımış olmasıdır. Geçmiş

dönemlerde uzun dönemli eğilimlerde bu oran, Türkiye’de % 40’lar düzeyinde çıkmaktadır. Diğer ülke ortalamalarına baktığımızda ise bu oranın, yani büyümenin istihdam yaratma esnekliğinin % 60’lar düzeyinde olduğunu görmekteyiz. 2009 yılında ise işsizlik oranı son beş yıl ortalama olan % 10’lar düzeyinden 2010 yılında % 15’ler düzeyine çıkmıştır.

- 2009 yılı için makro çerçevede, geçen yıllardan farklı olarak, olumlu performans fiyatlar genel düzeyinde kendisini göstermiştir. % 7,5 oranında öngörülen enflasyon hedefi ekonomideki durgunluğun etkisi ile % 5,9 oranına revize edilmiştir.

Grafik 14. 2003-2008 Enflasyon Hedef ve Gerçekleşmeleri

- Ekonominin genel dengesi içinde kaynaklar-harcamalar dengesine baktığımızda; 2009 yılında ekonominin toplam kaynak yapısı içinde öngörülen 64 milyar TL’lik net mal ve hizmet ithalatının, özellikle ithalattaki hızlı düşme sonucunda, 3,3 milyar TL düzeyine revize edildiği görülmektedir. Buna göre, ekonominin yatırım-tasarruf açığı ise 72,3 milyar TL’den 14,1 milyar TL’ye düşmüştür. Esasen cari açığın azalmasının nedeni de budur.
- 2009 yılı programında kaynak-harcama dengesi çerçevesinde en büyük sapma özel tüketim ve özel yatırım büyüklüklerinde gözlemlenmiştir. Sabit fiyatlar ile baktığımızda, özel sektör yatırımlarındaki aşağı yönlü

revizyon % 43,7 oranında çıkarken, özel tüketimdeki sapma % 8,9 oranında olmuştur.

Tablo 14. Ekonominin Kaynak Harcama Dengesi

	cari fiyatlarla milyar YTL						1998 fiyatlarıyla milyar TL				
	2009 (P)	GSYH'ya oranı (%)	2009 (T)	GSYH'ya oranı (%)	2010 (P)	GSYH'ya oranı (%)	2009 Prg	2009 Tah	2009 Sapma (%)	2010 Prg	2010/2009 % Artış
GSYH	1.111,4	100,0	946,7	100,0	1.028,8	100,0	109,5	96,0	-12,3	99,4	3,5
(M-X) Dış Kaynak	64,0	5,8	3,3	0,3	15,2	1,5	5,3	1,1		1,5	30,3
Toplam Kaynak	1.175,4	105,8	950,0	100,3	1.044,0	101,5	114,8	97,2	-15,3	100,9	3,8
Toplam Talep	1.175,4	105,8	950,0	100,3	1.044,0	101,5	114,8	97,2	-15,4	100,9	3,8
Tüketim	925,1	83,2	801,3	84,6	869,9	84,6	84,4	77,7	-8,0	79,6	2,5
Kamu	106,5	9,6	106,2	11,2	115,1	11,2	8,1	8,2	1,3	8,4	2,4
Özel	818,6	73,7	695,0	73,4	754,7	73,4	76,3	69,5	-8,9	71,2	2,5
Yatırım	250,3	22,5	148,7	15,7	174,1	16,9	30,4	19,5	-36,0	21,2	9,1
Kamu	39,9	3,6	40,9	4,3	44,3	4,3	4,4	4,8	10,1	5,0	4,8
Özel	210,4	18,9	107,8	11,4	129,9	12,6	26,0	14,6	-43,7	16,2	10,5
Yatırım Tasarruf Dengesi											
((GSMHG-(C+I))	-72,3	-6,5	-14,1	-1,4	-25,3	-2,5	-6,2	-2,3	63,2	-2,5	10,5
Kamu	-16,4	-1,5	-65,1	-0,9	-58,1	-5,6	0,3	-4,7		-3,7	22,1
Özel	-55,9	-5,0	51,0	5,4	32,7	3,2	-6,6	2,4		1,1	-53,5
GSMHG											
(GSYH+NFG+NDACT)	1.103,1	99,3	935,9	98,9	1.018,7	99,0	108,6	94,9	-12,6	98,3	3,6
Net Faktör Gelirleri	-11,39	-1,0	-13,5	-1,4	-13,6	-1,3	-1,2	-1,5	22,2	-1,4	3,7
Net Dış Al. Cari Trans.	3,051	0,3	2,8	0,3	3,5	0,3	0,3	0,3	6,0	0,4	14,2

Kaynak: DPT Genel Ekonomik Hedefler ve Kamu Yatırımları, 2009-2010

2010 yılı program hedeflerine bakarsak:

- 2009 yılında büyüme % 3,5 oranında hedeflenmiştir, yani büyümenin 2010 yılında pozitifte geçeceği öngörülmektedir. Ancak bu oran ekonominin potansiyelinin altında büyüyeceği anlamına gelmektedir.
- 2010 yılında istihdam düzeyinin yaklaşık 300 bin artması öngörülmüşken; işsizlik oranının 2009 yılında çıktığı düzeyi koruyarak % 14,6 oranında gerçekleşmesi öngörülmektedir.
- Enflasyon hedefi (TÜFE yılsonu) % 5,3 oranına belirlenmiştir. Enflasyonun gelecek yıl bu yılın 0,6 puan daha altında çıkması program kapsamında öngörülmektedir.
- Cari işlemler açığının, 2010 yılında 2009 yılı tahminine göre, yaklaşık 7 milyar dolar artarak 18 milyar dolar düzeyine çıkması beklenmektedir. Buradaki temel sorun, cari işlemler dengesinin finansmanı konusu olacaktır. Kamunun finansman açığı ile birlikte cari işlemler açığının

artması, 2010 yılında ekonominin özellikle dış kaynak ihtiyacının artmasına yol açacaktır. Oysa 2010 yılı programında finansmana ilişkin projeksiyonlar yer almamıştır.

2008 yılında 2009 yılı programını değerlendirirken, bütçenin çerçevesini çizen ekonomik programın geçerliliğini yitirdiği ve kapsamlı bir revizyona gidilmesi gerektiği konusunda, aşağıda yer aldığı şekilde, temel bir saptamamız olmuştu. 2010 yılında bu düzeyde bir riskle karşılaşma olasılığı düşük olmakla birlikte, Orta Vadeli Programın iki ya da üç senaryo şeklinde hazırlanması programa olan güvenin artması açısından önemli görülmektedir.

“2009 yılı makro mali çerçevesi henüz bütçe görüşmeleri Meclis’te tamamlanmadan aslında kapsamlı geçerliliğini yitirmiş bir makro metin olma niteliğine dönüşmüş görünmektedir. Başta büyüme olmak üzere, enflasyon hedefi, cari işlemler dengesi ve özellikle kamu kesimi dengesi hedeflerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Yapılması gereken, makro mali politikaların açık bir şekilde ortaya konmasıyla kapsamlı bir revizyona Parlamento’da kurulacak bir alt komisyon çalışmasıyla gidilmesidir. Bu kamuoyunun ve piyasa aktörlerinin ekonomik programa olan inançlarını ortaya koymaları açısından oldukça önemli görülmelidir (2008 Yılı Eylül-Ekim Ayları Bütçe Sonuçları).

B. Kamu Kesimi Genel Dengesi

2009 yılında, özellikle KİT ve yerel yönetimler dengesindeki iyileşme ile 0,2 milyar TL fazla vermesi programlanan kamu kesimi genel dengesinin 2009 yılında yaşanan gelişmeler sonrasında 60,8 milyar TL açık vermesi beklenmektedir. GSYH’ya oran olarak ise kamu açığı uzun bir aradan sonra önemli oranda artarak % 6,4’e çıkmaktadır.

Tablo 15. Kamu Kesimi Genel Dengesi

	(Cari Fiyatlarla, Milyon YTL)							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009 (P)	2009 (GT)	2010(P)
Borçlanma Gereği (Toplam Kamu)	20.367	-2.092	-14.977	870	15.391	-238	60.844	42.717
Borçlanma Gereği (Toplam Kamu, özelleştirme gelirleri hariç)	22.058	1.892	-3.019	12.665	23.576	15.293	65.135	
Borçlanma Gereği (Genel Yönetim)	22.818	-1.220	-11.252	1.896	15.639	3.674	62.524	48.151
Merkezi Yönetim	27.289	3.804	-5.661	5.817	17.215	11.364	62.862	49.430
Merkezi Yön. Bütçesi	30.300	8.117	4.643	13.708	17.432	13.351	62.824	50.134
Döner Sermaye	-1.076	-1.226	-1.102	-640	-653	-958	-401	-459
Fonlar	-1.935	-3.087	-9.202	-7.251	436	-1.029	439	-245
Sos. Güv. Kur.	203	138	-889	-783	53	0	0	0
İşsizlik Fonu	-4.379	-4.713	-5.717	-6.986	-7.647	-7.096	-3.092	-4.043
Mahalli İdareler	-295	-449	1.015	3.848	6.018	-594	2.754	2.764
KİT	-2.451	-872	-3.725	-1.026	-248	-3.912	-1.680	-5.434
İşletmecî KİT	-1.723	-678	-1.327	-1.503	-612	-1.095	-1.139	-4.999
Öz. Kap. Kur.	-728	-194	-2.398	477	364	-2.817	-541	-435
GSYH'ya Oranları (%)								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009 (P)	2009 (GT)	2010(P)
Borçlanma Gereği (Toplam Kamu)	3,64	-0,32	-1,97	0,10	1,62	-0,02	6,43	4,15
Borçlanma Gereği (Toplam Kamu, özelleştirme gelirleri hariç)	3,95	0,29	-0,40	1,48	2,48	1,58	6,88	0,00
Borçlanma Gereği (Genel Yönetim)	4,08	-0,19	-1,48	0,22	1,65	0,38	6,60	4,68
Merkezi Yönetim	4,88	0,59	-0,75	0,68	1,81	1,18	6,64	4,80
Merkezi Yön. Bütçesi	5,42	1,25	0,61	1,61	1,83	1,38	6,64	4,87
Döner Sermaye	-0,19	-0,19	-0,15	-0,07	-0,07	-0,10	-0,04	-0,04
Fonlar	-0,35	-0,48	-1,21	-0,85	0,05	-0,11	0,05	-0,02
Sos. Güv. Kur.	0,04	0,02	-0,12	-0,09	0,01	0,00	0,00	0,00
İşsizlik Fonu	-0,78	-0,73	-0,75	-0,82	-0,80	-0,73	-0,33	-0,39
Mahalli İdareler	-0,05	-0,07	0,13	0,45	0,63	-0,06	0,29	0,27
KİT	-0,44	-0,13	-0,49	-0,12	-0,03	-0,40	-0,18	-0,53
İşletmecî KİT	-0,31	-0,10	-0,17	-0,18	-0,06	-0,11	-0,12	-0,49
Öz. Kap. Kur.	-0,13	-0,03	-0,32	0,06	0,04	-0,29	-0,06	-0,04

Kaynak: DPT 2020 Yılı Genel Ekonomik Hedefler ve Kamu Yatırımları Raporu

Not: eksi ifadesi fazla verildiğini göstermektedir

2010 yılında ise kamu kesimi açığının 42,7 milyar TL düzeyinde, GSYH'ya oran olarak ise % 4,15 oranında olması programlanmıştır. Bununla birlikte, merkezi yönetim bütçesi, yerel yönetimler ve KİT dengeleri 2010 yılı için farklı senaryolar ile de düşünülebilir. Özellikle merkezi yönetim bütçesinde hedeflenen vergi gelirlerine ulaşılamaması ile yerel yönetimlerin harcama ve gelir yapılarında beklenen iyileşmelerin olmaması buradaki riski artırmaktadır. Bütçenin ve yerel yönetimlerin bütçe dengeleri gelir yönlü olarak düzeltildiğinde, izleyen Tablo'da görüleceği üzere, kamu kesimi genel dengesinin programlananın üzerine çıkma riski bulunmaktadır. Nitekim, 2009 yılında kamu kesimi genel dengesinde sapmaya sebep olan aktörlerin başında merkezi yönetim ile yerel yönetimler gelmektedir. 2010 yılında kamu kesimi genel dengesi açısından bir diğer risk alanı, satış hasılatı gelirlerinde öngörülen yüzde 18 artış çerçevesinde işletmecî KİT'ler üzerinden oluşmaktadır. Bu

düzeyde bir performans için bu kurumların gelir yapısında ciddi bir iyileşme beklendiği bütçe tahminlerinden görülmektedir.

Tablo 16. 2009-2010 Düzeltilmiş Kamu Kesimi Genel Dengesi

	Milyon TL					GSYİH 'ya Oran				
	2009 (P)	2009 (GT)	2009 (DT)	2010 (P)	2010 (DP)	2009 (P)	2009 (GT)	2009 (DT)	2010 (P)	2010 (DP)
Borçlanma Gereği (Toplam Kamu)	-238	60.844	64.987	42.717	60.088	-0,02	6,43	6,86	4,15	5,84
Borçlanma Gereği (Toplam Kamu, özelleştirme gelirleri hariç)	15.293	65.135	69.278	47.008	64.379	1,58	6,88	7,32	4,57	6,26
Borçlanma Gereği (Genel Yönetim)	3.674	62.524	66.667	48.151	65.522	0,38	6,60	7,04	4,68	6,37
Merkezi Yönetim	11.364	62.862	62.909	49.430	62.718	1,18	6,64	6,65	4,80	6,10
Merkezi Yön. Bütçesi	13.351	62.824	62.820	50.134	63.363	1,38	6,64	6,64	4,87	6,16
Döner Sermaye	-958	-401	-350	-459	-400	-0,10	-0,04	-0,04	-0,04	-0,04
Fonlar	-1.029	439	439	-245	-245	-0,11	0,05	0,05	-0,02	-0,02
Sos. Güv. Kur.										
İşsizlik Fonu	-7.096	-3.092	-3.092	-4.043	-3.696	-0,73	-0,33	-0,33	-0,39	-0,36
Mahalli İdareler	-594	2.754	6.850	2.764	6.500	-0,06	0,29	0,72	0,27	0,63
KİT	-3.912	-1.680	-1.680	-5.434	-5.434	-0,40	-0,18	-0,18	-0,53	-0,53
İşletmeci KİT	-1.095	-1.139	-1.139	-4.999	-4.999	-0,11	-0,12	-0,12	-0,49	-0,49
Öz. Kap. Kur.	-2.817	-541	-541	-435	-435	-0,29	-0,06	-0,06	-0,04	-0,04

P: Program; GT: Gerçekleşme Tahmini; DT: Düzeltmiş Tahmin; DP: Düzeltilmiş Program

2010 yılı merkezi yönetim bütçe değerlendirmesine geçmeden önce kamu kesimi genel dengesi içinde yer alan kurumlara bakarsak:

Yerel Yönetimler

2006 yılı verilerinden itibaren Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün uluslararası standartlara uygun bir şekilde yayımladığı yerel yönetim verileri, bu idarelerin mali verilerini daha güvenilir hale getirmiştir.

DPT kamu kesimi genel dengesinde Maliye Bakanlığı'nın açıkladığı verilere son dönemde kendi verilerini yaklaştırmakla birlikte, bu iki kurumun açıkladığı gelir ve harcama verileri hala belirgin farklılıklar taşımaktadır. DPT'nin neden Maliye Bakanlığı verilerinden farklı bir büyüklüğü kamu kesimi hesapları içinde ortaya koyduğu konusunda kamuoyunu bilgilendirmesi gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 17. Yerel Yönetimlerin Gelir, Gider ve Bütçe Dengesi ve 2007-2009 Revizyonları (2006-2009)

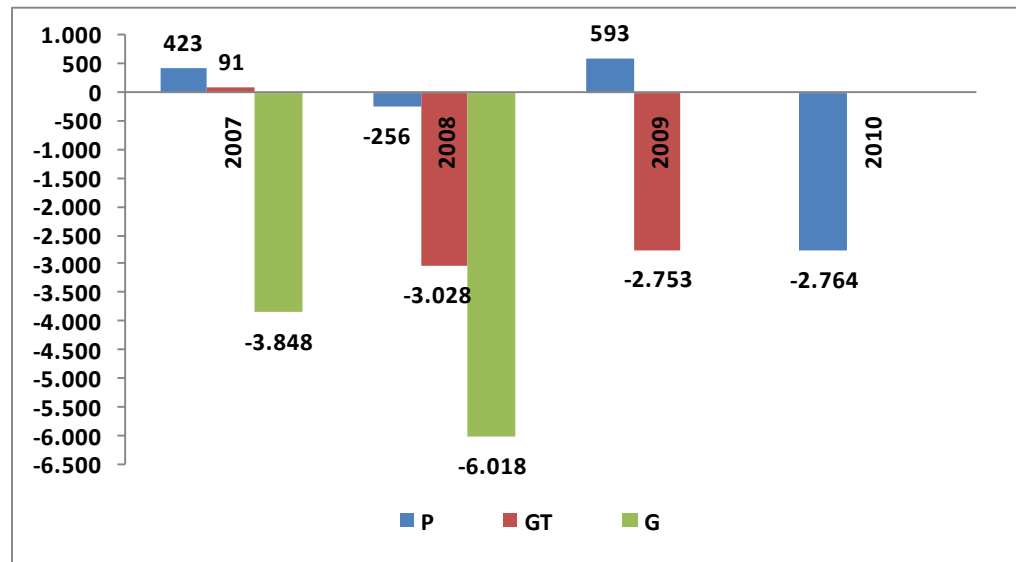
	2007					2008					2009		
	P	GT	G	S-GT	S-P	P	GT	G	S-GT	S-P	P	GT	S-P
A. TOPLAM GELİRLER	29.201	33.120	26.851	-18,9%	-8,0%	34.190	31.364	30.447	-2,9%	-10,9%	38.970	31.530	-19,1%
Vergiler	16.659	16.212	17.257	6,4%	3,6%	18.172	20.991	20.415	-2,7%	12,3%	25.201	20.527	-18,5%
Vergi Dışı Normal Gelirler	5.052	5.340	3.592	-32,7%	-28,9%	5.736	4.127	3.522	-14,7%	-38,6%	4.459	3.861	-13,4%
Faktör Gelirleri (Net)	5.673	8.118	5.666	-30,2%	-0,1%	9.061	5.966	6.000	0,6%	-33,8%	6.846	6.518	0,0%
Sermaye Transferleri (Net)	1.817	3.450	335	-90,3%	-81,6%	1.221	250	510	104,0%	-58,2%	2.464	624	-74,7%
B. TOPLAM GİDERLER	28.778	33.029	30.699	-7,1%	6,7%	34.446	34.392	36.465	6,0%	5,9%	38.377	34.283	-10,7%
Cari Giderler	14.203	15.971	16.946	6,1%	19,3%	16.976	19.214	20.692	7,7%	21,9%	21.568	20.920	-3,0%
Yatırım Harcamaları	12.535	14.498	12.865	-11,3%	2,6%	14.141	13.331	14.264	7,0%	0,9%	14.730	11.374	-22,8%
Sabit Sermaye	12.511	14.501	12.869	-11,3%	2,9%	14.141	13.331	14.264	7,0%	0,9%	14.724	11.368	-22,8%
Stok Değişimi	24	-3	-4	33,3%	-116,7%	0	0	0	0,0%	0,0%	6	6	0,0%
Cari Transferler	897	569	1.418	149,2%	58,1%	1.155	1.795	2.037	13,5%	76,4%	2.071	2.438	17,7%
Kam. ve Sabit Değer Artışı	1.143	1.991	-531	-126,7%	-146,5%	2.174	51	-528	-1135,3%	-124,3%	8	-449	0,0%
C. GELİR GİDER FARKI	423	91	-3.848			-256	-3.028	-6.018			593	-2.753	

Kaynak: DPT 2006-2010 Yılı Programları

P: Program, GT: Gerçekleşme Tahmini, G: Gerçekleşme, S: Sapma

Son dönemde kamu kesimi genel dengesi içinde en fazla sapma gösteren kurumların başında yerel yönetimler gelmektedir. İzleyen Grafik de yerel yönetimlerin program ve gerçekleşme tahminlerinde ortaya çıkan sapmalar görülmektedir. Özellikle son üç yıldır hem gelir hem de harcama tahminlerinde önemli oranlara ulaşan sapmalar gözlemlenmiştir.

Grafik 15. 2007-2009 Yerel Yönetimler Bütçe Dengesi: Program, Gerçekleşme Tahmini ve Gerçekleşme (milyon YTL)

2010 yılında, yerel yönetimlerin gelirlerindeki düzelmeden kaynaklı olarak açıklarının azalacağı öngörülmektedir. 2010 yılında yerel yönetimlerin toplam gelirlerinin % 18, vergi gelirlerinin ise % 29 oranında artacağı programlanmıştır. Bütçeden aktarılabak kaynağın yaklaşık % 17 artacağı bir ortamda vergi gelirlerindeki artış esas olarak öz gelirlerden kaynaklanmaktadır. Nitekim 2010 yılı Orta Vadeli Programı'nda, temel amaç ve reform alanları başlığı altında, yerel yönetimlerin öz gelirlerinin artırılacağı 2010 Programı'nda açıkça ifade edilmiştir.

“Yerel yönetimlerin öz gelirlerini artırıcı ve mali yönetimlerini iyileştirici düzenlemeler yapılacaktır.

Belediye ve il özel idarelerinin, mali yapılarının güçlendirilmesi ve hemşerilerine karşı yönetim sorumluluklarının artırılması amacıyla öz gelirlerinin artırılmasına yönelik düzenleme 2010 yılında hayata geçirilecektir.”

Bu politika kararı öngörüsü çerçevesinde yerel yönetimlerin (özellikle büyükşehir belediyelerinin) gelirlerinin artacağı ve bu durumun bütçe dengelerindeki kötüleşmenin önüne geçeceği anlaşılmaktadır. Bu politika kararının uygulanması/uygulanamaması yerel yönetimlerin programlanan mali dengelerinin gerçekleşmesini belirleyecektir.

Tablo 18. Yerel Yönetimler Bütçe Dengesi, 2009-2010

	2009 (GT)	2010 (P)	% Artış
A. TOPLAM GELİRLER	31.531	37.247	18,13
Vergiler	20.527	26.496	29,08
Vergi Dışı Normal Gelirler	3.861	3.377	-12,54
Faktör Gelirleri (Net)	6.518	6.971	6,95
Sermaye Transferleri (Net)	624	403	-35,42
B. TOPLAM GİDERLER	34.284	40.011	16,70
Cari Giderler	20.920	24.301	16,16
Yatırım Harcamaları	11.374	13.501	18,70
Sabit Sermaye	11.368	13.492	18,68
Stok Değişimi	6	9	50,00
Cari Transferler	2.438	2.708	11,07
Kam. ve Sabit Değer Artışı	-449	-499	11,14
C. BÜTÇE DENGESİ	-2.753	-2.764	0,40

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)

2009 yılı programının değerlendirildiği 2008 Yılı Eylül-Ekim Mali İzleme Raporunda, çok açık bir şekilde, 2009 yılında kamu kesimi açısından dikkatlice izlenmesi gereken bir başka alanın sosyal güvenlik kurumları dengesinde yaşanacak olan gelişmeler olduğu vurgulanmış; yeni sosyal güvenlik ve genel sağlık sigortası yasasının uygulamaya girmesi, sağlık harcamalarına ilişkin politikalar ve ekonomik durgunluk riski ile birlikte prim gelirlerindeki olası düşmenin SGK'nun mali yapısını riski bir noktaya getireceğinin altı çizilmişti. Bu risk 2009 yılında gerçekleşmiştir.¹

2009 yılında SGK'na yapılan bütçe transferlerinin payının % 5,7 gibi oldukça yüksek bir oranda gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu oranın bir önceki yıla göre önemli düzeyde artmasında; prim tahsilâtının düşmesi, aktif sigortalı sayısının azalması, başta ilaç olmak üzere sağlık giderlerinin hedeflenenin üzerinde artması yanında, 5 puanlık prim indirimi gibi uygulamalarda etkili olmuştur.

¹ Ayrıntılı değerlendirmeler için Eylül-Ekim 2008 Mali İzleme Raporu yanında 2009 Mali İzleme raporlarına da bakılabilir.

Tablo 19. Sosyal Güvenlik Kurumlarının Bütçe Dengesi ve Bütçe Transferleri (2006-2010)

	(milyon YTL)					GSYİH'ya Oranları (%)				
	2006	2007	2008	2009 (GT)	2010 (P)	2006	2007	2008	2009 (GT)	2010 (P)
I- Gelirler	51.221	54.591	64.682	72.225	83.622	6,8	6,4	6,8	7,6	8,1
Prim Tahsilatları	41.754	45.092	56.146	56.680	66.037	5,5	5,3	5,9	6,0	6,4
II-Giderler	68.884	79.632	90.584	103.180	115.398	9,1	9,3	9,5	10,9	11,2
Sigorta Ödemeleri	44.786	52.736	59.647	68.229	76.203	5,9	6,2	6,3	7,2	7,4
Sağlık Giderleri	17.676	20.045	25.404	28.990	32.842	2,3	2,3	2,7	3,1	3,2
Yatırım Harcamaları	17	46	21	26	174	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
III-Gelir Gider Farkı	-17.663	-25.041	-25.902	-30.955	-31.776	-2,3	-2,9	-2,7	-3,3	-3,1
IV-Bütçe Transferleri (Finans)	18.552	25.824	25.850	30.955	31.776	2,4	3,0	2,7	3,3	3,1
Bütçe Transferleri (Toplam)	22.891	33.063	35.133	53.792	57.694	3,0	3,9	3,7	5,7	5,6
V-Finansman Açığı	889	-783	53	0	0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0

Kaynak: DPT 2010 Genel Ekonomik Hedefler ve Kamu Yatırımları Raporu

2010 yılında prim gelirlerinin % 16 gibi yüksek bir oranda, giderlerde ise % 11 gibi daha makul sayılacak bir oranda artış öngörülmesi 2010 yılında toplam bütçe transferlerindeki artışın % 7'ler civarında kalmasına yol açmıştır. Bu çerçevede, 2010 yılında SGK'nun hem gelirleri hem de giderleri, GSYH'ya oran olarak bir artış içinde olacaktır. İstihdam düzeyi ve prim gelirleri toplama performansında beklenen artış buradaki risk alanları olmaktadır.

2010 yılında Sosyal Güvenlik Kurumu dengesinde öngörülen hedeflere ulaşılması 2010-2012 Orta Vadeli Programında gerek reform alanı başlığı altında gerekse harcama politikaları başlığı altında öngörülen sağlık harcamalarına ilişkin politikaların ve tedbirlerin etkin şekilde uygulanmasına bağlı görülmektedir. OVP'de sıralanan sağlık hizmetlerinin fiyatlama ile ilişkin kapsamlı uygulamalar, gereksiz ilaç ve hizmet kullanımını önleyecek tedbirler ve global bütçe uygulamasının yaygınlaştırılması ile ilaç ve tedavi harcamalarını daha akılcı hale getirecek tedbirler ve genel sağlık sigortasının getireceği mali yüklerin daha makul düzeyde tutulması için sağlıkta dönüşüm programı ile birlikte uygulama birliği sağlanmasına yönelik politikaların kararlı bir şekilde ortaya konması bu açıdan önem taşımaktadır. Programda belirtilen global bütçe uygulamasının yaygınlaştırılması gibi durumlar için öncelikle doğru bir fiyatlama sistemine ihtiyaç olduğu, böyle bir sistemin yokluğunda uygulamanın olumsuz sonuçlara yol açabileceği öncelikle düşünülmesi gereken konulardır. Tasarrufa yönelik yapılması planlanan bazı uygulamaların, reformun ve sağlıkta dönüşüm

programının asıl amaçlarından olan sağlık hizmetlerine ve ilaca erişimin arttırılması ve hizmetlerde kalitenin iyileştirilmesine olumsuz etki edebileceği, bu durumda da reform ve program sürecinin başına dñnñlebileceđi gñz ñnñnde bulundurulmalıdır. Diğer yandan bu uygulamaların belli bir etkinlik ve kalite dñzeyinde sñrdñrñlebilirliđi de değerlendirilmelidir. Benzer şekilde OVP'nin bir bileşeni olan ilaē fiyatlaması kararlarının yanı sıra ilaē harcamalarında sñrdñrñlebilir çñzñmlere gidilmesi ñnem taşıtmaktadır. Bununla birlikte, reform sürecinin sağlığa erişim konusunda etkinliği ve etkililiği gelinen nokta itibarıyla mutlaka gñzden geēirilmelidir. Tñrkiye'nin gelecek dñnemde demografik yapısındaki değerışimlerle birlikte diğer faktñrlerin sağlık harcamalarını arttıracadı bunun da bugñnden geleceğe dñnñk politikalarla etkin bir şekilde yñnetilmesi gerektiği ñnemli bir konu olarak gñrñlmelidir. Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer ñnemli nokta da tñm çalışmaların belli bir akademik ve teknik dñzeyde çalışmaları gerektirdiğidir. Gñnlñk politikalarla bu sürecin şekillendirmeye çalışılması bir sñre sonra tekrar başlanılan yere dñnñlmesi sonucunu doğuracaktır.

KİT Mali Dengesi

2009 yılında KİT'ler, programlanan hedefin altında bir performans gñstermekle birlikte, finansman fazlası vermişlerdir. Ònceki yıllara gñre KİT dengesindeki iyileşmeyi belirleyen unsurlar; merkezi yñnetim bñtēesinden yapılan sermaye transferleri ile gñrev zararı karşılıklarındaki artış ile Òzelleřtirme Fonu'ndan yapılan transferler yanında, 2009 yılı iēinde ñzellikle enerji KİT'lerinde uygulanan maliyet bazlı fiyatlandırmadır.

2010 yılında, ñzelleřtirme kapsamında izlenen kuruluşlar dahil KİT finansman dengesindeki iyileşmenin artması ñngñrñlmektedir. Bu artışta, gelirlerdeki artışla tutarlı bir şekilde Genel Yatırım Finansman Programı'nda ñngñrñlen fiyat ayarlamalarının yapılması ile bñtēeden yapılacak transferlerin devam etmesi belirleyici olacaktır. Bununla birlikte, 2010 programında da aēıkēa ifade edildiği gibi, bazı tarım ùrñnlerinin KİT'ler eliyle alınması karşılığında katlanılan maliyetlerin gñrev zararı yolu ile ilgili kuruluşlara aktarılmaması, bu finansman

fazlasına ulaşılmasını zorlaştıracaktır. Yine fiyat ayarlamalarının yapılamaması buradaki diğer önemli risk alanıdır.

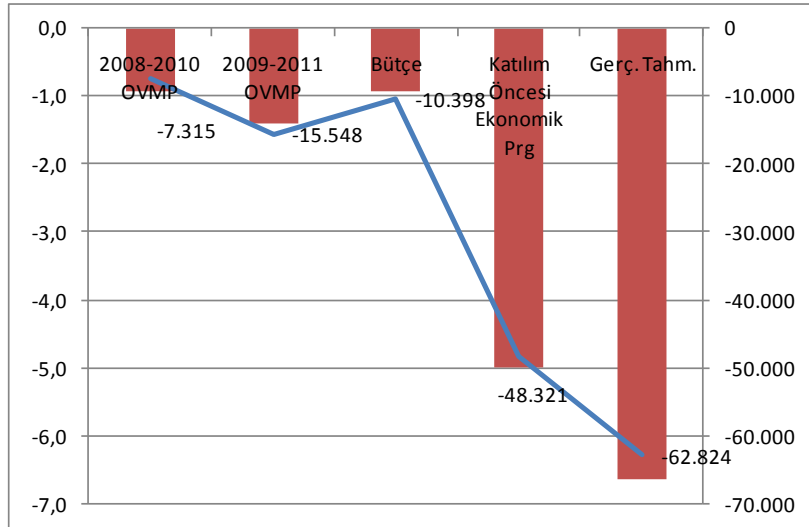
C. 2010 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi

1. 2010 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi: Tekrar Eskiye Dönüş mü?

2010 yılı merkezi yönetim bütçesi 2009 yılı bütçesinin bir anlamda gölgesi altında hazırlanmıştır. 2009 yılında programlananın çok üzerinde bir bütçe açığı ve hedeflenenden farklı olarak program tanımlı faiz dışı açık verilecek olması, 2010 yılı bütçe hedeflerinin tekrar mali disipline vurgu yapan bir çerçeve içinde hazırlanmasına yol açmıştır.

2008 yılında açıklanan Orta Vadeli Mali Çerçeve (OVMÇ) belgesi ile kamu otoritesinin kamu maliyesinde faiz dışı denge göstergesinden vazgeçilmesi yönünde ciddi bir değerler dizisi değişikliğine gitmek istediğini TEPAV Mayıs 2008 Mali izleme Raporunda ifade etmiştik. Açıklanan program, özellikle maliye politikası bağlamında içsel tutarlılık problemi ile birlikte, küresel kriz öncesinden başlayan sağlık ve sosyal güvenlik alanları ile yerel yönetimlerde harcama genişlemesi ile birlikte mali dengelerin alt üst olmasına yol açmıştır. Bu ise, OVMÇ’de öngörülenin aksine, borç dinamiklerinin olumsuz etkilenmesine yol açmıştır. Nitekim, izleyen grafik tüm bu etkileri yansıtmaktadır. 2009 yılı bütçe açığı; Orta Vadeli Mali Plan, Bütçe, Katılım Öncesi Ekonomik Program ve en sonunda 2010 Bütçe Gerekçesi’nde yer alan gerçekleşme tahmini olmak üzere, farklı belgelerde oldukça farklı ama genel eğilim olarak hepsinde artan bir gelişme içinde olmuştur.

Grafik 16. 2009 Yıl Bütçe Açığı Hedef ve Gerçekleşme Tahminleri

Bu çerçevede hazırlanan 2010 merkezi yönetim bütçe tasarısı, Ekim ayı ortasında 286,9 milyar YTL bütçe ödeneği, 236,8 milyar YTL bütçe gelir tahmini ve 50,1 milyar YTL bütçe açığı hedefi ile parlamentoya sunulmuştur.

Tablo 20. 2010 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Tasarısı

	(milyon TL)
Genel Bütçeli İdarelerin Ödenekleri	281.854
Özel Bütçeli İdarelerin Ödenekleri	17.800
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Ödenekleri	1.949
(Özel Bütçelere Hazine Yardımı)	13.386
(Gelirden Ayrılan Paylar)	1.289
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE GİDERLERİ (KONSOLİDE)	286.928
Genel Bütçe İdarelerinin Gelirleri	231.236
Özel Bütçeli İdarelerin Öz Gelirleri	4.898
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Öz Gelirleri	660
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE GELİRLERİ (KONSOLİDE)	236.794
BÜTÇE DENGESİ	-50.134

2010 yılı merkezi yönetim bütçe açığı 2009 yılı ile birlikte çıktığı yüksek düzeyi devam ettirmektedir. Bütçede yer alan özelleştirme gelirleri ayıklanıp bakıldığında, 2009 yılında 65 milyar TL düzeyinde beklenen bütçe açığı 2010 yılında 60 milyar TL olmaktadır.

Makro ekonomik parametrelerdeki değişikliklerin bütçe dengesini nasıl etkilediğini gösteren göstergelerin başında OVMP'deki hedefler ve bu hedeflerde izleyen yıllarda yapılan revizyonların yönü ve düzeyi gelmektedir. 2010 yılı bütçe dengesine yönelik hedefler izleyen Tablo'da 2007 yılında hazırlanan OVMP'den en son Ekim ayında sunulan bütçe tasarısına kadar olan dönem çerçevesinde aşağıda gösterilmektedir. Buna göre;

- 2008 yılında GSYİH'ya oran olarak % 0,3 oranında hedeflenen 2009 yılı bütçe açığı, 2009 OVMP'sinde % 1,4'e revize edilmiş, son OVMP ile ise % 6,6'ya çıkarılmıştır.
- 2010 yılı için ise, 2008-2010 dönemini kapsayan ilk OVMP'de % 0,3 açık hedeflenmiş, geçen yıl sunulan OVMP'de açık % 1,3 olarak revize edilirken, 2010 yılı OVMP ve bütçe tasarısında ise açık düzeyi % 4,9'a çıkarılmıştır. İşsizlik Fonu ve özelleştirme gelirleri ayıklandığında bütçe açığı çok daha yüksek düzeye çıkmaktadır.

Son üç yılın tahmin ve revizyonların bize gösterdiği, ekonomik modelin ve programın bu riskleri görme konusunda çok da yetkin olmadığıdır. Bu durum özellikle 2008 yılında açıklanan ve temel bazı mali politika kararlarına esas teşkil eden OVMÇ'nin öngörülerinin geçersiz olması sonucunu da doğurmuştur. Buradaki temel sorun, OVMÇ ile yaşanan ekonomik durgunluk sonucu uygulamaya konulan mali politika kararları arasındaki uyum ve geçişlerin nasıl yapıldığıdır.

Tablo 21. 2007 ve 2008 Yılı Bütçe Açıklarına İlişkin Projeksiyonların Gelişimi

Rapor Tarihi	2009 Bütçe Dengesi		2010 Bütçe Dengesi	
	milyon TL	% GSYH	milyon TL	% GSYH
2008 OVMP	-7.315	-0,7	-2.519	-0,3
2009 OVMP	-15.548	-1,4	-15.920	-1,3
2010 OVMP*	-62.824	-6,6	-50.034	-4,9
2010 Bütçe	-62.824	-6,6	-50.134	-4,9

*2009 yılı tahmini 2010 OVP'den alınmıştır.

Bütçe dengesi, risk değerlendirmesi başlığı altında 2010 yılı makro hedefleri ile TEPAV modeli çerçevesinde özellikle harcama tavanlarının aşılmayacağı varsayımına dayanan iyimser senaryo kabulünde hesaplandığında, 2010 yılı bütçe açığı 63,4 milyar TL düzeyinde çıkmaktadır. Harcama riskini dikkate alan orta senaryoda bütçe açığı yaklaşık 70 milyar TL düzeyinde öngörülmektedir.

Tablo 22. 2010 Yılı Bütçe Açığı Tahmini (İyimser/Yüksek Senaryo)

milyon TL														Artış Or. (%)			GSYİH'ya Or. (%)		
	2009			2010			2010		2009			2010							
	Bütçe	GT	TEPAV	OVP	Bütçe	TEPAV	GT	TEPAV	Bütçe	GT	TEPAV	OVP	Bütçe	TEPAV					
Bütçe Giderleri	259.156	266.752	266.266	286.828	286.928	287.428	7,6	7,9	23,3	28,2	28,1	27,9	27,9	27,9					
Faiz Dışı Giderler	201.656	211.252	210.266	230.078	230.178	230.678	9,0	9,7	18,1	22,3	22,2	22,4	22,4	22,4					
Bütçe Gelirleri	248.758	203.928	203.446	236.794	236.794	224.065	16,1	10,1	22,4	21,5	21,5	23,0	23,0	21,8					
Vergi Gelirleri	202.089	163.561	164.877	193.324	193.324	177.558	18,2	7,7	18,2	17,3	17,4	18,8	18,8	17,3					
Özelleştirme Gelirleri	13.141	2.761	4.300	10.400	10.649	10.400	285,7	141,9	1,2	0,3	0,5	1,0	1,0	1,0					
Bütçe Dengesi	-10.398	-62.824	-62.820	-50.034	-50.134	-63.363	-20,2	0,9	-0,9	-6,6	-6,6	-4,9	-4,9	-6,2					
Faiz Dışı Denge	47.102	-7.324	-6.820	6.716	6.616	-6.613	-190,3	-3,0	4,2	-0,8	-0,7	0,7	0,6	-0,6					
Prg. Tanımlı Denge	29.728	-20.838	-21.300	-8.400	-8.547	-20.400	-59,0	-4,2	2,7	-2,2	-2,2	-0,8	-0,8	-2,0					

Tablo 23. Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi (2006-2012)

	(milyon YTL)								Artış Oranları (%)					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
	Gerç.	Gerç.	Gerç.	Bütçe	Gerç. Tah.	Bütçe	Prg	Prg	2007/	2008 /	2009 /	2010 /	2011/	2011/
									2006	2007	2008	2009	2010	2011
Merkezi Yön.Bütçe Harcamaları	178.126	204.068	225.967	259.156	266.752	286.928	298.231	314.442	14,6	10,73	18,05	7,56	3,94	5,44
Faiz Dışı Harcamalar	132.163	154.769	175.306	201.656	211.252	230.178	243.031	259.042	17,1	13,27	20,50	8,96	5,58	6,59
I. Personel Harcamaları	37.812	43.570	48.825	57.211	56.313	60.349	64.118	68.472	15,2	12,06	15,34	7,17	6,25	6,79
II. Sosyal Güv. Kur. Devlet Primi	5.075	5.804	6.402	7.243	7.187	11.110	11.715	12.512	14,4	10,30	12,27	54,58	5,45	6,80
III. Mal ve Hizmet Alımları	19.001	22.258	23.941	25.454	27.386	25.186	27.600	28.781	17,1	7,56	14,39	-8,03	9,58	4,28
IV. Faiz Harcamaları	45.963	48.753	50.661	57.500	55.500	56.750	55.200	55.400	6,1	3,91	9,55	2,25	-2,73	0,36
V. Cari Transferler	49.851	63.292	70.116	87.956	92.358	102.173	109.603	117.228	27,0	10,78	31,72	10,63	7,27	6,96
VI. Sermaye Giderleri	12.098	13.003	18.441	14.839	18.662	18.928	18.157	20.022	7,5	41,82	1,20	1,43	-4,07	10,27
VII. Sermaye Transferleri	2.637	3.542	3.173	2.825	2.866	3.426	3.460	3.600	34,3	-10,43	-9,66	19,54	0,99	4,05
VIII. Borç Verme	5.689	3.846	4.411	4.661	6.480	6.903	6.867	6.846	-32,4	14,68	46,92	6,53	-0,52	-0,31
IX. Yedek Ödenekler				1.468		2.103	1.511	1.581					-28,15	4,63
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	173.484	190.360	208.899	248.758	203.928	236.794	253.108	275.359	9,7	9,74	-2,38	16,12	6,89	8,79
I. Genel Bütçe Gelirleri	168.548	184.803	202.790	242.956	198.226	231.236	247.359	269.302	9,6	9,73	-2,25	16,65	6,97	8,87
A. Vergi Gelirleri	137.560	152.835	168.087	202.089	163.561	193.324	210.192	229.526	11,1	9,98	-2,69	18,20	8,73	9,20
Dolaysız Vergiler	43.258	51.844	59.021	70.224	58.377	63.965	73.807	81.197	19,8	13,84	-1,09	9,57	15,39	10,01
Dolaylı Vergiler	94.302	100.991	109.066	131.864	105.184	129.359	136.385	148.329	7,1	8,00	-3,56	22,98	5,43	8,76
B. Vergi Dışı Gelirler	30.987	31.968	34.703	40.867	34.665	37.912	37.168	39.777	3,2	8,56	-0,11	9,37	-1,96	7,02
Özelleştirme*	2.904	6.832	8.889	13.141	2.761	10.649	9.590	9.205	135,2	30,11	-68,94	285,69	-9,94	-4,01
Diğer	28.083	25.136	25.814	27.726	31.904	27.263	27.578	30.572	-10,5	2,70	23,59	-14,55	1,16	10,86
II.Özel Bütçeli İd. Öz Gel.	3.530	3.972	4.369	3.878	4.732	4.898	5.124	5.437	12,5	10,00	8,30	3,51	4,61	6,11
III.Düzen. ve Denet. Kur. Gel.	1.407	1.585	1.740	1.924	970	660	625	619	12,7	9,77	-44,25	-31,96	-5,30	-0,93
Bütçe Dengesi	-4.643	-13.708	-17.068	-10.398	-62.824	-50.134	-45.123	-39.083	195,3	24,51	268,07	-20,20	-10,00	-13,38
Faiz Dışı Denge	41.320	34.849	33.593	47.102	-7.324	6.616	10.077	16.317	-15,7	-3,60	-121,80	-190,33	52,33	61,91
Program Tanımlı Denge	33.466	21.661	17.740	29.728	-20.838	-8.547	-2.100	4.300	-35,3	-18,10	-217,46	-58,98	-75,43	-304,76

Kaynak: Maliye Bakanlığı Muhasebat Gn. Md. (2005-2008), 2010 Yılı Bütçe Tasarısı ve Kurum Bütçe Ödenek Tabloları, Maliye Bakanlığı 2006-2010 Bütçe Gerekçeleri,

* Taşınmaz mal satışları dahil ve 2009 ve sonrası için diğer çeşitli sermaye satış gelirleri toplamı alınmıştır

2010 yılında merkezi yönetim ödenekleri bir önceki yıl gerçekleşme tahminine göre % 7,6, faiz dışı ödenekler % 9, bütçe gelirleri % 16,1, genel bütçe vergi gelirleri ise % 18,2 oranında arttırılmıştır. 2010 yılında büyüme ve enflasyon oranlarındaki artış sonucu nominal büyüme oranı % 9'dur. Harcama ve gelirler hedeflerindeki artış oranlarına bu çerçevede baktığımızda; harcamalar için öngörülen artış oranları nominal artış oranı ile uyumlu görülürken, gelirler ise hedeflenen enflasyon ve büyüme oranının oldukça üzerinde çıkmaktadır.

Bütçe harcamalarının 2009 yılının aksine program kapsamında reel olarak azalması öngörülmektedir. Cari transferlerdeki % 10'luk artış çıkarıldığında (bütçe dışı kurumların ve kişilerin harcamalarının finansmanına yönelik transferler ayıklandığında) bütçe yolu ile üretilen mal ve hizmetlere yönelik ödeneklerin ciddi bir daralma içinde olacağı anlaşılmaktadır. Bu politikanın uygulama başarısı, özellikle esnek olmayan harcamaların büyüklüğü dikkate alındığında, riskli görülmektedir.

Bütçe gelirlerindeki artış ise, geçmiş yıl programlarında olduğu gibi, dolaylı vergilerden ve özelleştirme nitelikli gelirlerden kaynaklanmaktadır. Bütçe gelirlerini artıran unsurlar hem vergi gelirleri hem de özelleştirme gelirlerindeki artış kaynaklı vergi dışı gelirler olmaktadır. Dolaylı vergilerde % 23'e ulaşan artış oranı ekonominin canlanmasından ziyade elektrik, doğalgaz, telefon, tütün ve alkol mamulleri gibi bazı mal ve hizmetlerin fiyatlarının ve veya bunlar üzerindeki vergilerin artışı ile açıklanabilir.

Bütçe giderleri GSYH'ya oran olarak 2009'da çıktığı % 28'ler düzeyinden 2010 yılında 27,9'a düşmektedir. 2009 öncesinde bu oranın % 24'ün altında olduğu dikkate alındığında, harcamalarda GSYH'ya oran olarak reel artış 2010 yılında da devam edecektir. Bütçe harcamalarındaki artışı belirleyen faiz dışı harcamalar açısından ise, 2010 yılında gerçekleşmesi beklenen % 22,4 oranı son dönemin en yüksek oranı olma özelliğini göstermektedir.

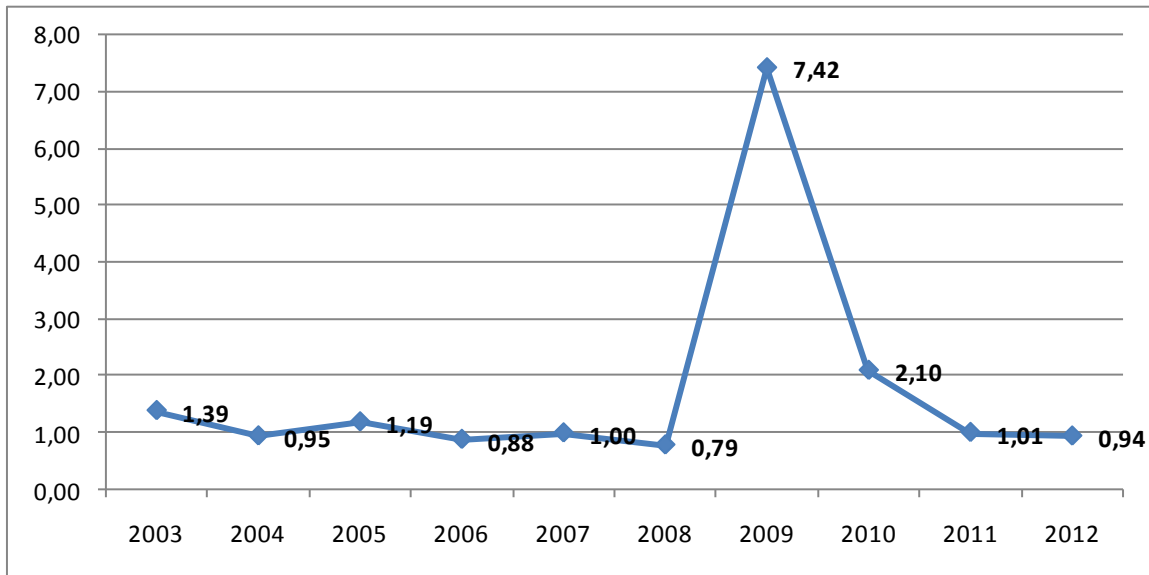
Tablo 24. Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi, GSYİH'ya Oranları (2006-2012)

	GSYİH'ya Oranları (%)							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
	Gerç.	Gerç.	Gerç.	Bütçe	GT	Prg	Prg	Prg
Merkezi Yön.Bütçe Harcamaları	23,49	23,91	23,78	23,32	28,18	27,89	26,68	25,63
Faiz Dışı Harcamalar	17,43	18,13	18,45	18,14	22,32	22,37	21,74	21,11
I. Personel Harcamaları	4,99	5,10	5,14	5,15	5,95	5,87	5,74	5,58
II. Sosyal Güv. Kur. Devlet Primi	0,67	0,68	0,67	0,65	0,76	1,08	1,05	1,02
III. Mal ve Hizmet Alımları	2,51	2,61	2,52	2,29	2,89	2,45	2,47	2,35
IV. Faiz Harcamaları	6,06	5,71	5,33	5,17	5,86	5,52	4,94	4,52
V. Cari Transferler	6,57	7,41	7,38	7,91	9,76	9,93	9,80	9,55
VI. Sermaye Giderleri	1,60	1,52	1,94	1,34	1,97	1,84	1,62	1,63
VII. Sermaye Transferleri	0,35	0,41	0,33	0,25	0,30	0,33	0,31	0,29
VIII. Borç Verme	0,75	0,45	0,46	0,42	0,68	0,67	0,61	0,56
IX. Yedek Ödenekler				0,13	0,00	0,20	0,14	0,13
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	22,88	22,30	21,99	22,38	21,54	23,02	22,64	22,44
I. Genel Bütçe Gelirleri	22,22	21,65	21,34	21,86	20,94	22,48	22,13	21,95
A. Vergi Gelirleri	18,14	17,90	17,69	18,18	17,28	18,79	18,80	18,71
Dolaysız Vergiler	5,70	6,07	6,21	6,32	6,17	6,22	6,60	6,62
Dolaylı Vergiler	12,43	11,83	11,48	11,86	11,11	12,57	12,20	12,09
B. Vergi Dışı Gelirler	4,09	3,74	3,65	3,68	3,66	3,69	3,32	3,24
Özelleştirme*	0,38	0,80	0,94	1,18	0,29	1,04	0,86	0,75
Diğer	3,70	2,94	2,72	2,49	3,37	2,65	2,47	2,49
II.Özel Bütçeli İd. Öz Gel.	0,47	0,47	0,46	0,35	0,50	0,48	0,46	0,44
III.Düzen. ve Denet. Kur. Gel.	0,19	0,19	0,18	0,17	0,10	0,06	0,06	0,05
Bütçe Dengesi	-0,61	-1,61	-1,80	-0,94	-6,64	-4,87	-4,04	-3,19
Faiz Dışı Denge	5,45	4,08	3,54	4,24	-0,77	0,64	0,90	1,33
Program Tanımlı Denge	4,41	2,54	1,87	2,67	-2,20	-0,83	-0,19	0,35
Top.Faiz Öd./Toplam Gelirler	26,49	25,70	24,25	23,11	27,22	23,97	21,81	20,12
Top. Faiz Öd./Top. Vergi Gel.	33,41	31,89	30,14	28,45	33,93	29,35	26,26	24,14
Toplam Vergiler/Faiz Dışı Giderler	104,08	98,75	95,88	100,21	77,42	83,99	86,49	88,61
Toplam Gelirler/Toplam Giderler	97,39	93,18	92,45	95,99	76,45	82,53	84,87	87,57
Toplam Gelirler/Faiz Dışı Giderler	131,27	122,52	119,16	123,36	96,53	102,87	104,15	106,30
Top. Vergi Gel./ Top. Gel.	79,29	80,29	80,46	81,24	80,21	81,64	83,04	83,36
Dolaysız Vergiler/Toplam Vergiler	31,45	33,92	35,11	34,75	35,69	33,09	35,11	35,38
Dolaylı Vergiler/Toplam Vergiler	68,55	66,08	64,89	65,25	64,31	66,91	64,89	64,62

Kaynak: Maliye Bakanlığı Muhasebat Gn. Md. (2005-2008), 2010 Yılı Bütçe Tasarısı ve Kurum Bütçe Ödenek Tabloları, Maliye Bakanlığı 2006-2010 Bütçe Gerekçeleri.

Bütçe gelirlerinin GSYH'ya oranı 2010 yılında % 23, vergi gelirlerinin GSYH'ya oranı ise % 18,8 oranında tahmin edilmektedir. Bu oranlar 2009 yılına göre daha iyi bir performansa işaret etmekle birlikte, son beş yılın ortalaması civarında bir düzeye karşılık gelmektedir. Özelleştirme ve vergi gelirlerinde 2010 yılında enflasyon ve büyümenin üzerindeki artış, GSYH'ya oran olarak toplam gelirlerdeki artışı belirleyen temel gelişmedir. Geçen yıl bütçe değerlendirmesinde vergi gelirleri tahsilatındaki artış hedefini programın en önemli risk alanı olarak gördüğümüzü ifade etmiştik (ayrıntılı değerlendirme için bkz Eylül-Ekim 2008 Mali izleme Raporu). Bu yıl da benzer şekilde vergi tahsilâtındaki artışın oldukça iyimser bir şekilde yapıldığını düşünüyoruz. Nitekim izleyen Grafik'te görüleceği üzere, 2010 yılında vergilerin gelir esnekliği % 2,33 gibi oldukça yüksek bir orana çıkmaktadır. Bu düzeyde vergi tahsilâtı için çok etkin gelir artırıcı vergi politikalarının uygulanması gerekmektedir. 2009 yılı oranı bir tarafa bırakıldığında, özellikle vergilerin gelir esnekliğinin 2006 ve 2007 yıllarında oldukça düştüğü bir ortamda bu saptama çok daha doğru bir hale gelmektedir.

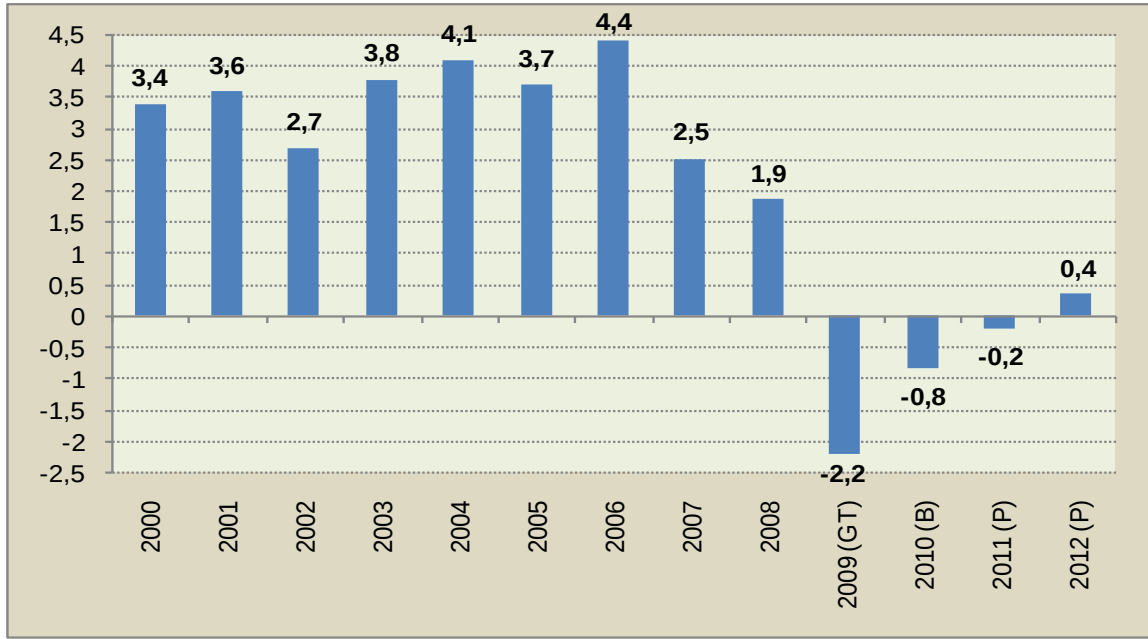
Grafik 17. Genel Bütçe Vergi Gelirleri Esnekliğinin Gelişimi

2010 yılında bütçe açığı GSYH'ya oran olarak 2009 yılına göre düşerek % 4,9 olmaktadır. Özelleştirme gelirleri ayıklanıp bakıldığında ise bu oran % 6 gibi yüksek bir düzeye çıkmaktadır.

Program tanımlı faiz dışı açık 2010 yılında da devam ederek % 0,8 olmaktadır. TEPAV tahminlerine göre, bu oranın özellikle vergi gelirlerinde öngörülen daha düşük performans sonucunda % 2'lere çıkma riski bulunmaktadır.

Grafik 18. Program Tanımlı Bütçe Faiz Dışı Fazlanın Gelişimi (% , GSYİH)

2. 2010 Yılı Bütçe Ödenek Öngörülleri

Parlamentoya sunulan 2010 mali yılı merkezi yönetim bütçe ödenek büyüklüğü 286,9 milyar TL'dir. Bir önceki yıl gerçekleşme tahminine göre % 7,6 oranında artan bütçe ödeneklerinin GSYİH'ya oranının % 27,9 oranında gerçekleşmesi hedeflenmektedir. Faiz dışı bütçe giderlerinde ise artış oranı % 9'a çıkmaktadır.

2009 yılında gerçekleşme tahminine göre faiz dışı harcamalardaki artış % 20,1 oranında iken 2010 yılında bu oranın % 9'lar düzeyine çekilmesi, harcama yönlü sıkı maliye politikası uygulanacağını bize göstermektedir. 2009 yılında bütçede

harcama kalemleri öne çıkmak üzere belirgin bir harcama genişlemesi gerçekleşirken, 2010 yılında harcamalardaki artış özellikle yatırım ve mal hizmet alımı olmak üzere sınırlandırılmaktadır. Bu durumun ne düzeyde sürdürülebileceği 2010 yılında bütçe açısından önemli bir konudur.

Harcama kalemlerine bakıldığında, ortalama artışın üzerine çıkan kalemlerin sermaye transferleri ile (% 19,5), beklendiği üzere cari transfer kalemleri olduğu görülmektedir. Tedavi giderlerinin (yeşil kart hariç) SGK tarafından ödeneceği varsayımına göre hazırlanan 2010 yılı bütçesinde iki yıl aynı baza getirilip SGK devlet primi giderleri ile mal ve hizmet alımlarındaki artış oranları düzeltildiğinde, mal ve hizmet alımlarındaki artış oranı % 2,1 gibi oldukça düşük oranda çıkmaktadır. Hatta 2010 yılına özgü bazı yeni ödenekler ayıklandığında, artış oranı % 2'nin de altına düşmektedir (aşı alımı gibi). Özellikle KİT gelirlerindeki artış öngörüsü ve vergi tahminleri çerçevesinde belirginlik kazanan enerji fiyatlarındaki artıştan kaynaklı girdi maliyetlerindeki artışlar nedenleri ile, mal ve hizmet alımlarının bu düzeyde tutulması pek mümkün görülmemektedir.

Tablo 25. Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri (2006-2011)

	(milyon YTL)								Artış Oranları (%)						GSYİH'ya Oranları							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2006/2005	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009	2011/2010	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011		
	Gerç.	Gerç.	Gerç.	Gerç.	Bütçe	GT	Bütçe	Bütçe	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Gerç.	Gerç.	Gerç.	Gerç.	Bütçe	GT	Bütçe	Bütçe
Merkezi Yönetim Bütçe Harcamaları	159.687	178.126	203.501	225.967	259.156	266.752	286.928	298.231	11,55	14,25	11,04	18,05	7,56	3,94	24,61	23,49	24,13	23,78	23,32	28,18	27,89	26,68
Faiz Hariç Harcamalar	114.007	132.163	154.769	175.306	201.656	211.252	230.178	243.031	15,93	17,10	13,27	20,50	8,96	5,58	17,57	17,43	18,36	18,45	18,14	22,32	22,37	21,74
Personel Harcamaları	32.719	37.812	43.555	48.825	57.211	56.313	60.349	64.118	15,57	15,19	12,10	15,34	7,17	6,25	5,04	4,99	5,17	5,14	5,15	5,95	5,87	5,74
Memur	27.493	31.784	36.403	40.624	47.651	46.458			15,61	14,53	11,59	14,36			4,24	4,19	4,32	4,28	4,29	4,91	0,00	0,00
İşçi	3.268	3.228	3.446	2.642	4.104	4.505			-1,21	6,74	-23,33	70,51			0,50	0,43	0,41	0,28	0,37	0,48	0,00	0,00
Diğer	1.959	2.800	3.706	5.559	5.457	5.350			42,96	32,36	49,99	-3,76			0,30	0,37	0,44	0,59	0,49	0,57	0,00	0,00
Sosyal Güv. Kur. Devlet Primi	4.670	5.075	5.801	6.402	7.243	7.187	11.110	11.715	8,67	14,30	10,36	12,27	54,58	5,45	0,72	0,67	0,69	0,67	0,65	0,76	1,08	1,05
Memur	3.905	4.205	4.756	5.194	5.858	5.831	8.985	9.475	7,67	13,12	9,19	12,27	54,10	5,45	0,60	0,55	0,56	0,55	0,53	0,62	0,87	0,85
İşçi	554	558	604	620	699	696	1.072	1.130	0,66	8,27	2,61	12,27	54,02	5,45	0,09	0,07	0,07	0,07	0,06	0,07	0,10	0,10
Diğer	211	312	441	588	686	661	1.053	1.110	48,41	41,00	33,56	12,27	59,43	5,45	0,03	0,04	0,05	0,06	0,06	0,07	0,10	0,10
Mal ve Hizmet Alımları	15.186	19.001	22.154	23.941	25.454	27.386	25.186	27.600	25,12	16,59	8,06	14,39	-8,03	9,58	2,34	2,51	2,63	2,52	2,29	2,89	2,45	2,47
Sağlık Giderleri	4.033	5.350	6.624	6.764	7.084	7.432	4.801	4.937	32,64	23,82	2,12	9,87	-35,40	2,83	0,62	0,71	0,79	0,71	0,64	0,79	0,47	0,44
Yeşil Kart	1.809	2.911	3.914	4.031	4.109	4.450	4.603	4.900	60,92	34,47	2,99	10,40	3,44	6,45	0,28	0,38	0,46	0,42	0,37	0,47	0,45	0,44
İlaç	781	923	1.309	1.301	1.366		1.292	1.375	18,13	41,88	-0,65				0,12	0,12	0,16	0,14	0,12	0,00	0,13	0,12
Tedavi	1.028	1.988	2.604	2.730	2.743		3.311	3.525	93,45	31,02	4,81				0,16	0,26	0,31	0,29	0,25	0,00	0,32	0,32
Diğer Sağlık Harc.	2.225	2.439	2.710	2.733	2.975	2.982	198	37	9,64	11,12	0,85	9,10	-93,36	-81,31	0,34	0,32	0,32	0,29	0,27	0,31	0,02	0,00
Savunma ve Güvenlik	6.498	7.493	7.576	8.188	9.113				15,31	1,11	8,07				1,00	0,99	0,90	0,86	0,82	0,00	0,00	0,00
Diğer Cari Harc.	4.654	6.159	7.954	8.988	9.256	19.954	20.385	22.663	32,33	29,15	13,01	122,00	2,16	11,17	0,72	0,81	0,94	0,95	0,83	2,11	1,98	2,03
Faiz Harcamaları	45.680	45.963	48.732	50.661	57.500	55.500	56.750	55.200	0,62	6,02	3,96	9,55	2,25	-2,73	7,04	6,06	5,78	5,33	5,17	5,86	5,52	4,94
Cari Transferler	45.871	49.851	63.249	70.116	87.956	92.358	102.173	109.603	8,68	26,88	10,86	31,72	10,63	7,27	7,07	6,57	7,50	7,38	7,91	9,76	9,93	9,80
KİT ve Kamu Bank. Görev Zaranı	685	948	1.401	2.041	3.081	2.966	4.287		38,33	47,89	45,62	45,36			0,11	0,12	0,17	0,21	0,28	0,31	0,42	0,00
Sos. Güv. Kur.	24.610	24.801	33.063	35.133	46.690	53.792	57.694	59.551	0,78	33,31	6,26	53,11	7,25	3,22	3,79	3,27	3,92	3,70	4,20	5,68	5,61	5,33
Görev Zaranları	4.691	6.249	7.240		13.270		13.226	14.418	33,21	15,86				9,01	0,72	0,82	0,86	0,00	1,19	0,00	1,29	1,29
İşsizlik Sigortası	503	657	808	1.022	1.048		1.107	1.305	30,62	22,91	26,58				0,08	0,09	0,10	0,11	0,09	0,00	0,11	0,12
Gelir Payları	12.819	14.124	17.158	20.028	24.729	20.285	23.893	30.833	10,18	21,48	16,73	1,28	17,79	29,05	1,98	1,86	2,03	2,11	2,22	2,14	2,32	2,76
Yerel Yönetimler	9.899	10.906	13.286	15.829	19.919	16.273	19.138	24.778	10,18	21,82	19,14	2,80		29,47	1,53	1,44	1,58	1,67	1,79	1,72	1,86	2,22
Fon ve Diğ.	2.920	3.218	3.872	4.199	4.810	4.012	4.755	6.055	10,18	20,33	8,44	-4,45		27,34	0,45	0,42	0,46	0,44	0,43	0,42	0,46	0,54
Tarımsal Destekleme	3.707	4.747	5.555	5.809	4.951	4.498	5.605	5.905	28,05	17,02	4,57	-22,57	24,61	5,35	0,57	0,63	0,66	0,61	0,45	0,48	0,54	0,53
Doğrudan Gel. Desteği	2.393	2.700	1.640	1.984	1.255	1.227	2.120		12,82	-39,26	20,98	-38,16			0,37	0,36	0,19	0,21	0,11	0,13	0,21	0,00
Ürün Destekleme	940	1.105	1.708	1.848	1.870	1.790	1.818	2.333	17,51	54,61	8,17	-3,14		28,33	0,14	0,15	0,20	0,19	0,17	0,19	0,18	0,21
Hayvancılık	345	661	741	1.095	1.183	1.003	1.251	1.539	91,59	12,10	47,84	-8,44			0,05	0,09	0,09			0,11		
Diğer	374	942	2.207	882	644	478	416	2.033	152,18	134,25	-60,05	-45,78		388,70	0,06	0,12	0,26	0,09	0,06	0,05	0,04	0,18
Yerel Yönetimlere Haz. Yrd.	1.388	1.630	1.706	1.918	1.595				17,42	4,71	12,38				0,21	0,21	0,20	0,20	0,14			
Köy Hizmetleri	1.214	1.449	1.488	1.558	1.448				19,41	2,70	4,70				0,19	0,19	0,18	0,16	0,13			
Diğer Cari Transferler	2.844	3.893	3.558	4.165	5.861	10.817	9.587	12.009	36,87	-8,60	17,06	159,73	-11,37	25,26	0,44	0,51	0,42	0,44	0,53	1,14	0,93	1,07
Sermaye Giderleri	10.340	12.098	12.915	18.441	14.839	18.662	18.928	18.157	17,00	6,76	42,78	1,20	1,43	-4,07	1,59	1,60	1,53	1,94	1,34	1,97	1,84	1,62
Sermaye Transferleri	1.384	2.637	3.543	3.173	2.825	2.866	3.426	3.460	90,52	34,34	-10,44	-9,66	19,54	0,99	0,21	0,35	0,42	0,33	0,25	0,30	0,33	0,31
Yerel Yönetimlere Ser. Tr.	846	2.159	2.523	1.292	546				155,31	16,82	-48,78	-100,00			0,13	0,28	0,30	0,14	0,05			
Köy Hizmetleri	695	300							-56,83						0,11	0,04	0,00	0,00	0,00			
KöyDes		1.397	2.000	803	500						-59,83				0,00	0,18	0,24	0,08	0,04			
BelDes			299	293							-1,95				0,00	0,00	0,04	0,03	0,00			
Diğer	151	463	223	195	46				206,88		-12,59				0,02	0,06	0,03	0,02	0,00			
Kıbrıs	213	163	172	114	150				-23,21		-33,69				0,03	0,02	0,02	0,01	0,01			
Diğer	325	314	849	1.767	2.129				-3,45		108,23				0,05	0,04	0,10	0,19	0,19			
Borç Verme	3.838	5.689	3.552	4.411	4.661	6.480	6.903	6.867	48,23		24,17	46,92	6,53	-0,52	0,59	0,75	0,42	0,46	0,42	0,68	0,67	0,61
Yedek Ödenekler					1.468		2.103	1.511						-28,15					0,13	0,00	0,20	0,14

Kaynak: Maliye Bakanlığı Muhasebat Gn. Md. (2006-2009), 2010 Bütçe Gerekçesi ve bütçe paketi kapsamında sunulan veriler, veri olmayan harcama kalemleri için ise kuruluş bütçelerinin ödenek cetvellerinden ve bütçe sunuşlarından yararlanarak tarafımızdan hesaplama yapılmıştır.

Birinci düzey harcama kalemleri açısından 2010 yılında harcamalarda öngörülen artışları 2009 beklentileri çerçevesinde sırası ile ele alırsak:

- Personel giderlerinin 2009 yılında % 15,3 oranında artması beklenmektedir. 2010 yılında ise artış oranı % 7,2 oranında programlanmıştır. 2010 yılında, yılın ilk ve ikinci altı ayı için memurlara ve işçilere verilecek % 2,5 artı % 2,5 oranındaki zam, hedeflenen enflasyonun gerçekleşmesi ve kamu istihdam düzeyinin artmaması durumunda, personel giderlerinin bütçe ödenekleri içinde kalacağı tahmin edilmektedir.
- Sosyal güvenlik kurumlarına devlet prim katkısı 2010 yılında % 55 oranında artmaktadır. Bu artışın temel nedeni yeni sosyal güvenlik yasası çerçevesinde çalışanlara yönelik prim oranlarındaki artıştır.

Tablo 26. Personel ve Mal ve Hizmet Kalemlerindeki Artışın Gelişimi (%)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 (GT)	2010 (B)	2011 (P)
	<i>(Nominal Artış)</i>										
Personel Giderleri (Sos. Güv. Dah.)	51,2	51,0	31,4	16,8	11,1	14,7	15,1	11,9	15,0	12,5	6,1
Mal ve Hizmet Alımları	50,2	56,6	11,2	14,6	11,6	25,1	16,6	8,1	14,4	-8,0	9,6
Sağlık	74,8	65,1	21,3	15,3	30,1	32,6	23,8	2,1	9,9	-35,4	2,8
Yeşilkart	80,6	78,6	17,7	19,9	138,7	60,9	34,5	3,0	10,4	3,4	6,5
İlaç						18,1	41,9	-0,6	13,7	-12,7	6,5
Tedavi	80,6	78,6	17,7	19,9	35,6	93,5	31,0	4,8	8,8	11,5	6,5
Diğer Sağlık Giderleri	73,2	61,2	22,5	13,9	-5,0	9,6	11,1	0,9	9,1	-93,4	-81,3
Savunma ve Güvenlik	39,8	44,8	3,9	5,2	8,3	15,3	1,1	8,1	15,0	2,1	2,0
Diğer	58,2	76,1	17,0	29,3	3,3	32,3	29,1	13,0	17,2	2,2	19,4
	<i>(Reel Artış)</i>										
Personel Giderleri (Sos. Güv. Dah.)	-2,1	4,1	4,8	5,6	2,7	4,6	6,2	1,7	8,6	6,9	1,2
Mal ve Hizmet Alımları	-2,7	8,0	-11,3	3,6	3,2	14,1	7,6	-1,8	8,0	-12,7	4,5
Sağlık	13,2	13,9	-3,2	4,2	20,2	21,0	14,2	-7,2	3,8	-38,7	-2,0
Yeşilkart	16,9	23,2	-6,1	8,4	120,6	46,8	24,1	-6,4	4,3	-1,8	1,5
İlaç						7,7	30,9	-9,7	7,4	-17,1	1,5
Tedavi	16,9	23,2	-6,1	8,4	25,3	76,4	20,9	-4,8	2,8	5,8	1,5
Diğer Sağlık Giderleri	12,2	11,2	-2,2	3,0	-12,2	0,0	2,5	-8,4	3,0	-93,7	-82,2
Savunma ve Güvenlik	-9,4	-0,1	-17,1	-4,9	0,1	5,2	-6,7	-1,8	8,6	-3,0	-2,8
Diğer	2,8	21,4	-6,7	16,9	-4,5	20,7	19,2	2,7	10,7	-2,9	13,8

- Mal ve hizmet alım giderlerine ait ödenek toplamı 2010 yılında % 8 oranında azalmış görünmekle birlikte, tedavi giderlerinin SGK tarafından ödeneceği dikkate alınarak düzeltme yapıldığında artış oranı % 2 olmaktadır. Başta enerji olmak üzere girdi maliyetlerinin arttığı, yeşil kart harcamaları ile savunma ve güvenlik harcamalarının azalmadığı bir ortamda mal ve hizmet alımlarının reel olarak düşmesini beklemek

açıkçası gerçekçi değildir. Nitekim geçen yıl da bu kalem için benzer saptama yapılmış ve buradaki risk vurgulanmıştı. 2009 yılında 2008 yılına göre mal ve hizmetlerdeki artışın yaklaşık % 15 oranında gerçekleşecek olması bu saptamayı doğrulayan bir gelişme olmuştur (reel olarak % 8). Benzer şekilde, 2010 yılında mal ve hizmet alımları ödeneğinin programlanan düzeyin çok üstüne çıkmasını beklemek yanıltıcı olmayacaktır.

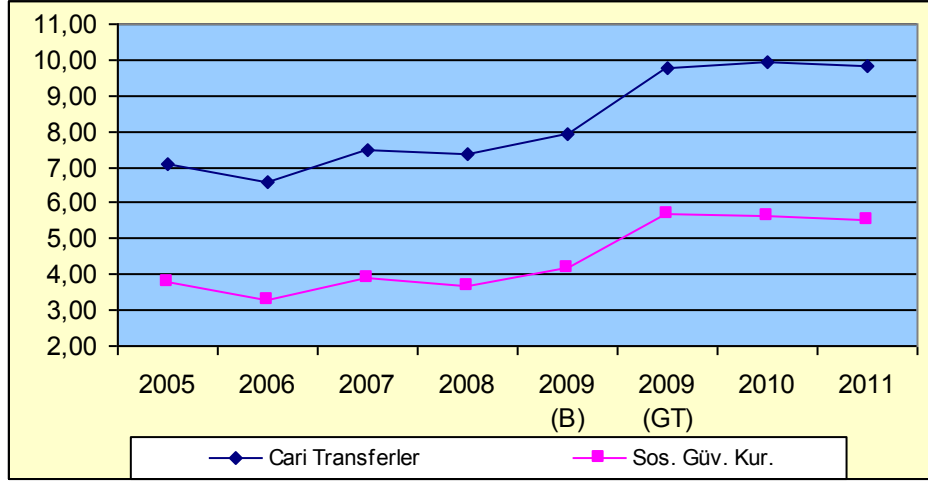
Mal ve hizmet kaleminde 2001 sonrası dönemde en büyük reel artış % 14,2 oranı ile 2006 yılında gerçekleşmiştir. 2007 ve 2009 yılları da son dönemin ikinci ve üçüncü büyük artışlarının gerçekleştiği yıllar olurken, 2010 yılında % 12,7 oranında bir reel azalma beklenmekle birlikte düzeltilmiş bazda reel azalma % 7 olmaktadır. Mal ve hizmet alımlarında artışı belirleyen temel kalem yeşil kart harcamalarıdır. Aslında yeşil kart harcamaları uluslararası standartlara göre cari transferler için yer alması gerekirken, bizde bütçede mal ve hizmet alımları içinde yer almaktadır.²

- 2009 yılında ekonomik durgunluğun, yeni sosyal güvenlik yasasının ve sağlık harcamalarının etkisi ile cari transferler kalemi % 30'un üzerinde artmıştır. 2010 yılında bu artış oranının % 10 düzeyinde tutulması öngörülmektedir.

Cari transferler kalemi altındaki temel risklerin başında sosyal güvenlik sistemi gelmektedir. Gelecek yıl ekonomideki iyileşmenin istenen düzeyde olmaması ve bazı kurumların prim yükümlülüklerini ertelemeleri prim gelirlerinin artışının önüne geçecektir. Bu ise SGK'nun daha fazla kaynak ihtiyacı nedeni ile bütçeye başvurması anlamına gelecektir.

² Bu konuda bkz: Emil, Yılmaz (2006-2008); Yılmaz (2007)

Grafik 19. Cari Transferler ve SGK'na Bütçeden Yapılan Transferlerin GSYİH'ya Oranlarının Gelişimi

Yine cari transferler başlığı altındaki bir diğer risk kalemi KİT görev zararlarıdır. Başta TMO olmak üzere birçok finansal ve finansal olmayan KİT geçmiş dönem görev zararlarını taşıyamama durumu ile bütçe kaynaklarına çok daha fazla ihtiyaç duyacaktır. Diğer yandan öngörülen KİT zamlarının gerçekleşmesi buradaki mali baskının azalmasına yol açacaktır. Sokak aydınlatması için bütçeye 2009 yılından itibaren konulan görev zararı ödeneği de (2010 için 705 milyon YTL) buradaki kaynak ihtiyacının artmasına neden olmuştur.

Tarımsal destekleme ödenekleri 2010 yılında 2009 yılının aksine artmakla birlikte, nominal olarak 2008 düzeyinin altında kalması programlanmıştır.

- 2010 yılında toplam kamu yatırımlarında, 2009 gerçekleşme tahminine göre, % 16,8 oranında bir artış öngörülmektedir. Bütçe açısından bakıldığında yatırım ödeneklerindeki artış % 7,5 oranında çıkmaktadır.

2009 yılında bir önceki yıla göre toplamda düşmesi beklenen yatırımların 2010 yılında artırılması programlanmıştır. Yerel yönetim yatırımlarında 2009 yılında öngörülen düşme, toplam yatırımlar içindeki payının % 40'larda % 30'lara düşmesine yol açmıştır.

GSYH'ya oran olarak toplam kamu yatırımları 2010 yılında 2009 gerçekleşme tahminine göre % 3,7'den % 4'e çıkmaktadır. Buna göre, toplam yatırım harcamalarının bütçe % 47'sini yaparken, yerel yönetimler ikinci büyük kurumsal yapı olarak % 32'sini üstlenmektedir.

Tablo 27. Kamu Yatırım Harcamalarının Kurumsal Gelişimi

(milyon YTL)	2004	2005	2006	2007	2008	2009 (GT)	2010 (B)
BÜTÇE	7.045	9.725	11.476	12.688	17.104	17.937	19.288
KİT	3.557	3.593	3.672	3.518	4.165	5.073	7.293
İLLER BANKASI	382	450	540	507	412	300	330
DÖNER SERMAYE ve SGK	566	346	300	643	591	730	903
FONLAR	21	12	5	0	0	0	0
TOPLAM	11.571	14.126	15.994	17.356	22.272	24.040	27.814
YEREL YÖNETİMLER	6.398	8.016	11.940	12.361	13.853	11.068	13.162
GENEL TOPLAM	17.969	22.142	27.934	29.717	36.125	35.108	40.976
Yüzde Dağılım							
BÜTÇE	39,2	43,9	41,1	42,7	47,3	51,1	47,1
KİT	19,8	16,2	13,1	11,8	11,5	14,4	17,8
İLLER BANKASI	2,1	2,0	1,9	1,7	1,1	0,9	0,8
DÖNER SERMAYE	3,1	1,6	1,1	2,2	1,6	2,1	2,2
FONLAR	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
TOPLAM	64,4	63,8	57,3	58,4	61,7	68,5	67,9
YEREL YÖNETİMLER	35,6	36,2	42,7	41,6	38,3	31,5	32,1
GENEL TOPLAM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
GSYİH'ya Oranları (%)							
BÜTÇE	1,26	1,50	1,51	1,49	1,80	1,89	1,87
KİT	0,64	0,55	0,48	0,41	0,44	0,54	0,71
İLLER BANKASI	0,07	0,07	0,07	0,06	0,04	0,03	0,03
DÖNER SERMAYE	0,10	0,05	0,04	0,08	0,06	0,08	0,09
FONLAR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
TOPLAM	2,07	2,18	2,11	2,03	2,34	2,54	2,70
YEREL YÖNETİMLER	1,14	1,24	1,57	1,45	1,46	1,17	1,28
GENEL TOPLAM	3,21	3,41	3,68	3,48	3,80	3,71	3,98

2010 yılında kamu yatırımlarındaki gelişmeye sektörel olarak baktığımızda;

- 2009 yılına göre tarım, madencilik, eğitim, sağlık ve yerel yönetimlerden kaynaklı iktisadi ve sosyal sektörlerden (alt yapı) kaynaklı olarak kamu yatırımları artmaktadır.
- 2004 yılından itibaren kamu yatırımları içinde imalat ve enerji sektörlerinde belirgin bir düşme yaşanmıştır.
- Ulaştırma sektörü dönem boyunca % 30'un üzerinde en büyük payı alan sektör olmuştur.

Tablo 28. Sektörler İtibarıyla Kamu Yatırım Harcamalarının Gelişimi

	Yüzde Dağılım							GSYH'ya Oranları							Değişme	
	2004	2005	2006	2007	2008	2009 (GT)	2010 (B)	2004	2005	2006	2007	2008	2009 (GT)	2010 (B)	2009/2004	2009/2008
TARIM	7,2	6,8	6,5	8,6	8,3	9,8	10,7	0,23	0,23	0,24	0,30	0,32	0,36	0,43	57,75	15,59
MADENCİLİK	1,9	1,8	2,0	2,1	1,7	2,7	3,5	0,06	0,06	0,07	0,07	0,07	0,10	0,14	68,34	52,62
İMALAT	3,7	2,9	2,2	1,1	1,0	1,4	1,2	0,12	0,10	0,08	0,04	0,04	0,05	0,05	-56,60	37,96
ENERJİ	16,1	13,8	9,5	10,3	9,4	9,4	8,7	0,52	0,47	0,35	0,36	0,36	0,35	0,35	-32,48	-2,35
ULAŞTIRMA	31,6	31,0	34,8	30,1	37,8	34,2	32,8	1,01	1,06	1,28	1,05	1,44	1,27	1,30	25,03	-11,60
TURİZM	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	5,37	40,51
KONUT	1,2	1,7	1,6	1,6	1,5	1,5	1,6	0,04	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	50,01	-3,07
EĞİTİM	10,5	12,1	9,9	11,1	9,1	10,6	10,6	0,34	0,41	0,36	0,39	0,35	0,39	0,42	16,38	12,69
SAĞLIK	5,5	5,6	5,5	6,5	5,5	5,7	5,6	0,18	0,19	0,20	0,23	0,21	0,21	0,22	19,30	1,48
DİĞER HİZMETLER	21,8	23,9	27,7	28,3	25,3	24,1	24,9	0,70	0,82	1,02	0,98	0,96	0,89	0,99	27,35	-7,06
İKTİSADİ	4,8	6,4	7,1	7,4	5,9	7,1	7,2	0,16	0,22	0,26	0,26	0,22	0,26	0,29	68,53	17,74
SOSYAL	17,0	17,5	20,6	20,8	19,4	17,0	17,7	0,55	0,60	0,76	0,73	0,74	0,63	0,71	15,63	-14,54
TOPLAM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	3,21	3,43	3,68	3,48	3,80	3,71	3,98	15,38	-2,46

- 2009 yılında % 10 oranında azalan sermaye transferleri, 2010 yılında % 220 oranında artmaktadır. Bu artış yerel yönetimler ve KİT'ler olmak üzere iki temel bütçe dışı kurum kaynaklıdır.
- 2010 yılında borç verme kaleminde % 6,5 oranında bir artış öngörülmektedir. 2009 yılında ise bu kalemdeki artış oranı % 47 gibi oldukça yüksek oranda çıkmıştır. 2009 yılında bu artışı belirleyen kalemler TCDD, TTK ve TMO'ya aktarılan kaynaklar ile hanehalkına kullandırılan tutarlar olmuştur. 2010 yılında oranın % 6,5'lerde tutulması

esas olarak başta TCDD ve TTK olmak üzere KİT'lerin yükümlülüklerinin yapısına ve mali performanslarına bağlı görülmektedir.

- 2009 yılı bütçesinde öngörülen faiz ödeneği 56,7 milyar YTL'dir. Faiz ödeneklerinin programlandığı şekilde 2010 yılı bütçe tahmini içine sığması, doğrudan faiz oranlarını belirleyecek olan dış ekonomik koşullarda yaşanacak değişmelerle birlikte kur düzeyine de bağlı görülmektedir.
- Son olarak, yedek ödenek 2010 yılında geçmiş yıldaki düşmenin aksine nominal olarak % 45 oranında artmaktadır. Bu oransal artış bütçe esnekliğini artırmaya yönelik bir uygulama niteliğinde görülmektedir.

3. 2010 Yılı Bütçe Gelir Tahminleri

2010 yılında merkezi yönetim bütçe gelirlerinin % 16,1 oranında artışla 236,8 milyar TL düzeyinde gerçekleşmesi hedeflenmiştir. Toplam vergi gelirlerinde ise beklenen gerçekleşme düzeyi % 18,2 ile 193,3 milyar TL'dir. Buna göre 2010 yılında toplam gelirlerin GSYH'ya oranı % 23 oranında, vergi gelirlerinin GSYH'ya oranı ise % 18,8 oranında hedeflenmiştir.

2010 yılında bütçe vergi gelirlerinde öngörülen % 18,2 oranındaki artış dolayı vergiler üzerinde elde edilecek performansa bağlı görülmektedir. 2010 yılında bir önceki yıl ekonomideki keskin daralmanın baz etkisi ile vergi artışlarında enflasyon ve büyümenin üzerinde bir performans ortaya konması beklenmekle birlikte, hedefin oldukça yüksek tutulması buradaki riski geçen yıl da altını çizdiğimiz şekilde artırmaktadır.

Geçen yıl bütçe değerlendirme raporunda da altını açıkça çizdiğimiz gibi, son dönemin pratiğinde özelleştirme niteliğinde olan gelirlerin bütçe dengesinde iyileştirme sağlamak veya bazı bütçe harcamalarına kaynak sağlamak amacı ile bütçede gelir olarak gösterilmesi yoluna gidilmektedir. Bu durum esnekliği düşük olan bütçede harcama politikalarının özelleştirme ağırlıklı olmak üzere

bütçe dışı kaynak yapısına bağı olarak şekillendirilmeye çalışıldığını da bize göstermektedir. 2010 bütçesi bu anlamda hem hedeflenen özelleştirme gelirlerinin tahsil edilememesi hem de Hazine'nin borçlanma kaynaklarını nakde çevirme sureti ile yürütülecek bir kaynak akışının yükselen faiz maliyetleri ile sınırlanması durumundan olumsuz etkilenebilecektir.

Tablo 29. Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri (2007-2010)

							% Artışlar					GSYİH'ya Oranları (%)									
	2007		2008		2009		2010							2007		2008		2009		2010	
	Gerç.	Gerç.	Bütçe	Eylül Sonu	Gerç. Tahm.	Bütçe	2008/	2007	2009 (GT)/	2010/	2010/ 2009	Gerç.	Gerç.	Bütçe	Gerç. Tahm.	Bütçe					
Merkezi Yönetim Gelirleri	190.360	209.598	248.759	156.358	203.928	236.794	10,1	-2,7	-4,8	16,1	22,3	22,1	22,4	21,5	23,0						
Genel Bütçe Gelirleri	184.803	203.027	244.170	151.880	198.226	231.236	9,9	-2,4	-5,3	16,7	21,6	21,4	22,0	20,9	22,5						
I-Vergi Gelirleri	152.835	168.109	202.090	125.332	163.561	193.324	18,2	17,9	-4,3	18,2	17,9	17,7	18,2	17,3	18,8						
1. Gelir ve Kazanç Üz. Al. Vergiler	48.198	54.935	65.402	40.549	54.237	59.481	14,0	-1,3	-9,1	9,7	5,6	5,8	5,9	5,7	5,8						
A. Gelir Vergisi	34.447	38.030	45.253	28.497	37.657	41.516	10,4	-1,0	-8,3	10,2	4,0	4,0	4,1	4,0	4,0						
Beyana Dayanan Gelir Vergisi	1.506	1.808	2.305	1.854	2.033	2.208	20,1	12,4	-4,2	8,7	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2						
Basit Usulde Gelir Vergisi	197	209	247	213	203	221	5,9	-2,6	-10,4	8,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0						
Gelir Vergisi Tevkifatı	31.679	34.836	41.324	25.631	34.266	37.830	10,0	-1,6	-8,5	10,4	3,7	3,7	3,7	3,6	3,7						
Gelir Geçici Vergisi	1.065	1.177	1.378	798	1.155	1.256	10,5	-1,9	-8,8	8,7	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1						
B. Kurumlar Vergisi	13.751	16.905	20.148	12.053	16.581	17.965	22,9	-1,9	-10,8	8,3	1,6	1,8	1,8	1,8	1,7						
Kurumlar Geçici Vergisi	13.557	16.205	19.344	11.507	15.372	16.598	19,5	-5,1	-14,2	8,0	1,6	1,7	1,7	1,6	1,6						
2. Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	3.645	4.088	4.823	4.094	4.140	4.484	12,1	1,3	-7,0	8,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4						
Veraset ve İhtikar Vergisi	125	144	123	110	145	156	15,6	0,5	27,3	7,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0						
Motorlu Taşıtlar Vergisi	3.521	3.944	4.700	3.985	3.995	4.328	12,0	1,3	-7,9	8,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4						
3. Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Ver.	63.590	67.258	79.066	53.510	69.111	86.366	5,8	2,8	9,2	25,0	7,4	7,1	7,1	7,3	8,4						
A. Dahilde Alınan Katma Değer Ver.	16.793	16.805	19.974	15.202	19.016	22.636	0,1	13,2	13,3	19,0	2,0	1,8	1,8	2,0	2,2						
B. Özel Tüketim Vergisi	39.111	41.832	49.376	31.664	41.513	54.631	7,0	-0,8	10,6	31,6	4,6	4,4	4,5	4,4	5,3						
Petrol ve Doğalgaz Ürünleri (I)	22.052	23.941	28.474	18.532	24.290	30.651	8,6	1,5	7,6	26,2	2,6	2,5	2,6	2,6	3,0						
Motorlu Taşıtlar (II)	4.293	3.805	5.269	2.257	2.360	3.798	-11,4	-38,0	-27,9	60,9	0,5	0,4	0,5	0,2	0,4						
Alkollü İçkiler (III-a)	1.889	1.987	2.394	1.657	2.025	2.164	5,2	1,9	-9,6	6,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2						
Tütün Mamülleri (III-b)	9.647	10.888	11.907	8.514	11.579	16.394	12,9	6,3	37,7	41,6	1,1	1,1	1,1	1,2	1,6						
Kolalı Gazozlar (III-c)	185	205	235	160	204	222	11,1	-0,3	-5,5	8,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0						
Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallar (IV)	1.045	1.005	1.097	544	1.055	1.403	-3,8	4,9	27,9	33,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1						
C. Banka ve Sigorta Mu. Ver.	3.149	3.695	4.100	3.130	3.758	3.875	17,3	1,7	-5,5	3,1	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4						
D. Şans Oyunları Vergisi	327	376	417	299	376	408	15,2	-0,1	-2,2	8,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0						
E. Özel İletişim Vergisi	4.211	4.551	5.199	3.216	4.449	4.816	8,1	-2,2	-7,4	8,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5						
4. Uluslararası Ticaret ve Mu. Al. Ver.	28.970	32.781	42.053	20.435	27.003	33.134	13,2	-17,6	-21,2	22,7	3,4	3,5	3,8	2,9	3,2						
A. Gümrük Vergileri	2.441	2.770	3.508	1.804	2.614	2.980	13,5	-5,6	-15,1	14,0	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3						
B. İthalde Alınan Katma Değer Ver.	26.493	29.972	38.500	18.595	24.348	30.108	13,1	-18,8	-21,8	23,7	3,1	3,2	3,5	2,6	2,9						
C. Diğer Dış Ticaret Gelirleri	37	39	45	36	41	46	5,5	4,8	1,0	11,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0						
5. Damga Vergisi	3.642	3.945	4.717	3.022	4.045	4.399	8,3	2,5	-6,7	8,7	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4						
6. Harçlar	4.744	5.050	5.970	3.436	4.735	5.405	6,5	-6,2	-9,5	14,2	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5						
7. Başka Yerde Sımf. Diğ. Ver.	46	51	60	285	290	55	10,8	471,1	-7,7	-80,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0						
II-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.239	7.422	7.362	8.520	10.319	6.755	-9,9	39,0	-8,2	-34,5	1,0	0,8	0,7	1,1	0,7						
1. Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	1.468	1.504	1.649	1.243	1.782	2.295	2,5	18,5	39,1	28,7	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2						
Mal Satış Gelirleri	773	833	1.050	768	1.078	1.423	7,7	29,5	35,6	32,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1						
Yol Köprü ve Tünel Ücret Gelirleri	570	537	600	390	704	872	-5,9	31,1	45,4	23,8	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1						
2.KİT ve Kamu Bankaları Gelirleri	4.789	4.000	3.347	3.727	4.568	2.135	-16,5	14,2	-36,2	-53,3	0,6	0,4	0,3	0,5	0,2						
3.Kurumlar Karları	919	792	936	602	789	789	-13,8	-0,3	12,1	33,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1						
Döner Sermayeler	919	789	935	601	788	1.048	-14,2	-0,1	12,1	33,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1						
4.Kira Gelirleri	681	729	850	582	699	779	7,1	-4,1	-8,4	11,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1						
5.Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gel.	382	397	580	2.366	676	496	3,8	70,2	-14,4	-26,5	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0						
III-Alınan Bağış. ve Yard. ile Özel Gel.	1.845	850	942	713	882	964	-53,9	3,8	2,4	9,4	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1						
IV-Faizler, Paylar ve Cezalar	15.706	17.126	20.637	15.643	20.299	19.106	9,0	18,5	-7,4	-5,9	1,8	1,8	1,9	2,1	1,9						
1.Faiz Gelirleri	4.804	4.357	2.446	4.095	3.197	2.107	-9,3	-26,6	-13,9	-34,1	0,6	0,5	0,2	0,3	0,2						
Vergi, Resim ve Harç Gecikme Faizleri	1.158	759	838	831	849	899	-34,4	11,8	7,2	5,9	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1						
2.Kişî ve Kurumlardan Alınan Paylar	5.321	6.908	10.867	5.927	7.755	8.117	29,8	12,3	-25,3	4,7	0,6	0,7	1,0	0,8	0,8						
a) Devlet Payları	216	309	380	185	264	279	42,8	-14,6	-26,7	5,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0						
b) Genel Bütçeli İdarelere Ait Paylar	5.105	6.600	10.487	5.741	7.491	7.839	29,3	13,5	-25,2	4,6	0,6	0,7	0,9	0,8	0,8						
Eğitim Özel Geliri (4306 S.K.)	318	343	410	263	341	370	7,8	-0,6	-9,7	8,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0						
GSM İşletmelerinden Al. Hazine Pay.	1.585	1.718	1.984	1.329	1.832	1.918	8,4	6,6	-3,3	4,7	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2						
Evrensel Hizmet Gelirleri	447	527	570	491	564	583	18,0	7,0	2,2	3,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1						
Kaynak Kul.Dest. Fonu Kesintisi	1.645	2.325	2.457	1.567	1.774	1.541	41,4	-23,7	-37,3	-13,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1						
3.Para Cezaları	3.677	2.925	3.457	2.743	3.002	3.164	-20,4	2,6	-8,5	5,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3						
Vergi Cezaları	2.689	1.741	2.093	1.750	1.901	2.025	-35,2	9,2	-3,2	6,5	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2						
4.Diğer Çeşitli Gelirler	1.904	2.935	3.868	2.878	6.346	5.718	54,1	116,2	47,8	-9,9	0,2	0,3	0,3	0,7	0,6						
V-Sermaye Gelirleri	6.080	9.114	13.139	1.450	2.761	10.649	49,9	-69,7	-18,9	285,6	0,7	1,0	1,2	0,3	1,0						
Telekom Hisse Satış Geliri	5.842	2.102	0	0	0	0	-64,0	-100,0	0	0	0,7	0,2	0,0	0,0	0,0						
Diğer Çeşitli Sermaye Satış Gelirleri	0	6.787	12.631	1.295	2.538	10.400	0	-62,6	-17,7	309,8	0,0	0,7	1,1	0,3	1,0						
VI-Alacaklardan Tahsilatlar	98	407	0	222	403	438	316,6	-0,8	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0						
Özel Bütçeli İdarelerin Gelirleri	3.972	4.825	3.878	2.938	3.741	4.898	21,5	-22,5	26,3	30,9	0,5	0,5	0,3	0,4	0,5						
Düzen. ve Denetleyici Kur. Gelirleri	1.585	1.747	711	1.540	1.961	660	10,2	12,3	-7,2	-66,3	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1						

Not: 2008 yılı Kesin Hesap Kanun Tasarısına göre güncelleştirilen rakamlardır.

2010 yılında dâhilde alınan KDV, ÖTV ve ithalde alınan KDV tahsilâtlarında yaşanacak olan artışlar vergi tahsilâtını yukarı çekmektedir. Öngörülen artışlar bu üç vergi kaleminin toplam vergi tahsilâtı içindeki payının 2010 yılında % 55 düzeyinde çıkarmaktadır. Bu oran son dönemlerin en yüksek düzeyine karşılık gelmektedir.

2009 yılında gerçekleşme tahminine göre vergi esnekliği 7,4 oranında çıkarken, 2010 yılında bu oranın 2,1 olması beklenmektedir. İlk bölümde bahsettiğimiz gibi, vergi esnekliği oranının 7 gibi oldukça yüksek bir oranda gerçekleşmesinin beklenmesi; ekonomik parametreler ile vergi tahsilâtı arasındaki içsel tutarsızlığı ve/veya geçmiş dönemde vergi tahsilâtının vergi performansından bağımsız olarak ithalde alınan KDV tahsilâtı tarafından önemli düzeyde belirlendiğini göstermek açısından önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, 2010 yılında vergi esnekliğinin 2'nin üzerinde öngörülmesi oldukça iddialı bir vergi politikası uygulamasına girileceğine işaret etmektedir. Görüntü bu şekilde olmakla birlikte; gerek geçen yıllarda vergi oranlarını düşürmeye yönelik olarak uygulamaya konulan politikalar, gerekse küresel krizden kaçınmaya yönelik çok çeşitli vergi teşvik düzenlemeleri buradaki hedeflerin hangi içsel tutarlılık ile yaşama geçirileceği konusundaki kuşkuları artırmaktadır.

Tablo 30. 2003-2010 Vergi Esnekliklerindeki Gelişme

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Toplam Vergi	1,39	0,95	1,19	0,88	1,00	0,79	7,42	2,10
Toplam Vergi (İthalde Alınan KDV hariç)	1,45	0,82	1,24	0,75	1,14	0,73	-2,14	1,99
Dolaysız Vergiler	1,29	0,99	1,08	0,62	1,78	1,09	3,00	1,10
Gelir Vergisi	0,82	1,13	0,95	1,09	1,69	0,82	2,69	1,18
Kurumlar Vergisi	1,85	0,48	0,90	-0,44	2,08	1,81	5,26	0,96
Dolaylı Vergiler	1,44	0,93	1,25	1,01	0,64	0,63	9,81	2,65
Dahilde Alınan KDV	1,12	0,99	0,45	0,76	0,50	0,00	-36,06	2,19
Özel Tüketim Vergisi		0,85	1,56	0,64	0,53	0,55	2,09	3,64
İthalde Alınan KDV	1,06	1,61	0,99	1,53	0,38	1,03	51,44	2,73

2010 ve izleyen dönemde toplam vergi gelirleri tahsilâtında hedeflenen performansın gerçekleştirilmesinde karşılaşılabilecek temel riskler aşağıda maddeler halinde ele alınmaktadır:

- Büyümenin gerek 2009 gerekse 2010 yılları için hedeflenen düzeyin altında gerçekleşmesi.

Tablo 31. Genel Bütçe Vergi Gelirlerinin Dolaylı-Dolaysız Vergi Dağılımı (% , Düzeltilmiş)

(milyon TL)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009(T)	2010(B)
Toplam Vergi Tahsilatı	29.495	43.615	60.204	82.485	100.373	119.619	137.480	152.835	168.109	163.561	193.324
Dolaysız Vergiler	9.861	17.790	21.015	27.649	33.362	39.163	43.258	51.844	59.023	58.378	63.965
Dolaylı Vergiler	19.634	25.825	39.189	54.836	67.011	80.456	94.222	100.991	109.086	105.184	129.359
GSYH'ya Oranları (%)											
Toplam Vergi Tahsilatı	17,7	18,2	17,2	18,1	18,0	18,4	18,1	18,1	17,7	17,3	18,8
Dolaysız Vergiler	5,9	7,4	6,0	6,1	6,0	6,0	5,7	6,1	6,2	6,2	6,2
Dolaylı Vergiler	11,8	10,8	11,2	12,1	12,0	12,4	12,4	12,0	11,5	11,1	12,6
Yüzde Dağılımı (%)											
Toplam Vergi Tahsilatı	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Dolaysız Vergiler	33,4	40,8	34,9	33,5	33,2	32,7	31,5	33,9	35,1	35,7	33,1
Dolaylı Vergiler	66,6	59,2	65,1	66,5	66,8	67,3	68,5	66,1	64,9	64,3	66,9

Not: 2004 yılında red ve iadelerin vergilerden düşürülmesi, 2006 yılında ise mahalli idare ve fon paylarının toplam vergi gelirlerine dahil edilmesi şeklinde yaşanan değişiklikler dikkate alınarak aynı bazda hesaplanmıştır.

- Başta enerji olmak üzere KİT ürünlerine yapılacak zamların gerek tüketimde daralma, gerekse vergiye aracılık eden kurumlar tarafından vergi idaresine zamanında yatırılmasındaki sorunlar nedenleri ile hedefin altında kalınması söz konusu olabilecektir. Hanelerin gelirindeki artışın KİT ve akaryakıt zamlarından kaynaklı olarak zorunlu giderler için öngörülen artış oranının çok altında olması buradaki riski çok daha artırmaktadır.
- Gelir ve kurumlar vergisinde öngörülen artışların 2010 yılı için karların düşmesi ve istihdamın beklenen düzeyde artmaması nedeni ile hedefin altında kalması önemli bir risk alanı olarak görülmektedir.
- ÖTV ve KDV kalemlerinde beklenen artış hedefleri, gelir idaresinin vergileri toplama konusunda da geçmiş

dönemden farklı bir performans ortaya koymasını beklediğini de göstermektedir.

- Özellikle kamu fiyatlamasına konu olan mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki hızlı artış ile ekonomide fiyatların gelirlerden çok daha yüksek ve hızla artması vergiye olan direncin bu dönemde çok farklı şekillerde ortaya çıkmasına yol açabilecektir. Verginin meşruiyeti ve adaleti gibi kavramlar harcamalarla da ilişkilendirilerek politik gündeme taşınacaktır. Bu ise vergi idaresinin çok iyi yönetmesi gereken ama tek başına üstesinden gelemeyeceği bir döneme girilmesi anlamına gelmektedir.

Vergi dışı diğer gelir kaynaklarına baktığımızda, 2010 yılında bütçeye aktarılan özelleştirme gelirleri 2009 gerçekleşme tahminine göre % 309,8 artış oranı ile ön plana çıkmaktadır. 2010 yılında GSYH'nın yaklaşık % 1'i düzeyinde bir gelir aktarımı öngörülmektedir. Bir başka önemli gelir artışı ise % 28,7 oranı ile mal ve hizmet satış gelirlerinden beklenmektedir.

Hazine'nin iştirak gelirlerinde ise azalma beklenmektedir. Bu nedenle KİT ve kamu bankaları gelirlerinde, 2009 gerçekleşme tahminine göre, % 53 oranında azalma öngörülmüştür.

Faiz gelirlerinde % 34 oranında bir azalış, alınan paylarda ise % 4,7 oranında bir artış beklenmektedir.

Özel bütçeli idarelerin gelirleri 2010 yılında % 30 oranında artarken, düzenleyici ve denetleyici kurumların gelirleri yaklaşık % 66 oranında azalmaktadır. Toplamda ise, genel bütçeli idareler dışındaki idarelerin bütçeye gelir katkısı nominal olarak 2009 yılının altında kalmaktadır.

2010 yılında en belirleyici vergi dışı gelir, bütçeye aktarılan özelleştirme gelirleri olacaktır. 2009 yılında, bu gelirlerin bütçede yer alanın altında bir düzeyde gerçekleşmesi

beklenmektedir. 2010 yılında ne ölçüde gerçekleşeceği, 2010 yılı gelir ve bütçe dengesinin nasıl şekilleneceğini etkileyecektir.

Tablo 32. Vergi Dışı Gelirlerin Artış Oranları ve GSYH'ya Oranlarının Gelişimi (%)

	% Artışlar				GSYH'ya Oranları (%)					
	2008/	2009 (GT)/	2010/	2010/ 2009	2007	2008	2009		2010	
	2007	2008	2009(B)	(GT)	Gerç.	Gerç.	Bütçe	Eylül Sonu	Gerç. Tahm.	Bütçe
II-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	-9,9	39,0	-8,2	-34,5	1,0	0,8	0,7	0,9	1,1	0,7
1. Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	2,5	18,5	39,1	28,7	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2
Mal Satış Gelirleri	7,7	29,5	35,6	32,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Yol Köprü ve Tünel Ücret Gelirleri	-5,9	31,1	45,4	23,8	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1
2.KİT ve Kamu Bankaları Gelirleri	-16,5	14,2	-36,2	-53,3	0,6	0,4	0,3	0,4	0,5	0,2
3.Kurumlar Karları	-13,8	-0,3	12,1	33,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Döner Sermayeler	-14,2	-0,1	12,1	33,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
4.Kira Gelirleri	7,1	-4,1	-8,4	11,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
5.Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gel.	3,8	70,2	-14,4	-26,5	0,0	0,0	0,1	0,2	0,1	0,0
III-Alınan Bağış. ve Yard. ile Özel Gel.	-53,9	3,8	2,4	9,4	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Özel Gelirler	-53,1	3,8	2,3	9,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
IV-Faizler, Paylar ve Cezalar	9,0	18,5	-7,4	-5,9	1,8	1,8	1,9	1,7	2,1	1,9
1.Faiz Gelirleri	-9,3	-26,6	-13,9	-34,1	0,6	0,5	0,2	0,4	0,3	0,2
Vergi, Resim ve Harç Gecikme Faizleri	-34,4	11,8	7,2	5,9	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
2.Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	29,8	12,3	-25,3	4,7	0,6	0,7	1,0	0,6	0,8	0,8
a) Devlet Payları	42,8	-14,6	-26,7	5,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
b) Genel Bütçeli İdarelere Ait Paylar	29,3	13,5	-25,2	4,6	0,6	0,7	0,9	0,6	0,8	0,8
Eğitim Özel Geliri (4306 S.K.)	7,8	-0,6	-9,7	8,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
GSM İşletmelerinden Al. Hazine Pay.	8,4	6,6	-3,3	4,7	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2
Evrensel Hizmet Gelirleri	18,0	7,0	2,2	3,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Kaynak Kul.Dest. Fonu Kesintisi	41,4	-23,7	-37,3	-13,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
3.Para Cezaları	-20,4	2,6	-8,5	5,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Vergi Cezaları	-35,2	9,2	-3,2	6,5	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
4.Diğer Çeşitli Gelirler	54,1	116,2	47,8	-9,9	0,2	0,3	0,3	0,3	0,7	0,6
V-Sermaye Gelirleri	49,9	-69,7	-18,9	285,6	0,7	1,0	1,2	0,2	0,3	1,0
TelekomHisse Satış Geliri	-64,0	-100,0			0,7	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Diğer Çeşitli Sermaye Satış Gelirleri		-62,6	-17,7	309,8	0,0	0,7	1,1	0,1	0,3	1,0
VI-Alacaklardan Tahsilatlar	316,6	-0,8			0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Özel Bütçeli İdarelerin Gelirleri	21,5	-22,5	26,3	30,9	0,5	0,5	0,3	0,3	0,4	0,5
Düzen. ve Denetleyici Kur. Gelirleri	10,2	12,3	-7,2	-66,3	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1

Sonuç olarak 2010 mali yılı bütçesi, gelirler çok hızlı oranda artarken, faiz dışı giderlerin oldukça makul oranlarda tutulduğu bir yapı taşımaktadır. Vergi gelirlerindeki hedeflerin, hem ekonomik yapıdaki gelişmeler hem de vergi esnekliğinde kendisini gösterdiği gibi çok iddialı öngörölmesi nedenleriyle reel olarak beklentilerin altında kalma riski bulunmaktadır. Yine faiz dışı harcamaların hedeflenen düzeyde tutulmasının çok riskli görüldüğü bir ortamda, bütçenin 2010 yılında oldukça kaygan bir zeminde yol alacağını düşünmekteyiz.

EKLER

Ek Tablo 1. 2009 Merkezi Yönetim Bütçe Ödenek ve Giderleri (Eylül Sonu)

	Oca.-Mar.	Nis.-Haz.	Tem.-Eyl.	Toplam	2009 Bütçe	(%) Gerçekleşme	Harcamaların (%) Dağılımı
Giderler	66.424.698	58.406.078	72.338.252	197.169.028	259.155.933	76,08	100,00
Faiz Hariç Giderler	48.334.482	49.254.141	54.067.927	151.656.550	201.655.903	75,21	76,92
I. Personel Giderleri	14.496.612	13.972.308	14.127.952	42.596.872	57.211.200	74,46	21,60
Memur	12.494.488	11.531.024	11.846.389	35.871.901	47.650.824	75,28	18,19
İşçi	650.057	929.429	1.018.927	2.598.413	4.103.648	63,32	1,32
Diğer	1.352.067	1.511.855	1.262.636	4.126.558	5.456.728	75,62	2,09
II. Sosyal Güvenlik Kurum. Devlet Primi	1.769.422	1.677.018	1.692.970	5.139.410	7.242.800	70,96	2,61
Memur	1.472.939	1.297.712	1.360.467	4.131.118	5.857.701	70,52	2,10
İşçi	123.362	189.196	185.488	498.046	698.623	71,29	0,25
Diğer	173.121	190.110	147.015	510.246	686.476	74,33	0,26
III. Mal ve Hizmet Alımları	4.801.531	5.897.277	6.626.536	17.325.344	25.453.678	68,07	8,79
Savunma-Güvenlik	1.257.007	1.756.532	2.679.320	5.692.859	9.113.219	62,47	2,89
M.S.B	1.001.617	1.337.015	2.142.450	4.481.082	7.144.231	62,72	2,27
Jandarma Genel Komutanlığı	160.502	253.605	332.059	746.166	1.273.708	58,58	0,38
Emniyet Genel Müdürlüğü	94.888	165.912	204.811	465.611	695.280	66,97	0,24
Sağlık Harcamaları	1.756.559	1.753.747	1.636.462	5.146.768	7.084.000	72,65	2,61
Yeşil Kart Uygulamasına İlişkin Sağlık Hizmetleri	1.223.752	1.059.104	1.051.393	3.334.249	4.109.000	81,15	1,69
İlaç	187.361	258.835	226.091	672.287	1.145.272	58,70	0,34
Tedavi ve Sağlık Matzemesi	345.446	435.808	358.978	1.140.232	1.829.728	62,32	0,58
Devlet Boçları Genel Giderleri	26.826	4.704	8.037	39.567	145.000	27,29	0,02
Diğer Mal ve Hizmet Giderleri	1.761.139	2.382.294	2.302.717	6.446.150	9.111.459	70,75	3,27
IV. Cari Transferler	24.179.364	21.917.831	24.107.863	70.205.058	87.955.756	79,82	35,61
Görev Zararları	1.470.751	874.219	469.347	2.814.317	3.081.194	91,34	1,43
KİT Görev Zararları	1.235.752	608.000	98.784	1.942.536	2.004.999	96,88	0,99
Mali Kurumlar	178.482	192.243	315.781	686.506	750.000	91,53	0,35
Diğer Görev Zararları	56.517	73.976	54.782	185.275	326.195	56,80	0,09
Hazine Yardımları	14.187.188	13.371.617	16.569.132	44.127.937	50.500.901	87,38	22,38
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Hazine Yardımları	252.659	240.145	253.402	746.206	1.048.000	71,20	0,38
İşsizlik Sigortası Fonu	252.659	240.145	253.402	746.206	1.048.000	71,20	0,38
Mahallî İdareler	509.287	315.565	463.889	1.288.741	1.595.238	80,79	0,65
Belediyelere Yardım	56.350	2.510	60.090	118.950	128.823	92,34	0,06
Diğer (İl özel id. ve köyler)	452.937	313.055	403.799	1.169.791	1.466.415	79,77	0,59
Diğer Hazine Yardımları	246.580	272.506	318.625	837.711	1.167.663	71,74	0,42
DFİF	126.000	125.000	143.000	394.000	500.000	78,80	0,20
Diğer	120.580	147.506	175.625	443.711	667.663	66,46	0,23
Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapılan Transferler	297.810	203.365	92.286	593.461	831.169	71,40	0,30
Hane Halkına Yapılan Transferler	259.284	352.923	270.322	882.529	1.321.514	66,78	0,45
Burslar ve Harçlıklar	146.229	181.602	158.005	485.836	615.025	78,99	0,25
Eğitim Amaçlı Diğer Transferler	64.985	105.629	79.165	249.779	527.042	47,39	0,13
Sağlık Amaçlı Transfer	13.783	14.132	12.747	40.662	68.609	59,27	0,02
Yiyecek Amaçlı Transfer	31.761	49.255	16.838	97.854	100.783	97,09	0,05
Barınma Amaçlı Transfer	2.526	2.305	3.567	8.398	10.055	83,52	0,00
Tarım sal Desteikleme Ödemeleri	2.355.679	1.305.293	183.398	3.844.370	4.951.301	77,64	1,95
Doğrudan Gelir Desteği	1.063.000	6.500	8.900	1.078.400	1.254.600	85,96	0,55
Ürün Desteikleme Ödemeleri	563.000	985.000	0	1.548.000	1.870.200	82,77	0,79
Hayvancılık Desteikleme Ödemeleri	595.000	253.000	45.000	893.000	1.182.600	75,51	0,45
Diğer	134.679	60.793	129.498	324.970	643.901	50,47	0,16
Hane Halkına Yapılan Diğer Transferler	201.384	125.970	242.251	569.605	845.999	67,33	0,29
Sosyal Amaçlı Transferler	192.298	232.412	289.802	714.512	847.092	84,35	0,36
Yurtdışına Yapılan Transferler	198.645	178.334	154.012	530.991	847.586	62,65	0,27
Gelirden Ayrılan Paylar	5.016.325	5.273.698	5.837.313	16.127.336	24.729.000	65,22	8,18
V. Sermaye Giderleri	1.109.714	3.877.123	5.305.190	10.292.027	14.838.999	69,36	5,22
VI. Sermaye Transferleri	387.330	789.281	1.016.897	2.193.508	2.824.819	77,65	1,11
VII. Borç Verme	1.590.509	1.123.303	1.190.519	3.904.331	4.660.842	83,77	1,98
Yurtiçi Borç Verme	1.486.509	1.014.303	1.036.519	3.537.331	4.334.842	81,60	1,79
KİT	1.141.253	572.800	500.666	2.214.719	1.869.000	118,50	1,12
Risk Hesabı	0	0	0	0	550.000	0,00	0,00
Diğer	345.256	441.503	535.853	1.322.612	1.915.842	69,04	0,67
Yurtdışı Borç Verme	104.000	109.000	154.000	367.000	326.000	112,58	0,19
Kıbrıs	104.000	109.000	154.000	367.000	326.000	112,58	0,19
VIII. Yedek Ödenekler	0	0	0	0	1.467.809	0,00	0,00
Faiz Giderleri	18.090.216	9.151.937	18.270.325	45.512.478	57.500.030	79,15	23,08
I. İç Borç Faizi	15.393.440	8.129.608	16.288.703	39.811.751	48.971.000	81,30	20,19
II. Dış Borç Faizi	2.678.709	1.005.494	1.900.990	5.585.193	6.308.030	88,54	2,83
III. İskonto ve Kısa Vadeli İşlemlere Ait Faiz	18.067	16.835	80.632	115.534	2.221.000	5,20	0,06

Ek Tablo 2. Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri karşılaştırmalı 2008-2009 (Eylül Sonu)

	2008				2009				Artış Oranı	
	Eylül	Toplam	Gerçekleşen	Gerçekleşme Oranı	Eylül	Toplam	Bütçe Tahmini	Gerçekleşme Oranı	Eylül	Toplam
Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri	23.214.516	165.477.698	225.967.471	73,2	25.427.734	197.169.028	259.155.933	76,1	9,5	19,2
Faiz Hariç Bütçe Giderleri	18.192.676	124.139.897	175.306.166	70,8	20.441.164	151.656.550	201.655.903	75,2	12,4	22,2
Personel Giderleri	4.884.243	37.147.154	48.824.636	76,1	4.850.310	42.596.872	57.211.200	74,5	-0,7	14,7
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Prim	507.224	4.534.414	6.401.679	70,8	584.995	5.139.410	7.242.800	71,0	15,3	13,3
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.917.930	15.067.922	23.940.547	62,9	1.916.170	17.325.344	25.453.678	68,1	-0,1	15,0
Savunma-Güvenlik	761.727	4.723.074	8.187.995	57,7	664.195	5.692.859	9.113.219	62,5	-12,8	20,5
Sağlık Giderleri	496.938	4.832.499	6.764.102	71,4	526.046	5.146.768	7.084.000	72,7	5,9	6,5
Genel Tedavi ve Sağlık Malzemesi Giderleri	106.792	1.218.361	1.787.785	68,1	92.997	1.140.232	1.829.728	62,3	-12,9	-6,4
Genel İlaç Giderleri	62.969	621.701	945.583	65,7	59.803	672.287	1.145.272	58,7	-5,0	8,1
Yeşil Kart Sağlık Hizmetleri	327.177	2.992.437	4.030.734	74,2	373.246	3.334.249	4.109.000	81,1	14,1	11,4
Devlet Borçları Genel Giderleri	7.410	65.705	87.791	74,8	3.861	39.567	145.000	27,3	-47,9	-39,8
Diğer Mal ve Hizmet Alım Giderleri	651.855	5.446.644	8.900.659	61,2	722.068	6.446.150	9.111.459	70,7	10,8	18,4
Cari Transferler	8.174.108	52.507.176	70.115.598	74,9	10.022.619	70.205.058	87.955.756	79,8	22,6	33,7
Görev Zararları	149.541	1.336.488	2.040.518	65,5	194.238	2.814.317	3.081.194	91,3	29,9	110,6
KİT Görev Zararları	107.518	757.973	1.283.537	59,1	62.784	1.942.536	2.004.999	96,9	-41,6	156,3
Mali Kurumlar	30.562	441.596	573.159	77,0	120.500	686.506	750.000	91,5	294,3	55,5
Diğer Görev Zararları	11.461	136.919	183.822	74,5	10.954	185.275	326.195	56,8	-4,4	35,3
Hazine Yardımları	5.219.744	28.951.653	38.768.630	74,7	6.778.010	44.127.937	50.500.901	87,4	29,9	52,4
Sosyal Güvenlik Kuruluşlarına Hazine Yard	117.634	749.186	1.022.167	73,3	86.188	746.206	1.048.000	71,2	-26,7	-0,4
İşsizlik Sigorta Fonu	117.634	749.186	1.022.167	73,3	86.188	746.206	1.048.000	71,2	-26,7	-0,4
Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Yardım Giderleri	4.784.798	26.254.902	35.133.382	74,7	6.409.905	41.255.279	46.690.000	88,4	34,0	57,1
Devlet Sosyal Güvenlik Katkısı	0	0	1.718.300		797.000	8.105.293	12.268.000	66,1		
Sosyal Güvenlik Açık Finansmanı	3.912.013	20.480.685	25.849.685	79,2	4.226.513	23.715.613	21.378.000	110,9	8,0	15,8
Diğer	872.785	5.774.217	7.565.397	76,3	1.386.392	9.434.373	13.044.000	72,3	58,8	63,4
Mahalli İdarelere Hazine Yardımları	246.915	1.420.532	1.917.527	74,1	161.853	1.288.741	1.595.238	80,8	-34,4	-9,3
Diğer Hazine Yardımları	70.397	527.033	695.554	75,8	120.064	837.711	1.167.663	71,7	70,6	58,9
Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapıl	6.049	254.578	443.784	57,4	61.326	593.461	831.169	71,4	913,8	133,1
Hane Halkına Yapılan Transferler	66.380	745.828	1.091.651	68,3	56.292	882.529	1.321.514	66,8	-15,2	18,3
Tarımsal Amaçlı Transferler	40.521	5.177.048	5.809.045	89,1	42.959	3.844.370	4.951.301	77,6	6,0	-25,7
Ürün Destekleme Ödemeleri	0	1.848.000	1.848.000	100,0	0	1.548.000	1.870.200	82,8	#SAYI/0!	-16,2
Hayvancılık Destekleme Ödemeleri	15.000	1.085.412	1.095.465	99,1	0	893.000	1.182.600	75,5	-100,0	-17,7
Diğer Tarımsal Amaçlı Transferler	25.521	2.243.636	2.865.580	78,3	42.959	1.403.370	1.898.501	73,9	68,3	-37,5
Hane Halkına Yapılan Diğer Transferler	103.404	467.757	883.509	52,9	134.883	569.605	845.999	67,3	30,4	21,8
Sosyal Amaçlı Transferler	50.588	278.255	441.617	63,0	99.108	714.512	847.092	84,3	95,9	156,8
Yurtdışına Yapılan Transferler	57.135	409.287	608.674	67,2	66.587	530.991	847.586	62,6	16,5	29,7
Gelirden Ayrılan Paylar	2.480.746	14.886.282	20.028.170	74,3	2.589.216	16.127.336	24.729.000	65,2	4,4	8,3
Mahalli İdare Payları	1.932.644	11.719.102	15.829.326	74,0	1.971.744	12.667.395	19.919.000	63,6	2,0	8,1
Fonlara Verilen Paylar	504.468	2.669.212	3.554.512	75,1	528.754	2.610.375	4.220.578	61,8	4,8	-2,2
Diğer Paylar	43.634	497.968	644.332	77,3	88.718	849.566	589.422	144,1	103,3	70,6
Sermaye Giderleri	2.050.101	9.825.053	18.440.515	53,3	2.296.168	10.292.027	14.838.999	69,4	12,0	4,8
Sermaye Transferleri	239.287	2.052.616	3.172.592	64,7	419.562	2.193.508	2.824.819	77,7	75,3	6,9
Yurtiçi Sermaye Transferleri	236.803	2.025.553	3.042.320	66,6	416.537	2.173.406	2.648.027	82,1	75,9	7,3
Yurtdışı Sermaye Transferleri	2.484	27.063	130.272	20,8	3.025	20.102	176.792	11,4		-25,7
Borç Verme	419.783	3.005.562	4.410.599	68,1	351.340	3.904.331	4.660.842	83,8	-16,3	29,9
Yurtiçi Borç Verme	346.683	2.774.158	3.978.599	69,7	279.340	3.537.331	4.334.842	81,6	-19,4	27,5
Yurtdışı Borç Verme	73.100	231.404	432.000	53,6	72.000	367.000	326.000	112,6	-1,5	58,6
Yedek Ödenekler	0	0	0		0	0	1.467.809	0,0		
Faiz Giderleri	5.021.840	41.337.801	50.661.305	81,6	4.986.570	45.512.478	57.500.030	79,2	-0,7	10,1

**Ek Tablo 3. Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri Karşılaştırmalı
2008-2009 (Eylül Sonu)**

	2009 Eylül	2008 Eylül	Artış (%)	2009 Bütçede Ön Görülen	2008 Yılsonu	2009 Bütçeye Göre Gerçekleşen (%)	2008 Yılsonuna Göre Gerçekleşen (%)
Merkezi Yönetim Gelirleri	156.358.086	160.661.674	-2,68	248.758.275	208.898.182	62,86	76,91
Genel Bütçe Gelirleri	151.879.529	156.361.064	-2,87	242.957.046	202.790.045	62,51	77,10
I-Vergi Gelirleri	125.332.103	127.277.063	-1,53	202.089.590	168.087.237	62,02	75,72
Gelir, Kar ve Sermaye Kazanç, Üz. Al. Ver.	40.549.365	40.373.566	0,44	65.401.318	54.932.959	62,00	73,50
Gelir Vergisi	28.496.787	27.990.635	1,81	45.253.023	38.027.934	62,97	73,61
Beyana Dayanan Gelir Vergisi	1.853.600	1.715.742	8,03		1.808.529		94,87
Basit Usulde Gelir Vergisi	213.489	198.861	7,36		208.705		95,28
Gelir Vergisi Tevkifatı	25.631.370	25.198.661	1,72		34.833.466		72,34
Gelir Geçici Vergisi	798.328	877.371	-9,01		1.177.234		74,53
Kurumlar Vergisi	12.052.578	12.382.931	-2,67	20.148.295	16.905.025	59,82	73,25
Beyana Dayanan Kurumlar Vergisi	375.509	550.901	-31,84		517.230		106,51
Kurumlar Vergisi Tevkifatı	170.250	138.071	-23,31		182.834		75,52
Kurumlar Geçici Vergisi	11.506.819	11.693.959	-1,60		16.204.961		72,16
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	4.094.207	3.686.809	11,05	4.822.548	4.088.015	84,90	90,19
Veraset ve Intikal Vergisi	109.548	89.573	22,30	122.548	144.091	89,39	62,16
Motorlu Taşıtlar Vergisi	3.984.659	3.597.236	10,77	4.700.000	3.943.924	84,78	91,21
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	53.510.431	50.858.024	5,22	79.065.371	67.252.732	67,68	75,62
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	15.201.646	12.723.132	19,48	19.973.859	16.798.948	76,11	75,74
Özel Tüketim Vergisi	31.664.443	31.746.013	-0,26	49.375.936	41.831.709	64,13	75,89
Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin ÖTV	18.532.323	18.087.940	2,46		23.941.458		75,55
Motorlu Taşıt Araçlarına İlişkin ÖTV	2.256.682	3.046.081	-25,92		3.804.905		80,06
Kolalı Gazoz, Alkollü İç. Ve Tüt. Mam.	10.331.361	9.866.698	4,71		13.080.130		75,43
Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin ÖTV	544.077	745.294	-27,00		1.005.216		74,14
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	3.129.548	2.682.569	16,66	4.100.000	3.695.136	76,33	72,60
Mal ve Hizmetlerden Alınan Diğer V.	3.514.794	3.706.310	-5,17	5.615.576	4.926.939	62,59	75,23
Uluslararası Ticaret ve Muame. Al. Ver.	20.434.900	25.513.891	-19,91	42.053.351	32.774.519	48,59	77,85
Gümrük Vergileri	1.803.752	2.168.275	-16,81	3.507.979	2.767.278	51,42	78,35
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	18.595.038	23.316.809	-20,25	38.500.000	29.968.120	48,30	77,81
Diğer Dış Ticaret Gelirleri	36.110	28.807	25,35	45.372	39.121	79,59	73,64
Damga Vergisi	3.021.587	2.946.319	2,55	4.717.000	3.944.984	64,06	74,69
Harçlar	3.436.356	3.861.936	-11,02	5.970.002	5.043.297	57,56	76,58
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer Ver.	285.257	36.518	681,14	60.000	50.731	475,43	71,98
II-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	8.519.822	6.363.394	33,89	7.362.410	7.297.383	115,72	87,20
Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	1.243.449	1.150.035	8,12	1.650.000	1.502.834	75,36	76,52
KİT ve Kamu Bankaları Gelirleri	3.726.566	3.768.296	-1,11	3.346.712	3.876.379	111,35	97,21
Kurumlar Karları	601.714	630.620	-4,58	935.697	791.890	64,31	79,63
Kira Gelirleri	582.182	537.744	8,26	850.001	729.253	68,49	73,74
Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.365.911	276.699	755,05	580.000	397.027	407,92	69,69
III-Alınan Bağışlar ve Yardımlar ile Özel Gel.	713.262	645.705	10,46	941.822	869.330	75,73	74,28
Yurt Dışından Alınan Bağış ve Yardımlar	25	9.319		10.229	9.540		97,68
Özel Gelirler	713.237	636.386	12,08	931.593	859.790	76,56	74,02
IV-Faizler, Paylar ve Cezalar	15.642.859	13.531.884	15,60	19.424.424	17.026.404	80,53	79,48
Faiz Gelirleri	4.094.749	3.539.405	15,69	2.445.543	4.275.101	167,44	82,79
Kişî ve Kurumlardan Alınan Paylar	5.926.715	5.298.862	11,85	9.653.869	6.938.694	61,39	76,37
Devlet Payları	185.337	238.334	-22,24	380.000	308.709	48,77	77,20
Genel Bütçeli İdarelere Ait Paylar	5.741.378	5.060.528	13,45	9.273.869	6.629.985	61,91	76,33
Para Cezaları	2.743.168	2.238.991	22,52	3.457.012	2.920.271	79,35	76,67
Yargı Para Cezaları	150.073	136.638	9,83	212.181	184.013	70,73	74,25
İdari Para Cezaları	778.475	688.268	13,11	1.046.857	917.222	74,36	75,04
Vergi Cezaları	1.749.540	1.348.818	29,71	2.092.441	1.736.213	83,61	77,69
Diğer Para Cezaları	65.080	65.267	-0,29	105.533	82.823	61,67	78,80
Diğer Çeşitli Gelirler	2.878.227	2.454.626	17,26	3.868.000	2.892.338	74,41	84,87
V-Sermaye Gelirleri	1.449.734	8.257.063	-82,44	13.138.800	9.104.999	11,03	90,69
Taşınmaz Satış Gelirleri	152.072	167.738	-9,34	499.800	214.765	30,43	78,10
Taşınır Satış Gelirleri	2.651	663	-299,85	8.000	1.567	33,14	42,31
Diğer Sermaye Satış Gelirleri	1.295.011	8.088.662		12.631.000	8.888.667	10,25	91,00
VI-Alacaklardan Tahsilat	221.749	285.955		0	404.692		
Özel Bütçeli İdarelerin Gelirleri	2.938.181	2.862.996	2,63	3.877.618	4.368.545	75,77	65,54
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Gelirleri	1.540.376	1.437.614	7,15	1.923.611	1.739.592	80,08	82,64

4 a)

4 b)

	Personel Gid.	SGK Prim Öd.	Mal ve Hiz. Al.	Faiz Harc.	Cari Trans.	Sermaye Gid.	Sermaye Trans.	Borç Verme
Genel Kamu Hizmetleri	10,2	9,0	8,9	100,0	23,5	7,0	29,9	9,4
Savunma Hizmetleri	11,1	10,3	25,8	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	18,4	14,4	12,8	0,0	0,0	3,0	0,0	0,0
Ekonomik İşler ve Hizmetler	7,3	9,7	6,6	0,0	11,6	57,9	21,5	61,3
Çevre Koruma Hizmetleri	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,1	1,3	0,0
İlkan ve Toplum Refahı Hizmetleri	0,0	0,0	0,1	0,0	1,8	3,1	19,0	0,1
Sağlık Hizmetleri	9,9	12,8	25,6	0,0	0,0	10,8	0,1	0,0
Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	4,5	4,7	2,0	0,0	0,4	2,3	1,4	0,0
Eğitim Hizmetleri	38,0	38,4	16,0	0,0	1,7	14,8	26,6	28,1
Sosyal Gv.ve Sosyal Yardımlar	0,4	0,4	2,1	0,0	61,0	0,6	0,3	1,2
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100

Ek Tablo 5. Genel Bütçe Finansmanı (Eylül Sonu)

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül
FAİZ DIŞI DENGİ	910.856	2.264.540	-2.231.314	175.835	4.619.178	3.810.666	1.713.287	8.928.061	4.897.915
BÜTÇE DENGESİ	-2.872.056	-11.377.060	-20.321.531	-20.952.419	-21.499.706	-23.431.484	-30.754.972	-31.597.844	-40.614.560
BÜTÇE EMANETLERİ	-3.272.761	-5.012.684	-3.787.841	-3.815.836	-4.268.453	-3.083.122	-2.498.823	-2.600.828	-2.204.673
DİĞER EMANETLER	-2.651.690	-2.574.065	-2.588.381	-2.279.541	-2.129.488	-2.155.328	-2.213.951	-2.240.208	-2.415.470
AVANSLAR	1.740.241	1.211.619	1.360.623	1.178.817	1.025.952	917.248	772.209	1.162.446	1.146.695
Nakit Dengesi	-7.056.266	-17.752.190	-25.337.130	-25.868.979	-26.871.695	-27.752.686	-34.695.537	-35.276.434	-44.088.008
Hazine Finansmanı	7.056.266	17.752.190	25.337.130	25.868.979	26.871.695	27.752.686	34.695.537	35.276.434	44.088.008
Toplam Net Borçlanma (Borçlanma eksi geri ödeme)	4.294.038	13.552.496	15.858.866	22.220.457	29.123.997	27.133.446	37.168.638	45.533.966	51.465.339
Yapılan Borçlanmaların toplamı	8.624.626	33.315.830	38.289.890	51.056.690	71.543.630	76.049.757	93.206.771	118.407.311	131.267.221
İç Borçlanma	6.998.758	30.879.897	35.689.047	48.065.482	65.976.929	70.290.437	83.987.653	107.902.782	118.354.346
Tahvil	6.006.758	26.444.897	27.384.213	39.760.648	57.672.095	61.985.603	74.236.818	89.338.317	99.021.881
Bono	992.000	4.435.000	8.304.834	8.304.834	8.304.834	8.304.834	9.750.834	18.564.465	19.332.465
Dış Borçlanma	1.625.868	2.435.933	2.600.843	2.991.208	5.566.701	5.759.320	9.219.118	10.504.530	12.912.874
Anapara Geri Ödemeleri Toplamı	-4.330.588	-19.763.335	-22.431.024	-28.836.233	-42.419.633	-48.916.311	-56.038.133	-72.873.345	-79.801.882
İç Borçlanma	-3.818.105	-18.683.804	-20.395.012	-26.118.971	-39.517.765	-43.964.863	-50.965.725	-67.454.824	-72.696.890
Tahvil	-299.105	-12.437.804	-13.497.012	-19.220.971	-32.619.765	-33.801.322	-37.635.468	-50.681.566	-55.307.633
Bono	-3.519.000	-6.246.000	-6.898.000	-6.898.000	-6.898.000	-10.163.541	-13.330.257	-16.773.257	-17.389.257
Dış Borçlanma	-512.483	-1.079.530	-2.036.011	-2.717.262	-2.901.868	-4.951.448	-5.072.407	-5.418.521	-7.104.991
Borçlanma Dışı Diğer Finansman	26.987	36.255	96.923	92.218	-11.707	51.814	7.999	-18.736	37.329
Özelleştirme Gelirlerinden Hazineye Aktarılan	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Net Borç Verme (-)	-26.987	-36.255	-96.923	-92.218	11.707	-51.814	-7.999	18.736	-37.329
Kasa hareketi (- giriş, + çıkış)	2.735.241	4.163.439	9.381.340	3.556.304	-2.240.595	567.426	-2.481.101	-10.238.796	-7.414.660

Kaynak : Hazine Müsteşarlığı

Ek Tablo 6. Merkezi Yönetim Borç Stokunun Kompozisyonu (Eylül Sonu)

(milyon YTL)	Merkezi Yönetim Borç Stoku (2008 Sonu)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Ocak 2009)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Şubat 2009)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Mart2009)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Nisan2009)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Mayıs2009)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Haziran2009)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Temmuz2009)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Ağustos2009)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Eylül2009)	%
İç Borç Stokunun Yapısı	274.827	100,0	279.236	100,0	288.933	100,0	292.306	100,0	297.768	100,0	301.871	100,0	301.676	100,0	307.716	100,0	315.426	100,0	320.630	100,0
<i>Kağıdı Elinde Tutanlar Açısından</i>	274.827	100,0	279.236	100,0	288.933	100,0	292.306	100,0	297.768	100,0	301.871	100,0	301.676	100,0	307.716	100,0	315.426	100,0	320.630	100,0
Kamuya	65.751	23,9	66.221	23,7	67.244	23,3	67.736	23,2	68.642	23,1	66.818	22,1	66.620	22,1	68.421	22,2	68.481	21,7	67.270	21,0
Piyasaya	209.076	76,1	213.015	76,3	221.689	76,7	224.570	76,8	229.126	76,9	235.053	77,9	235.055	77,9	239.295	77,8	246.946	78,3	253.360	79,0
<i>Faiz Yapısı Açısından</i>	274.827	100,0	279.236	100,0	288.933	100,0	292.306	100,0	297.768	100,0	301.871	100,0	301.676	100,0	307.716	100,0	315.426	100,0	320.630	100,0
Sabit Faizliler	140.614	51,2	142.429	51,0	145.635	50,4	148.856	50,9	146.458	49,2	146.618	48,6	146.837	48,7	148.652	48,3	148.345	47,0	151.904	47,4
Değişken Faizliler	134.213	48,8	136.807	49,0	143.298	49,6	143.450	49,1	151.309	50,8	155.253	51,4	154.839	51,3	159.064	51,7	167.081	53,0	168.726	52,6
<i>Döviz Kompozisyonu açısından</i>	274.827	100,0	279.236	100,0	288.933	100,0	292.306	100,0	297.768	100,0	301.871	100,0	301.676	100,0	307.716	100,0	315.426	100,0	320.630	100,0
Türk Lirası Cinsinden	251.836	91,6	254.937	91,3	263.953	91,4	267.051	91,4	277.584	93,2	282.097	93,4	282.349	93,6	289.045	93,9	296.471	94,0	301.681	94,1
Döviz Cinsinden	22.227	8,1	23.531	8,4	24.198	8,4	24.448	8,4	19.418	6,5	19.004	6,3	18.943	6,3	18.300	5,9	18.575	5,9	18.566	5,8
Döviz Endeksli TL	764	0,3	767	0,3	783	0,3	808	0,3	765	0,3	770	0,3	384	0,1	371	0,1	380	0,1	383	0,1
Dış Borç Stokunun Yapısı	105.313	100,0	111.924	100,0	114.601	100,0	115.575	100,0	111.696	100,0	109.462	100,0	107.347	100,0	106.907	100,0	109.349	100,0	110.485	100,0
<i>Faiz Yapısı açısından</i>	105.313	100,0	111.924	100,0	114.601	100,0	115.575	100,0	111.696	100,0	109.462	100,0	107.347	100,0	106.907	100,0	109.349	100,0	110.485	100,0
Sabit Faizliler	75.825	72,0	81.431	72,8	83.279	72,7	84.466	73,1	82.331	73,7	80.594	73,6	78.633	73,3	77.894	72,9	80.010	73,2	78.726	71,3
Değişken Faizliler	29.488	28,0	30.493	27,2	31.323	27,3	31.109	26,9	29.364	26,3	28.868	26,4	28.714	26,7	29.013	27,1	29.339	26,8	31.758	28,7
Toplam Borç Stokunun Yapısı	380.140	100,0	391.159	100,0	403.534	100,0	407.881	100,0	409.463	100,0	411.333	100,0	409.023	100,0	414.623	100,0	424.776	100,0	431.114	100,0
<i>Kağıdı Elinde Tutanlar Açısından</i>																				
Kamuya	65.751	17,3	66.221	16,9	67.244	16,7	67.736	16,6	68.642	16,8	66.818	16,2	66.620	16,3	68.421	16,5	68.481	16,1	67.270	15,6
Piyasaya (1)	314.389	82,7	324.939	83,1	336.290	83,3	340.145	83,4	340.821	83,2	344.515	83,8	342.403	83,7	346.201	83,5	356.295	83,9	363.845	84,4
<i>Faiz Yapısı Açısından</i>	380.140	100,0	391.159	100,0	403.534	100,0	407.881	100,0	409.463	100,0	411.333	100,0	409.023	100,0	414.623	100,0	424.776	100,0	431.114	100,0
Sabit Faizliler	216.439	56,9	223.859	57,2	228.914	56,7	233.322	57,2	228.790	55,9	227.212	55,2	225.470	55,1	226.546	54,6	228.355	53,8	230.630	53,5
Değişken Faizliler	163.701	43,1	167.300	42,8	174.621	43,3	174.560	42,8	180.674	44,1	184.121	44,8	183.553	44,9	188.077	45,4	196.421	46,2	200.484	46,5
<i>Döviz Kompozisyonu açısından</i>	380.140	100,0	391.159	100,0	403.534	100,0	407.881	100,0	409.463	100,0	411.333	100,0	409.023	100,0	414.623	100,0	424.776	100,0	431.114	100,0
Türk Lirası Cinsinden	251.836	66,2	254.937	65,2	263.953	65,4	267.051	65,5	277.584	67,8	282.097	68,6	282.349	69,0	289.045	69,7	296.471	69,8	301.681	70,0
Döviz Cinsinden	127.540	33,6	135.455	34,6	138.799	34,4	140.023	34,3	131.113	32,0	128.466	31,2	126.290	30,9	125.206	30,2	127.924	30,1	129.051	29,9
Döviz Endeksli TL	764	0,2	767	0,2	783	0,2	808	0,2	765	0,2	770	0,2	384	0,1	371	0,1	380	0,1	383	0,1
<i>İç Borç Stokunun Ortalama Vadesi (Ay)</i>	24,3		23,3		23,8		22,7		23,1		23,7		23,1		23,2		24,2		24,2	
<i>İç Borçlanmanın Ortalama Vadesi (Ay)*</i>	31,9		30,0		26,7		11,2		45,6		33,0		29,4		35,7		34,7		45,5	
<i>İç Borç İhaleleri Ortalama Faiz Oranı % (2)*</i>	18,64		16,16		14,99		14,31		13,35		11,59		12,09		11,04		9,49		9,13	